

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

De Theologicis Disciplinis Liber Vicesimus Quintus, Demonstrans adversus
Judæos, & Gentiles divini Reparatoris adventum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83684](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83684)

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS LIBER VICESIMUS QUINTUS,

Demonstrans adversus Judæos, & Gentiles divini Reparatoris adventum.

SIVE illam Theologiae partem spectemus, quæ virtutum, humanorumque Officiorum tradit institutiones, & in qua perexiguas ingenii mei vires exercendo quartum conscripsi Operis hujus volumen; sive inspiciamus partes scientiæ, atque sapientiæ nobiliores, in quibus illustrandis, vindicandisque versatur præcipuum studium clarissimorum Theologorum: nulla res est propter argumenti dignitatem, amplitudinem, atque utilitatem præstantior, nulla proinde, in quam intendere magis debeamus assiduam meditationem, mentisque conatus, quam redemptionis nostræ mirabilis Oeconomia, & divinæ Incarnationis altissimum, sacratissimumque mysterium. Quid enim nobis ad formandos mores, ad vitam instituentiam, ad singularum virtutum percipiendam normam, ac perfectionem potest majoris esse adjumenti, quam divinum reparandi homines consilium, Dei erga nos charitas ineffabilis, æterni Verbi ex Virgine conceptio & nativitas, sanctissima cum hominibus conversatio, exinanitio & obedientia usque ad mortem crucis, gloriosa ad perennem vitam resurrectio, & assumptæ in consortium divinitatis naturæ humanæ ad Ma-

R. P. Berti Theol. Tom. V.

jestatis dexteram exaltatio? In his quidem apparet primum charitatis ordo, in quo diximus omnem sitam esse virtutem; quoniam in Christi Incarnatione demonstratum est homini, quem ipse locum teneat in rebus à Deo conditis, dum ita Deo conjungi potuit humana natura, ut ex duabus substantiis fieret una persona: commonstratumque quomodo deceptores spiritus nequeant eo titulo, quod carent corpore, senobis præponere, atque suadere, ut ipsis, tanquam immortalibus diis cultum exhibeamus, dum in carne mortali nasci dignatus est ipse Deus. Deinde gratia virtutum effectrix, & quæ nullis præcedentibus meritis rependitur, in ipso homine Christo summopere commendatur; quia nec ipse, ut tanta unitate Deo vero conjunctus una cum illo persona, & naturalis Dei filius fieret, ullis est præcedentibus meritis assecutus, recte propterea ab Augustino appellatus præclarissimum lumen prædestinationis & gratiæ. Præterea superbia hominis, quæ maximo impedimento est, ne rationalis animus Deo inhæreat, & ne sceleribus inquinatus atque depressus surgat ad poenitentiam, per Incarnati Verbi humilitatem redarguitur, & sanatur, animadvertens quam longe recesserit à Deo, & quam affici debeat medicinali dolore, quando tali Mediatore indiguit, atque is ad peccatorum nostrorum expiationem

A 2

nem

nem subiit terribilissimum crudelissimumque supplicium. In hoc autem perferendo factus obediens Patri usque ad mortem, etiam magnum obedientiae praeiit nobis exemplum: ejusdemque obedientiae praemium ubinam, quaeso, melius ostendi potest, quam in tanti Mediatoris carne, quae ad vitam resurrexit aeternam, & in augustissimo, sanctissimoque Ipsius nomine, in quo omne flectitur genu, coelestium, terrestrium, & infernorum? Valde itaque affinis est praecedentis voluminis lucubrationibus haec de Verbo facto homine pertractatio, qua edocemur praerceptiones, adjumenta, exemplum, & retributionem virtutis. Atque his accedit tanta argumenti hujus dignitas & praestantia, ut istud praeter ceteris trahat contemplantium mentes in omnes divinitas plenitudinis intellectus, scribente ad Colossenses Apostolo, latere in Mysterio Christi Jesu thesauros omnes sapientiae & scientiae. Enim vero scientiam in iis, quae Verbum caro factum temporaliter & localiter egit ac pertulit, sapientiam in iis, quae sine tempore ipsi Verbo immortaliter, aeterno, & ubique toti conveniunt, bene sapienterque Augustinus in tertio decimo libro de Trinitate distinguit. Revera neque in rebus, quae temporaliter fiunt, potest aliquid mirabilis excogitari, quam partus Virginis, Conditoris universorum nativitas temporalis, mors quam pertulit Auctor vitae, ac tanto pretio soluta filiorum Adae captivitas: neque in sempiter-

nis divinisque aliquid difficilius inquiri, quam persistens in humilitate Virginis partus gloria antiquae nativitatis, in corporis circumscriptione divinitatis immensitas, in carnis infirmitate potestas omnipotentiae: ita nimirum differentes de Christo acquirunt scientiae & sapientiae thesauros, dum versantur in humanarum divinarumque rerum sublimiori contemplatione. Id vero, ut nos majori cum voluptate assequamur, extra Scholarum fines per spatia Scripturarum sanctarum, per loca Patrum, historiarum, nec non impie dogmatizantium haereticorum excurrentes curabimus divina intueri mysteria, fidem Orthodoxam exponere, haereses profligare, & magnum opus recolare perfectae Reparationis. At cum Judaeis adhuc ducem suum praestolantibus videamur annuntiare scandalum, Gentibus autem ignorantibus mysteria Crucis praedicare stultitiam; cumque in qualibet disputatione primum in quaestionem veniat rei de qua agitur, veritas & extantia: institui priori hoc libro ipsorum Judaeorum pervicaciam retundere, & gentium refutare perfidiam, demonstrans invictis argumentationibus advenisse juxta Prophetarum oracula praenuntiatum humani generis Redemptorem, & hunc esse eundem Dominum Jesum Christum: in cuius Nomine, ut minimus filius Isai adversus Goliath, minimus & ego Augustini discipulus contra veritatis hostes certabo.

CAPUT I.

Demonstratur ex Vaticinio Jacob *Genes. XLIX. v. 10.* venisse Messiam in lege promissum.

SUMMARIUM.

1. Variæ DD. opiniones, cur sceptrum de Juda dudum ante Christum non defecerit.

2. usque ad 10. Affertur vaticinium, & explicatur, 10. Propositio cum sua probatione.

1. Variæ DD. opiniones, cur sceptrum de Juda non defecerit.

ARDUAM principio hujus libri provinciam suscipio, Propheticum de Christo vaticinium omnium celeberrimum explicandi, & ad veram planissimamque reducendi intelligentiam. Illud namque primum pervicaces Hebraei interpretamentis compluribus tentarunt excutere, postmodum Christiani ipsi implexas instituendo disputationes obscurissimum reddiderunt. Animadvertentes enim sceptrum à domo Juda per longa temporum intervalla defecisse, praesertim tempore Babylonicæ captivi-

tatis, & imperium tenentibus Hasmonæis, mirum est in quot opinionationes deflexerint, ut probe tuerentur facto prophetiam coherere. Quidam ideo de Juda sceptrum non defecisse propugnant, quod licet Hasmonæi paterno genere pertinerent ad tribum Levi, materno tamen essent ex Tribu Juda prognati: quas duas tribus Sacerdotalem, & regiam, id est, Tribum Levi, & Tribum Juda fuisse conjunctas liquet ex matrimonio Aaron, qui uxorem duxit filiam Aminadab, & ex Jojada, qui in matrimonium sibi

sibi copulavit filiam regis Joram. Hanc sententiam post Origenem tenere complures, etiam Lyranus, Tostatus, & Dionysius Carthusianus. Ut facilius nodum hunc solverent Genebrardus & Baronius affirmarunt Machabæos ex Juda etiam paterno genere ortos, nonnullis Scripturæ verbis proculdubio decepti. At alii opinantes faciliiori negotio difficultatem omnem posse expediri, si Judæ nomen ob singularem prærogativam ad universam Hebræorum gentem extendatur, conati sunt propugnare nunquam nisi Herodis tempore ablatum sceptrum de Juda; quod tenuerunt Justinus, Eusebius, Diodorus Tarsensis, Casaubonus, Pererius, & alii; qui diversam tamen rationem explicandi propheticum vaticinium adinvenere. Alii quippe causam proferunt, quod Tribus Judæ cæteris fuerit gloria, & dignitate præstantior; alii, quod cæteris tribubus nomen dederit; alii, quod in Tribu Juda solum, sceptrumque perſisterit, etsi persona regia non semper ex eadem Tribu duxerit genus suum. Denique permulti Tribum Juda singulari prærogativa distinctam agnoscunt, sed non ita, ut Rector ac Princeps Judaici populi ex femore Judæ prodierit; sed, vel quia Tribus illa semper jus habuit ad regnum cum temporale, tum æternum instaurandum à Christo, ut docuerunt Cajetanus, & Daniel Huetius: vel quia ipsa Tribus Juda sponte Machabæis, quasi loco depositi Imperium contulit, ut inquit Melchior Canus: vel quia Principes regnaturi, etsi externo sanguine procreati, priusquam regni insignia capeſſerent, in tribum Juda adlecti erant, & jure hæreditatis, honore germinis, atque civitate donati, ut arbitratur Petavius: vel demum, quia sola tribus Juda fuit regno destinata, sola post captivitatem integra perseveravit, & de hac tribu erat major pars populi Regi Judæorum obtemperantis, in in eadem tribu sedes Regni, Thronus, Magistratus, ac forma civilis regiminis, ita ut necessarium non sit ad demonstrandam sceptri Judaici in una Tribu Juda perſistentiam, quod semper Moderator ac Princeps fuerint ex semine Judæ, sed sufficiat si una ex his conditionibus ad Messiam usque in ipsa Tribu perſisterit.

Quamquam vero hæc omnia à suis Auctoribus magna cum eruditione defendi videntur, unum est obvium, ac planissimum quod possunt Judæi pugnaciter contendere, promitti à Jacobo Legislatorem ac Ducem ex femore Judæ: quibus verbis & ego certissimum puto designari, non regionem, non thronum,

non adlectum ex aliis tribubus Magistratum, sed virum aliquem Principem, & Jusdiceatem vera & propria generatione ex lumbis Judæ progenitum. Quod verissimum esse paulo infra commonstrabo. Si ergo longe ante Jesum Nazarenum Persona hæc principatum tenens defecerit, poterunt Hebræi affirmare, etiam longe ante Christum Jacobi vaticinium fuisse completum; quandoquidem Machabæi, etiamsi dicantur de Tribu Juda ob genus maternum, si non sunt quoque ob paternum, nequeunt appellari de femore; & multo minus id competere potest aut Civitati, aut Throno, aut formæ Regiminis, aut Magistratibus ex omni Tribu conflatis: cum apertissima linguæ sanctæ expressione *Dux de femore* aliquam individuum personam principantem, & jus dicentem profectam carnali generatione ex lumbis Judæ, & nihil aliud designet. Hanc vero personam cum in serie plurimorum Regum viri Eruditi minime invenerint, varias opinionones superius expositas promulgarunt: quibus singulis cum non assentiantur Catholici, frustra conabimur, ut subscribant Judæi. Postquam ergo literalem Prophetiæ sensum tradidero, demonstrabo ex ipsis Hebræicis monumentis, nunquam à Davide ad Christum defuisse Principem aliquem ex femore Judæ prognatum, qui judicia exerceret, leges ferret, & sceptri teneret auctoritatem. Diluam postea innumeras Hebræorum cavillationes, & illorum quoque Catholicorum, à quibus recedo, argumentationibus satisfaciam.

VATICINIUM JACOB AFFERTUR ET EXPLICATUR.

Vaticinium itaque his verbis continetur: *Non auferetur sceptrum de Juda, & Affertur vaticinium. Dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium.* Ita Vulgata. Hebraica autem lectio habet: *כי יבא שילה ולו זר*

ומיחוריה ומח קק מבין רגליו זר Non ילחת עמים: לא יכור שבט

recedet virga de Juda, & Legislator de inter pedes ejus, usquequo veniat Silo, & illi congregatio populorum.

Particula *שבט* Sceptra vel significat 3. sceptrum, & regiam auctoritatem, ut Explicatur Pf. XLIV. *שבט מלכותך* Virga regni tui. Item Num. XXIV. 17. & Ezech. XXI. 13. Vel significat Tribum, ut Judicum

dicum xviii. 19. & Esaia xix. 13. Ea enim vox שבט proprie significat baculum, ideoque vel accipitur per metonymiam signi pro indicio regiae potestatis, & idem est ac sceptrum, vel per metaphoram pro stirpe à primo parente derivata, ut baculus germinat è radice, & idem est ac progenies vel tribus. Castigationem, & virgam tribulationis hoc loco significare contendunt Rabbiorum nonnulli. Verum apertissime revincuntur. I. Ipsorum Hebræorum testimonio: omnes enim veteres Rabbini, ipsumque Talmud Scevet pro Virga Dominationis acceperunt. II. Chaldaeus pro שבט legit, עבר שולטן faciens potestatem,

III. Nullibi particula illa Scevet, si solitaria sit, & absque adjuncto epitheto, afflictionem imperiumque tyrannicum sonat; sed tantum ubi ponitur cum adjuncto exprimente furorem, & indignationem, ut Psal. ii. 9. & Esaia x. 5. IV. Cum illa particula conjungitur in cap. xix. Gen. altera demonstrans, ut mox dicam, Legislatorem, & quidem natum ex femore, ut nequeat intelligi Dominator exterius, & Tyrannus. V. Quaecunque Judæ promittuntur faustissima sunt, laus fratrum, victoria inimicorum, agrorum fertilitas, vindemiarum ubertas: perperam ergo fingitur infaustum aliquid praenuntiari. VI. A Davide ad Sedeciam, atque post solutam captivitatem usque ad Herodem non fuerunt Judæi sub virga tyrannici dominatus: ideoque non praedixerat Jacob perseverantiam usque ad Christum illorum servitutem & vexationem. Non ergo virgam tyrannici imperii, sed sceptrum, atque proprii Principis regimen particula illa שבט demonstrat. Quod si eandem particulam accipias pro ipsa Tribu, ita ut sensus sit, tribum Judam usque ad adventum Messiae nunquam ablatum iri, quem admodum contigit ceteris in longinquas regiones asportatis; infertur apertissime Messiam venisse, cum jam ipsa tribus Judæ patria, penatibusque relictis dispersa, & ejecta experietur miserabile ac diuturnum exilium.

4. Sequitur in Prophetico Oraculo Hebraica vox ומהקק Latine Dux & explicatur vocula Dux.

Græce ἡγούμενος. Auctore R. Kimchi significat Dominatorem, qui legem sancit, & exercet judicia. Juxta Rab. Salom. Magnum Principem leges praescribentem. Per Onckelon Saphram, idest, Scribarum Magistrum, vel Doctorem. Nequit hæc interpretatio in dubium ver-

ti. I. Ob communem Sapientum consensum. II. Ob radicalem דקק, unde participium illud fluit, quæ idein est, ac determinare, & praescribere, unde à Græcis vertitur, ὑποτάξω, διατάξω, διατρέπω, describere, & ordinare. III. Ex apertissimo Scripturæ contextu, videlicet Judicum v. 15. ubi מהקקים Mechokim, Duces, appellantur Scribæ Issachar, Quare apertissimus Prophetiae sensus est, permanfurum semper in familia, ac progenie Judæ Legislatorem ac principem, sive amplissima praeditum auctoritate, qualem habent absoluti Monarchæ, ac Reges, sed quam minime hæc Prophetia in Tribu Juda diuturnam fore promittit; sive Dominatorem virgam tenentem, & civilem potestatem judicia etiam capitalia exercendi, atque Scribarum Praesidem; sive fungentem Legislatoris officio. Quem virum si praefuisse Judæis usque ad Christum adinvenimus, & de illo vaticinatum Jacobum, non de Principe, qui semper Rex fuerit, & arma tractaverit, id enim neque prophetica verba, neque ipsi Hebræorum Magistri ullatenus exigunt, obstructæ sunt omnes cavillandi rimæ, neque aliquod erit perfugium perfidis obsecatisque Judæis

At proxima verba מבין רגליו De inter pedes ejus commonstrant hunc virum principem, judicem, ac legislatorem, futurum ex stirpe, germine, ac semine Judæ: ideoque nunquam revinci potuerunt Judæi, si contendas salvari sensum propheticum vel per Thronum, vel per Urbem, vel per Jura Magistratum, vel per Principes Tribui Judæ adlectos: quod probatur I. Quoniam illa circumlocutio, De inter pedes ejus significat posteritatem, & honesta phrasi genitalia ipsa describit, ut liquet ex Deut. xxviii. 57. ubi de secundinis legitur: Quæ egrediuntur de inter pedes ejus. II. Ex Latina, & Græca versione, quarum illa habet de femore, hæc vero ἐκ τοῦ μηριὸν αὐτοῦ, ex femoribus ejus. III. Ex communi Doctorum interpretatione. Vertit enim Thargum, A filiis filiorum ejus: Jonathan, De semine ejus; R. Kimchi, De medio pedum ejus: Talmud Jerosolymitanum, De filiis filiorum ortis ex semine ejus. Habeo consentientes fere omnes Hebræos, Latinosque.

Observandum hoc loco quinam fuerit iste Princeps ex Judæ femoribus ortus virgam tenens, atque legem praescribens; id est, Princeps iste ex femore Judæ fuit, proles Synebris, drui.

bens, & quomodo auctoritatem exercuerit ad Christum usque. Præcepit Dominus ad Moysen Num. xi. 16. ut congregaret septuaginta viros de senibus Israel, quibus iudicandi potestas, & regimen populi commissum est. Postiores Judæi Græco vocabulo Synedrion appellaverunt. Cum autem Deuter. xvi. 1. fiat mentio Sacerdotis, & Judicis, duos Magistratus institutos esse colligitur, Ecclesiasticum unum, politicum alterum: quorum primum Synagogam dixerunt, secundum, ut dixi, Synedrion, Præfuisse Synagogæ Principem Sacerdotum ex Tribu Levi nequit in dubium revocari. Synedrion præsidem fuisse ex Tribu Juda, & maximam ad Christum usque auctoritatem habuisse etiam tempore Machabæorum demonstro.

6. Probatur, fuisse Ducem hunc usque ad tempora Christi.

Ac primo de auctoritate hujus principis dicturus sum, & de ipsius genere, postmodum de duratione. Itaque in Chronico, quod inscribitur *Sepher Olam*, & extat ad calcem Genebrardi legitur: *In templo secundo hæc fuit consuetudo, ut Rex ex familia Hasmonæorum, & servus eorum filiis Herodis educeret & reduceret exercitum, curaretque omnia, quæ ad regnum pertinerent. Verum quæ ad legem spectabant statuta ac judicia ad eos, seu mandatum Principis de domo David fuere facta.* R. Zemach. fol. 33. *Nam mos erat Hierosolymis, quamdiu esset regnum ex familia Hasmonæorum, & post eos ex familia Herodis, ecce semper fuit Princeps de domo David. Nam Rex curabat exercitum, & res bellicas; sed quæ ad legem pertinebant, statutaque, ac judicia ad nutum Pontificis, & Principis ex familia Davidis administrabantur. In Bereſcith Rabba ita explicatur Prophecia: Non recedet, &c. Isti sunt sedentes Jabbet, docentes sententias in Sanhedrim magna . . . Et quid est, Non recedet sceptrum de Juda? Hoc plane sibi vendicat, quod non est concessum Sanhedrim potestas judicandi judicia, nisi omni tempore, quo sedebant in camera dolata. Cum enim migraverunt inde ad locum alium, cessaverunt judicia animarum, sicut scriptum est Deut. xvii. v. 10. Atque ne omnia exscribam, quæ legi poterunt apud Galatinum, Martinum Helvicum, Bartholæum, Imbonatum, Raymundum Martini, aliosque; in Talmud Cod. Sanhedrim ita Prophecia explicatur, ומהקמבין לא יסור שבט שרורין את ישראל בשבט אלן ראשי גליות שבבבל שמלמדין תורה ברבים: מיחרה*

ומהקמבין לא יסור שבט שרורין את ישראל בשבט אלן ראשי גליות שבבבל שמלמדין תורה ברבים: מיחרה

רגליו אלו בני בניו שלהלל Non recedet Virga ex Juda: Hi sunt Capita captivitatis, id est, qui sunt in Babylone, & regunt Israel virga. Et legislator de inter pedes ejus: Hi sunt filii filiorum Hillel, qui multos docent legem. De Principe ergo Synedrion judicia exercente accipiendum est oraculum Jacobum: quem principem semper fuisse ex progenie Davidis liquet ex dictis, & manifeste farentur Hebræorum Chronologia, nec non Rabbinum complures apud Helvicum, & Imbonatum.

Illustrissimus Daniel Huetius Demonst. Evangel. Prop. ix. respondet hanc sententiam cæteris esse infirmiore, utpote ex Rabbinorum commentationibus derivatam. Sed primum quis facile sibi persuadeat concorditer Rabbinos omnes in sui perniciem tam splendide fuisse mentitos? Deinde apud Joseph Ben-Gorion lib. v. cap. 4. & Josephum Antiq. xiv. cap. 9. habetur oratio R. Sameas Principis Synedrion, qui compulit Herodem cædis accusatum ad dicendam causam coram Hircano. Ex qua oratione apparet Synedrion in judiciis etiam Capitalibus majorem habuisse auctoritatem, quam Regem. Vide orationem illam Tom. I. Operum Josephi cum notis Hudsoni pag. 701. Præterea etiam Patres communiter docent usque ad Christum permanisse Sceptrum apud posteros David, quod nisi de Principe Synedrion accipiatur, falsum erit omnino. Davidica Sedes (inquit Epiphanius H. xxix. quæ est Nazæorum) perpetua successione ad Christum usque permansit, cum nullo unquam tempore de Juda tribu Principes desissent, donec ille venit, cui reposita erant. Tandem quem ex femore Judæ Principem ac dominatorem regnantibus Hasmonæis & Herode adinvenies, nisi sit ille Dux, Aechmalotarcha, & Caput Synedrion?

Demonstrandum est jam hunc Ducem non defecisse nisi sub adventum Messæ, id est, Christi. In Codice Jotta pag. 53. habetur sceptrum & honorem legis cessasse sub Gamaliel, quem Julius Bartholæus Tom. I. Biblioth. Rabbinicæ pag. 729. demonstrat obiisse ante Jerosolymitanum excidium an. 18. Hujus autem Camalielis Epistolæ, & Decreta plenissimæ auctoritatis extant in Codice Synhedrim cap. i. p. 11. & in eadem Bibliotheca Rabbinica loco nuper citato. In Bereſcith Rabba, ut vidimus, habetur permanisse usque ad migrationem Synedrion in alium locum, quod contigit juxta Talmud Jerosolymitanum anno an-

7. Probatur Ducem hunc non defecisse.

re Templi excidium quadragesimo. Quod Petrus Galatinus lib. iv. cap. 6. ex communi Rabbinorum traditione confirmat. Et ne hæc quoque ad fabulas amandentur; certum est ex Josepho loco superius citato, atque ex Historicis aliis fide dignissimis, quod Herodes regnum adeptus, omnes qui tum fuerant in Synhedrio, atque adeo Hircanum ipsum interfecit, excepto Samea: ipsum enim propter ejus justitiam magno habebat in honore; quod postea obsessa urbe ab Herode, & Sosio, populum monuisset, ut Herodem admitteret dicendo ipsos eum propter peccata effugere non posse. Ita Iosephus lib. xiv. Antiq. cap. 9. Recte ergo Galatinus ibidem: Tunc proprie & vere de Tribu Juda regni sceptrum ablatum fuit, cum nemo de regio genere remansisset crederetur: tunc etiam judicaria potestas ab eis amota est, cum omnes Sanhedrin Herodes ipse interim fecit. Sed revertendum ad textus expositionem.

8.
Explicantur
verba: donec
veniat Silo.

Proxima verba sunt **בִּי יבֵּא שִׁילָה** *עַר*, Donec veniat Silo. Quidam Hebræorum sic vertunt, In æternum possitquam venerit Messias, ut sensus sit, nunquam sceptrum post Messie adventum de Tribu Juda defuturum. Hoc probat Rab. Bachai, ex quo sub particula *עַר* *אָאָד* sit accentus *Jetbibb*, illam disjungens à sequenti vocula *בִּי* *חֵל*. Sed revincitur apertissime. I. Ex cap. xvi. Genes. v. 13. ubi non alium sensum habet utraque particula, nisi latinæ *donec*, usquequo, aut consimilis. II. Ex communi aliorum interpretatione: Onkelos enim, Jonathan, Jerosolymitanus, Abenezra, aliique verterunt, *Donec*. III. Ex probata ab omnibus regula Davidis Levitæ circa accentus. Nam Hebraica scriptura sex distinctionis accentus connumerat, *Silluc*, *Atbnach*, *Segolta*, *Zakeph*, *Rebbia*, & *Jetbibb*. Distinguit *Silluc* periodum: *Atbnach*, & *Segolta* periodi membra; reliqui accentus signa sunt minimæ distinctionis. Est autem in hoc textu ante particulam *עַר* accentus *Atbnach*; ideoque particula illa pertinet ad membrum consequens.

9.
Explicatur
particula;
Silo,

Restat postrema particula **שִׁילָה** *סִילֹ*. Aliqui hanc derivant a **שִׁילָה** & affixo feminini generis **הָ**, ita ut significet *Filium ejus*, ex famina, tantum progenitum; idem est enim **שִׁילָה** ac operimentum, vel *secundina* mulieris: unde vertit Jonathan, *Donec veniat Messias, parvulus filiorum ejus*. Deducunt alii ab **שִׁלָה**, quod significat *felicem*, vel

sospitatorem esse, ita ut idem sit **שִׁילָה**, ac *Salvator*, & *Auctor felicitatis*. Propterea vertit Sammaritanus, *Donec veniat Pacificus*, Permulti à relativo **שִׁ**, ac pronomine **לָהּ** ut sensus sit, *Donec veniat cujus est regnum*, ut habet Onkelos; five, *Donec veniat cui repositum est*, aut, *Donec veniant quæ reposita sunt ei*, quomodo legerunt lxx. necnon antiquiores Ecclesiæ Patres, ut Clemens Alexandrinus, Cyprianus, Eusebius, Cyrillus, & Augustinus. Arbitrantur permulti alii legendum esse **שִׁילָה** ab **שִׁלָה** quod est *mittere*, ut ienlus sit, *Donec veniat qui mittendus est*, quemadmodum habet Latina Vulgata: atque hinc inferunt mendum irreplisse in Codices Hebræorum Huntlaus, Salmeron, & Morinus. Sed Hebraicum Codicem facile est hoc loco defendere. Primo quoniam laudatæ Paraphrases antiquissimæ, & Græci, Latiniq; Interpretes videntur potius attigisse significationem **שִׁילָה** quam **שִׁלָה**. Deinde quia non videtur Hebraicum Codicem habuisse hæc omnia verba **שִׁלָה אשר ישלח** *Qui mittendus est*. Tercio quia etiam participium *Missus*, non **שִׁלָה** scribendum videtur, sed **שִׁלוח**. Nec proinde detrahitur Vulgatæ verionis auctoritati; quin maxime est commendanda, quod inter varias illius vocis **שִׁילָה** significationes elegerit propriissimum characterem Messie, qui *Isaia* xvi. 1. appellatur *Mittendus*: maxime, quod cum Vulgata consentiat etiam præclarissimus Doctor Hieronymus. Si tamen mavis scriptum olim **שִׁילָה**, probabo maxime, & Hæreticis Romanos arguentibus opponam Grotium in hunc locum, & in cap. ix. Joannis, & quod caput est, ipsa Evangelii verba, *Vade, lava in natatoria Siloe, quod interpretatur Missus*.

Verum quæcunque sit origo illius vocabuli *Silo*, certissimum est significare promissum in lege Messiam. I. Quia Onkelos reddidit *Donec veniat משיח* *Messias*; & Jerosolymitanus, *Donec veniat משיח מלכא* *Rex Messias*. II. Quia *Silo* esse nomen Messie fatentur R. Johanan, & R. Schela cum ceteris innumeris, nec non ipsum Talmud Codice Sanhedrin cap. 11. fol. 98. III. Quoniam omnis allata Interpretatio Messie quadrat, cum ipse sit *parvulus*, ac *filius Virginis*, *Isaia* vii. 14. & ix. 6. Ipse *Dominator*, & *throni Davidici hæres*, *Psal.* cxxxv. 11. & *Daniel* vii. 14. Ipse *princeps pacis*, & *salvator populi*, *Isaia* ix. 7. & Michæ

Micheæ v. 5. Ipſe venturus olim, mit-
tendus, ac deſideratus, Habacuc 11. 3.
& Aggæi 11. 8. De Meſſia ergo expli-
canda eſt particula שִׁלּוֹ Scilo, unde-
libet derivata dicatur. Atque pro ex-
plicatione prophetici oraculi hæc dixiſſe
ſufficiat.

10. PROPOSITIO: Ex laudato vaticinio in-
victæ demonſtratur jam advenſiſſe promiſ-
ſum in lege Meſſiam.

Jacobus enim prænuntiavit non re-
ceſſurum Principem ac legiſlatorem, ſive
regia majeſtate fulgentem, nationemque
Judaicam pleno regimine moderantem,
ſive Synhedrii Rectorem ac Præſidem ex
ſucceſſione ac germine Davidis, quoad-

uſque veniret Silo, id eſt, deſideratus
cunctis gentibus, Princeps pacis, cujus
potestas æterna, & regnum quod non
auferetur. Hunc quippe ſenſum exhi-
beri præmiſſo vaticinio liquet ex poſitis
notationibus, Scripturarum divinarum
contextu, linguæ ſanctæ proprietate,
traditione Rabbiorum, cohærentia Ver-
ſionum, aliorumque documentorum præ-
ſidio firmatis. Atqui jam ab annis plu-
rimis, atque à Regno Herodis Aſcaloni-
tæ ceſſavit in Tribu Juda Dominator,
Scribarum princeps, Synhedrii Naſci, nec
remanſit aliquis ex Davidico genere, qui
in poſterum polleret auctoritate, & exer-
ceret judicia; ut pariter demonſtratum
eſt. Ergo à tempore Meſſias in lege
promiſſus advenit.

C A P U T II.

Rabbiorum commenta diſpelluntur.

S U M M A R I U M.

1 & 2. Fruſtra Rabbinæ probare nituntur, par-
ticulam *Scevet* ſignificare virgam in ficto
vaticinio.
3 & 4. Inaniter aſſerunt, ſceptrum in tribu Juda
fore perpetuum poſt advenum Meſſiæ.
5 & 6. Alius ſenſus Rabbiorum exploditur.
7 & 8. Ex particula donec inſimum argumen-
tum conſellitur.
9 & 10. Infundatè dicitur, ſceptrum à tribu Juda
receſſiſſe tempore captivitatis Babylonice.

11 & 12. Inepitè obtrudunt, per particulam Silo
non ſignificari Meſſiam.
13 & 14. Aliuma dhuc habere ſenſum Prophetiam
allata ſomniant Rabbinæ.
15 & 16. Alia frivola obſectio ſolvitur.
17 & 18. Sceptrum necdum ablatum eſſe à Ju-
da, ad fabulas pertinere oſtenditur.
19 & 20. Ulumæ obſectio Rabbiorum fa-
ciſſit

1. Obſectio I.

SUNT quidem præcedenti capite inter-
pretamenta quælibet Rabbiorum di-
ſpuncta: ſed ut penitus refutentur,
ipſos adverſum nos arguentes æquo
animo patiamur. Primum ergo eorum
obſectamentum eſt: Particula שִׁבְטָא
Scevet Virgam ſignificat, atque *Virgam*
reddidere Pagninus, & alii, ideoque hunc
ſenſum exhibet, Non recedet à Judæis
afflictatio, Tyrannorum poteſtas, & ca-
lamitoſa viciffitudo, quoadusque veniat
Meſſias Soſpitor, ac Dominator paci-
ficus. At fuere Judæi ad hæc uſque
tempora captivi, diſperſi, Gentiumque
ludibrium ſub virga illa gementes. Non
ergo venit Auctor illorum felicitatis, at-
que repromiſſus Dominator.

2. Reſp. falſam eſſe hanc illius particulæ
שִׁבְטָא interpretationem; ut ſuper argu-
mentis pluribus demonſtravi, 1. ex pa-
raphraſtis. 2. ex ſolitaria hujus particu-
læ poſitione. 3. ex adjuncta voce *Vme-
chokek*. 4. ex prophetiæ contextu. 5. ex
rerum eventu. Significat ergo ea vox
R. P. Berti Theol. Tom. V.

vel Dominatorem, ut vertit Hieroſoly-
mitanus, *Non deſiciet exercens dominium*,
vel ducem ſcribarum, Synhedrii Magi-
ſtrum, ut habet Bereſcith Rabba, *Non
recedet Synhedrim*, & R. Rambam, *Non
deſicient Aechmalotarchæ*.

Deinde opponunt: Sensus prophetici
oraculi eſt perpetuum futurum eſſe Sce-
ptrum in Tribu Juda poſtquam Meſſias
adveniet, cum particula עַד à ſequenti
accentu divulſa ſit, præſertim cum Meſ-
ſiæ regnum Eſaias, & Daniel ſempiter-
num fore prænuntient. At perenne il-
lud ac fauſtiſſimum regnum nondum con-
ſecuta eſt Tribus Juda. Jure ergo præ-
ſtolatur glorioliſſimum illum Domina-
torem.

Reſp. à vero ſenſu particulam עַד
detorqueri: quod pariter demonſtratum
eſt, 1. quod nullibi particula עַד & כִּי
reperiuntur ita divulſæ, ut una ad præ-
cedens membrum, altera ad ſequens ſit
referenda, 2. ex regulis accentuum, 3.
ex veterum omnium interpretationis,
B Explo

3. Obſectio II

Explodenda est itaque illa Rab. Bachai commentatio, & somnium aliorum Judæorum expectantium perpetuum quoddam Imperium à Messia instaurandum, cum huic regnum spiritale, & alterius generis, ut post dicemus, fuerit repromissum.

8. Præterea objiciunt: Ad complexam
Objectio III. illam particulam עַד־כִּי sequitur verbum כִּי, quod non significat *veniat*, ut communiter redditur, sed *destruatur*, ut liquet ex Psalmo LXXVIII. 61. *Et repulit tabernaculum Silo &c.* ideoque sensus est, *Non auferetur Sceptrum de Juda, usquedum destruaturs urbs Silo, aut, Transferetur sceptrum in Juda, postquam Silo vastabitur.* Non spectat igitur ad Messiam hæc Jacobi vaticinatio.

6. Resp. commentum istud cæteris esse
Respondetur deterius. 1. quia nusquam reperies verbum כִּי pro *devastari*, aut *everti*. 2. quia Silo quando urbem significat, ac præsertim Psalmo ac versu citato, scribitur שִׁלֹה non, שִׁלֹה. 3. quia urbs Silo permansit etiam post Babylonicam captivitatem, ut liquet ex Jerem. cap. XLII. 5. Tandem quia, ut probatum est, nec Judæi inficiantur, ante dirutam urbem Silo regnarunt David, ejusque posterii, & post solutam quoque captivitatem ad Herodem usque imperarunt Aechmalotarchæ.

7. Quarto loco objiciunt: Particula עַד
Objectio IV. *donec* non significat ubique rei, de qua sermo est, intermissionem vel finem, sed frequentissime continuationem, ita, ut in propositionibus affirmantibus idem valeat ac *semper*, & in negantibus idem ac *nunquam*. Usurpatur pro *semper* Pl. cx. 1. *Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Esaie XLVI. 4. *Usque ad senectam ego ipse, & usque ad canos ego portabo.* Matthæi XXVIII. 20. *Et ecce vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Act. III. 21. *Quem oportet calum suscipere usque in tempora restitutionis eorum.* His enim locis perpetuum Christi regnum, perpetua protectio, perpetuum cæleste habitaculum designatur. Econtra usurpatur particula *donec* pro *nunquam* Genes. VIII. 7. *Non revertetur donec siccarentur aquæ.* II. Regum II. 23. *Michol filia Saul non est natus filius usque in diem mortis sue.* Matth. I. 25. *Joseph non cognovit eam, donec peperit filium suum primogenitum.* Certum

quippe est nunquam corvum rediisse ad arcam, nunquam post mortem Michol peperisse, nunquam Deiparam fecisse jacturam virginittis. Eapropter Helvidio hunc postremum locum objicienti respondet Hieronymus, *Scriptura quod factum non sit, ostendit.* Illa ergo particula *donec* in Vaticinio Jacobi demonstrat *nunquam* à Juda post adventum Messie sceptrum ablatum iri.

8. Respondeo eandem particulam *donec*
Respondetur significare etiam terminum temporis, quo exacto evenit, quod ante illud tempus removetur; ut Gen. XIX. 21. *Non potero facere quidquam, donec ingrediaris illuc.* Levit. XII. 4. *Non ingreditur in sanctuarium, donec impleantur dies purificationis sue,* aliisque in locis. Porro in Prophetia Jacob ea particula non idem valet ac *semper*, aut, *nunquam*, quoniam aliquando sceptrum ablatum est. Significat ergo terminum temporis. Deinde, etsi particula illa *donec* nihil affirmet vel deneget post terminum prænuntiati temporis, definit tamen dubium quod maxime scire ex ipsa oratione cupimus, circa tempus præcedens. Ex hac enim Oratione, *Corvus non revertetur, donec siccarentur aquæ,* etsi non inferatur quod corvus ad arcam redierit exsiccatis jam aquis, deducitur tamen apertissime, nunquam corvum in arcam introiisse, priusquam aquæ exsiccarentur: quemadmodum ex altera enunciatione certo colligimus nunquam Michol peperisse; atque ex tertia perspicuum est Mariam semper virginittatem servasse ante partum. Quamquam ergo particula *donec* in prophetico Jacobi oraculo non enuntiaret quid de sceptro Judæ futurum sit post tempora adventus Messie, declarat tamen apertissime semper permanfurum in domo Juda usque ad Messie adventum; ideoque si ablatum est, Messias jam venit. Omnia ergo allata exempla perveraciam Judæorum redarguunt. Ad hæc supponit ista argutatio particulam *donec* idem valere ac *postquam*; quod refutatum est supra. Insuper etsi עַד, *donec*, solitarium foret significationis ambiguae, hic tamen conjunctum est cum כִּי, atque ad certum sensum contractum. Præterea Rabbiorum omnium consensu Jacobi scopus fuit tempus futuri Reparatoris præfigere, certamque adventus ejus notam proponere. Prætermitto haberi in Hebræorum Codice de corvo Gen. VIII. 7. *Exiit exeundo, & redeundo, יצא יצוא ושוב* Obji-

9. Objection 5. Objiciunt rursus Judæi: Tempore captivitatis Babylonice sceptrum à Tribu Juda recessit, atque post captivitatem regnarunt usque ad Herodem Machabæi, qui erant de Tribu Levi; nec tamen credunt Christiani eo tempore advenisse Messiam. Non ergo præbet certum hujus adventus characterem prænuntiatio Jacobi.

10.
Solvitur.

Resp. Captivitas tempore non solum Evilmherodachum iterum ad Thronum sublevasse Regem Joachim, ut habetur postremo capite librorum Regum, nec solum detento in carcere Joachimo constitutum super Judam & Jerusalem à Nabuchodonosore Sedeciam Joachimi patrui, ut legitur in fine Paralipomenon; quod argumento est Judæ sceptrum tunc imminutum fuisse, non ablatum: sed præterea tam in captivitate, quam ea soluta habuerunt Hebræi legislatorem, sive Aechmalotarcham & Caput Synhedrii, in quo perstitisse Judæ sceptrum, consentiunt, ut vidimus, Rabbin. De hac Sceptri continuatione explicat Targum ea verba, Cantic. vi. *Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum*, dicens, *Descendit in Babyloniam ad sapientes Sanbedrim*. Atque hujus Senatus Principes fuisse ex femore Juda usque ad Herodem exploratissimum est apud Hebræos. Et quidem usque ad Nehemiam præfuisse ex sacris literis invenimus Zorobabelem filium Salathielis, de quo 2. Esdræ xii. 1. & Aggæi i. 11. Commemoratur & Daniel, quem fuisse de filiis Juda constat ex cap. i. v. 6. adeptum vero summam auctoritatem & præfecturam Magistratum, ex cap. i. v. 48. Nehemias autem Cap. v. 15. memorat alios ante se *Duces*, eosque appellat vocabulo מַשְׁכֵּם designante supremum Præfectum. Ipsum Nehemiam fuisse de Tribu Juda constans est opinio Hebræorum, à qua nec alieni sunt Græcorum Historici, scribente Eusebio Cæsariensi in Chronico: *Νεμίας ἐκ φυλῆς Ἰούδα*, & Cedreno expressius, *Νεμίας ἐκ τῆ σπέρματος Δαβὶδ*, *Neemias ex Tribu Juda, & ex semine David*. Qui enim Nehemiam annumerat Sacerdotibus, ducuntur capite x. Esdræ, & 2. Machabæorum i. 18. ubi videtur cum Sacerdotibus recenseri. At in lib. Machab. asseritur tantum Nehemiam ædificato templo sacrificia obtulisse, & aperte distinguitur à Nepotibus Sacerdotum, quos misit ad requirendum ignem: & in Esdra annumeratur sacerdotibus ut Princeps, & populi Rector, non ut unus eorum; scribitur enim ibidem fœderis literas obsignasse Principes,

R. P. Berti Theol. Tom. V.

Levitas, & Sacerdotes. Sed & Scaliger respondet plures fuisse Nehemias, Principem unum, Sacerdotem alterum, & hunc laudari c. x. Esdr. probat ex adjuncto cognomine *Atberfatba*: quod mihi nulla ratione probatur, cum juxta Abenezram *Atberfatba* significet Pincernam regis, vel Persica lingua Ducem ac Principem; idque colligitur etiam ex i. Esdr. i. 8. & ii. 63. ubi eo vocabulo appellatur Zorobabel Princeps dubio procul ex Tribu Juda. Atque his magis corroboratur sententia nostra, quod Magistratuum Praefectus semper usque ad Herodem fuerit de Judæa femoribus: unde ait Rab. Salomo: *Scevet significat principatum inferiorem: suntque ii, qui gubernant populum indultu Regum Persarum;* & Rambam, *Aebmalotarchæ locum regis obtinent: iisque competit jus in populum dominandi, quia dictum est, Non auferetur sceptrum, &c.*

Præterea opponunt : Frustra detorquetur particula **שִׁלָּה** *Scilo* ad significandum Messiam ; cum potiori jure pluribus aliis conveniat. Ac primo designare potest Moysen, quem fuisse Legislatorem Hebræorum nemo ignorat. Competit & Sauli, is enim omnium primus regiam dignitatem obtinuit, cum in Silo servaretur sacrum oleum, & Arca. Propriissime etiam quadrat David, parvulo filio de tribu Juda, & minimo natorum Isai. Peculiari quoque caractere demonstrat Jeroboamum, à quo deperit Tribus à regno Salomonis fuerunt discessæ : quod 3. libro Regum xi. 29. prædixit Abias *Silonites* scindens in 12. partes palium suum. Denique explicari potest Prophetia de externis Regibus missis ad Judæorum scelera puniendâ ; quales fuerunt Nabuchodonosor, Pompejus, Herodes, Vespasianus.

Resp. Per vocabulum *Silo* non nisi
Messiam significari probat omnis etymo-
logia, omnis scripturarum collatio, omnis
Rabbinorum consensio. Legant per-
vices Hebræi Targum, Onkelon, Jero-
solymitanum, Talmudistas, & quos supe-
rius commemoravimus. Legant & Ma-
forethas, nec non Gematricæ Cabbalæ
Auctores, qui eundem numerum 358.
animadvertentes in **יבא שילה** atque
in **משה**, vel ipsis ineptis traditionem
universorum comprobant. Revera
Sauli nulla ratione competit particula
שילה I. quia ante Saulem non fuit sce-
ptum in Tribu Juda, sed ab ipso Saule
pertransit in Davidem. II. Sauli à Deo,
à suis, à gentibus reproboato nequit com-
petere

petere speciosum illud cognomen *Expectatio gentium*. III. Saul inunctus tuit in Regem, ut habetur lib. 1. Regum ix. & x. in Masphath, non in Silo. IV. Tempore unctionis Saul Arcam Domini viri Cariathiarim asportaverunt in domum Aminadab. Neque *Silo* designare potest Moysen. I. Quia non est Moyses de femore Judæ, sed Levi. II. Quia ante Moysen nulla fuit penes Judæ tribum sceptri auctoritas, vel potestas. III. Quia non principium dominationis, sed ablationem ac terminum Jacob prænuñtiavit. IV. Quia ab illo prædicta sunt, quæ compleri debebant *in novissimis diebus*, & exitum de Aegypto non solius tribus Judæ, sed Hebræorum universorum jam prædixerat Deus Abrahamo Gen. xv. 14. Quid vero de David? In Davide transit sceptrum ad tribum Juda, non inde divulsus est. Jeroboamus autem Judæ sceptrum diminuit, non abstulit, neque in *Silo* unctionem Regis accepit, sed in *Sichem*, ut liquet ex III. Regum xii. 1. Ineptissimum præterea est *Silo* scriptum שִׁילָה pro viro *Silonte* accipere, cum ex hisce literis nec urbem, nec urbis civem possimus deprehendere. Cæteri neque *de femore Judæ* dici possunt, nec *desiderium gentium*: atque, ut vidimus, per Nabuchodonosorem sceptrum de Juda non fuit ablatum, quemadmodum nec per Pompejum, qui devicto Aristobulo constituit regem Hircanum, nec Magistratum jura delevit. Imperante Vespasiano, atque sub Heroode sceptrum defecisse dictum est supra.

13.
Arguunt
VII.

Arguunt ulterius Rabbinii עַמִּים יְקָהָה, quod Latini reddiderant *Expectatio gentium*, significat gentium *contusionem*, atque *oppressionem*; est enim à radicali קָהָה quod est *obstupescere* & *contundere*, ut sensus sit adveniente Messia gentes omnes evertendas, & conterendas. Id vero nondum completum est, & consequenter promissus Messias non advenit.

14.
Satisfit.

Resp. non commentum istud esse, sed crassum somnium, & singularem dementiam. I. Quia litera *Jod* demonstrat derivatam vocem יְקָהָה à radicali קָהָה, quod est *audire* & *obedientiam præstare*; unde nulla extat Versio, quæ illam vocem *Ichead* non exprefferit hac alia *expectatio*, vel *aggregatio*, vel *obedientia*. II. Onkelos diserte vocabulum illud exponit sequentibus aliis רְלִיָּה יִשְׁתַּמְּרָן פִּמְמִיא Et illi

obedient populi. III. In Berseith Rabba, sive magna Expositione Geneleos ad illam dictionem legitur; *Futurum est, ut Gentes seculi deferant munera Messie filio David*. IV. Cum de ablatione sceptri Judaici sermo fit, enuntiatur pugnantia, si קָהָה *oppressionem gentium* significaret, & non potius *aggregationem*.

Objiciunt alii: Si קָהָה י significat *obedientiam*, עַמִּים non Gentes designat, sed Judæos. Expectandus est ergo Rex ad quem Hebræi omnes confluentes felicissimo, amplissimoque regno fruuntur.

Resp. Judæos unum populum esse, non plures, ideoque appellari עַם, non עַמִּים, neque constare cum ablatione sceptri auspiciis majestatis, & tribuum aggregationem.

Adhuc opponunt: Nondum de Juda sceptrum ablatum est; regnat quippe adhuc in Asia ortus de tribu Juda Aechmatarcha: possident Judæi & regnum florentissimum in Syria ultra Sabbaticum flumen: ipse Turcarum Imperator aliique Principes maximi ex Judæorum populo originem trahunt. Extant alibi illustria Judaici regni insignia; & dato, quod nullibi regnarent, retinent jus ad regnum, eoque jure summa adhuc auctoritas perseverat.

Respondeo has recentiorum Judæorum tabulas etiam à suis irrideri. Refutantur autem I. Ex Talmude Jerosolymitano, cujus in libro Sanhedrim extat sincera confessio: *Vae nobis, quia ablatum est sceptrum*; & ex Rab. Bachai scribente, *Hodie non habemus regem, neque principem*. II. Ex proloquio Hebræorum, quod *mentiri dicendus est, qui procul facit testes suos*. III. Ex quo universi Orientis Principes, licet exorti forent ex decem Tribubus à Salmanazare trans Euphratem adductis, neque servant Mosaicam legem, neque pertinere ullatenus possunt ad Tribum Juda, quæ permansit in terra Chanaan. IV. Quia similia Judæis somniantibus circa annum Christi XCV. imperator Domitianus undique conquestos qui ex regia Davidis stirpe genus ducerent, duos tantum reperit ex ipsa cognatione Christi, sed adeo pauperes, ut suis manibus arva colerent, ad tributa solvenda, & comparanda sibi ad vitam necessaria. De qua re vide Eusebium lib. III. H. E. cap. xx. V. Jus, quod jactant se habere ad regnum, cum tota stirps Davidica cessaverit, & universa gens Hebræorum dirutis Jerosolymis, Temploque everso per orbem dispersa sit, nonnisi crassum stultumque figmen-

15.
Instant VIII.

16.
Respondetur

17.
Objiciunt
IX.

18.
Respondetur

figmentum potest censer: maxime quod talia comminisci poterunt usque ad mundi finem, si fas sit somnia istiusmodi venditari. Propheticum denique vaticinium Osee III. 4. **ישראל אין ואן שר ימים רבים ישבו בני מלך** *Dies multos sedebunt filii Israel sine rege, & sine principe*, quandonam, nisi forte in tam diuturna captivitate, complebitur?

19. **Objectant X.** Insuper objectant: Plures sunt in sacris literis prædictiones, quæ ob hominum peccata minime implentur, atque hujus generis esse promissionem Reparatoris, regniq; Judaici perpetuam instaurationem.

20. **Eliminantur.** Respondeo quandoque ab invitis peccatoribus erumpere veritatem. Judæi utique ob gravissimum aliquod crimen tot, tantisque calamitatibus premuntur. Sed gravius erit peccatum filia Sion flagitiis Patrum suorum, qui adoraverunt idola, ac dæmoniis natos suos immolarunt, quoniam superat præteritas clades atque infortunia postremum Jerusalemorum excidium, & præsens captivitas. Peccatum istud maximum est occidisse Christum Domini, cujus mortem juxta Danielis oraculum IX. 26. subsequuta est *vastitas, & post finem belli statuta desolatio.*

Ex his Judæorum effugiis colligimus, etiam oppositionibus suis ipsos damnari, & refelli. Dum enim coarctantur tam aperta de sceptro Judaico prophetia, reponunt non de sceptro regni, sed de

virga afflictionis locutum esse Jacobum. Exploso hoc mendacio, Moyse vaticinium attribuunt. Refutati Saulem intrudunt. Implicati magis in scenam producunt nunc Jeroboamum, nunc alios, coacti ad proprios hostes confugere. Dum vexationem maximam experiuntur, somnia narrant de felicitate regni, ad quod prohibentur accedere. Quasi à somno excitati poenam non denegant, sed perviciaciam non frangunt. Frustra ergo excutere argumenta nostra conantur. Erit fortasse qui dicat, Ecce tam manifestum signum adventus sui Christus non prædicavit? cur sceptrum jam ablatum minime ostendit? Id miseri propriis oculis spectabant, & persuasum singulis erat proximum esse Christum venturum, aut jam adventasse. Nam & Judæorum quidam se Messiam esse ambitiose jactarunt, quidam alii Messiam latitare dixerunt. Etiam apud Gentiles percrebuerat fama egressurum eo tempore ex Judæa magnum Regem, qui rerum potiretur, ut inquit Hist. lib. v. Tacitus. In characteribus Messia dignoscendis decepta principio est Judaica superbia, quæ gloriosum, non humilem Regem præstolabatur, opibusque & armis clarissimum, non sanctitate & virtutibus. Propterea hortabatur illos piissimus Salvator, ut Moyse crederent, & scrutarentur scripturas, revocans, inquit Huetius Prop. IX. cap. IV. *in memoriam vaticiniorum ad se pertinentium.*

C A P U T III.

Respondetur Catholicis aliarum sententiarum auctoribus.

S U M M A R I U M.

1. & 2. Judæi non satis urgentur per hoc, quod Machabæi genere materno spectarent ad tribum Juda.
3. & 4. Machabæos paternâ etiam lineâ ad tribum Juda spectasse, intolerabilis est opinio.
5. & 6. Tribum Juda commississe sceptrum Assamonæis quasi locò depositi, frustra asseritur.

7. & 8. Nomine tribus Juda comprehendi etiam reliquas tribus, non est verisimile.
9. & 10. Hæc verba *sceptrum de Juda, & Dux de femore*, ad alias significationes inaniter detorquentur.
11. & 12. Tribum Juda à jure sceptri non excidisse, minime convincit Judæos.
13. & 14. Ultima objectio enodatur.

1. **Objectio I.** **A**T inquit quidam Catholici: Via ad revincendos Judæos magis expedita est, si dicamus usque ad Herodem sceptrum permanisse in Tribu Juda, quod ad ipsam Machabæi genere materno spectarent, & post ipsos regno

potitus sit Herodes Ascalonita, sub quo idcirco regia potestas à Judæorum gente defecit.

Respondeo parum hac sententia urgeri Judæos. Nam I. Huetius demonstrat Diluuntur, nullo numero apud Judæos ipsos mater-

nam stirpem censeri. II. Incertum est, atque inverisimile omnes Sacerdotes mulierem de Tribu Juda in uxorem duxisse, spretis contribulibus suis nobilissimis. III. Quemadmodum Christus, licet Maria genere materno esset ex tribu Levi, non censetur nisi de Tribu Juda: ita Machabæi, licet materno genere ex Tribu Juda prognati, non possunt censeri, nisi de Tribu Levi. IV. Ea verba *De femore Judæ* paternam, non maternam stirpem commonstrant, cum designent generationis stipitem, rectamque posterorum germinationem.

3. **Objeccio 2.** Propugnemus, inquiunt alii, si prædicta sententia minus valida est, alteram longe probabiliorem, quod Machabæi ad tribum Juda paterna quoque linea spectabant. Nam id aperte deducitur ex libro 1. Machabæorum cap. v. 63. ubi de Machabæis legitur: *Et viri Juda magnificati sunt valde in conspectu omnis Israel.*

4. **Rejicitur.** Resp. hanc alteram opinionem nec tolerabilem esse. I. Quia hoc loco *Juda*, non significat aliquam Tribum, sed est proprium Machabæi nomen, ut constat ex præcedenti versu 61. *Non audierunt Judam, & fratres ejus; & ex seq. 63. Et exivit Judas, & fratres ejus, &c.* II. Quia versus ille 65. ita habetur in Græco: *Καὶ ἀνὴρ Ἰσδὰς, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, Ἐτὶς Ἰσδὰς, & fratres ejus.* III. Quia Machabæi officio sacerdotali fungebantur, ut constat de Mathathia lib. 1. cap. 2. 1. *In diebus illis surrexit Mathathias filius Joannis, filii Simeonis, Sacerdos ex filiis Joarib ab Jerusalem: de tribu autem Juda nullus (inquit Paulus ad Hebræos cap. vii. 13.) altari præfuit.* IV. Quia non hæreditario jure, sed ex populi electione Machabæi consecuti sunt regnum, ut constat ex 1. Mach. ix. 28. V. Quia etsi detur, quod falsum est tamen, Machabæos fuisse de Tribu Juda; quid de iis affirmabimus, qui ante Machabæos post solutam captivitatem, id est, ab anno mundi 3475. usque ad annum 3837. regnaverunt?

5. **Objeccio 3.** Ergo, dices, adhærebimus iis, qui tenent sceptrum non ablatum de domo David, quoniam ipsa Tribus Juda Assamonæos elegit, eisque quasi loco depositi proprium regnum asservandum commisit.

6. **Solvitur.** Resp. His nunquam Judæis satisfactum iri. I. Quia Sacerdotum Principes ante Mathathiam non electione Tribus Judæ, sed Regum Persarum concessione novum Templum atque res sacras curarunt. II. Quia Mathathias ipse

Assamonæorum primus non electus à viris Juda thronum conscendit, sed collecto piorum exercitu, & caeso Antiochi præsidio, ut habetur cap. 2. prioris libri Machabæorum, versu 45. III. Quia Judas Machabæus, ut ibidem legitur v. 66. ab eodem Mathathia morti proximo constitutus est Dux belli, & Princeps militiæ: quæ provincia cap. ix. v. 28. commissæ est Jonathæ ab omnibus amicis, & commilitonibus patris sui, Simoni vero cap. xiii. 8. ab universo Exercitu, ac populo conclamante: *Tu es Dux noster loco Judæ, & Jonathæ fratris tui.* IV. Quia si defuit Tribui Judæ Contribulis ad regendum sceptrum idoneus, defuit dux מְבַרְכָּרִי.

De femore.

Cum ita res se habeat, ais, amplectamur pervulgatam sententiam eorum, 7. **Objeccio 4.** qui tradunt in vaticinio Jacobi nomine Tribus Juda ceteras etiam comprehendere, eoquod fuerit illa præ aliis filiorum numero, divitiarum copia, regniq; gloria præstantior, ita, ut Hebræi omnes fuerint *Judei* ab hac una tribu promiscue appellati.

8. **Frustatur.** Resp. neque hac via insistentes nos aberrantibus Judæis obviam ituros. I. Quia Ducis & Legislatoris nomine non gentis suæ multitudinem, sed singularem personam de femoribus Juda exeuntem designari contendunt. II. Quia reliqua omnia à Jacob de Juda prænuntiata ita uni Tribui conveniunt, ut cæteris nequeant esse communia. III. Quia Duces diversarum Tribuum dici non possunt ex femore uno progeniti. IV. Quia nec certum est semper Tribum Juda fuisse cæteris præstantiorem, soluta præsertim captivitate, quando vix ei remansit pristina dignitatis imago. V. Quia ideo Tribus Juda universæ Hebræorum genti de se nomen fecit, quia sola cum parte aliqua tribuum Simeon ac Benjamin, discisso sub Jeroboam regno, adhæsit Roboamo; non autem ob sceptri dignitatem, divitiarumque amplitudinem.

9. **Objeccio 5.** Accedamus itaque, asseris, ad scitum recentiorum affirmantium per ea verba, *sceptrum de Juda, & dux de femore*, significari vel personam Dominatoris, vel regiam urbem, vel thronum, vel formam regiminis, ita, ut, semper salvetur aliqua illius Tribus proprietates sub Assamonæorum imperio.

10. **Invalidatur.** Respond. Neque hoc ariete frangipervicaciam Judaicam. I. Quia neque urbi, neque throno, neque regimini, neque adlectis aliunde Magistratibus competit

petit eſſe de femore Judæ. II. Quia vel hæc omnia Tribui Judæ conveniunt ſimul, & ablatum eſt ſceptrum, cum pertransiit ad regiam alienæ Tribus perſonam; vel ſat eſt ſi conveniant diſjunctim, & ſic neque ablatum eſt ſub Herode: qui licet dicatur alienigena, quod non omnes conſentiunt, Jeruſolymis tenuit principatum, inter filios poſtea diſiſum; regnumque in familia Herodis permanſit uſque ad Agrippam illius generis ſeptimum, qui obiit tertio Trajani anno. III. Quia in Prophetia Jacob nomen *Juda* ſignificat duntaxat unum ex filiis ipſius Jacob, quem Patriarcha alloquitur, & cui fratrum laudes, & terræ Chanaan poſſeſſionem prænuntiat; & conſequenter ea verba de femore ejus commonſtrant ſolam illius viri legitimam poſteritatem.

11. Itaque aſſerendum erit eo ſenſu ſceptrum permanſiſſe in Tribu Juda uſque ad Chriſtum, quod illa Tribus à Jure ſceptri ad illa uſque tempora non exciderit?

12. Reſp. non obſtrui juxta hanc ſententiam os Judæorum. I. Quoniam de hoc ad regnum jure etiamnum gloriantur. II. Quia, etſi modo per orbem diſperſi juſ ad ſceptrum amiſerint, fuerunt tamen uſque ad annum Chriſti XCV. quo Domitianus Imperator juſſit ad ſe adduci regis Judæorum ſtirpis reliquias, adinventi poſteri quidam Davidis panes quos comminſci poterunt extitiſſe juſ ſceptri. III. Quia etſi juſ ad regnum ſermonis conſuetudine alicui tribuit Regis nomen ac dignitatem,

quamvis regnum ipſum actu non adminiſtret; Hebraica tamen vocabula שבט, & מַחֲקֵק, virum ſignificant actu judicis exercentem, ſaltem juxta interpretationem veterum Rabbiorum.

Sed præmiſſa, inquis, de Synedrio ſententia multiplici capite excutitur. Objeſtio 7. Primum derivata eſt à Rabbiorum commentis. Deinde Synedrii Aſſeſſores non fuerunt ex una Tribu Juda ſelecti. Hi tandem, ſi Reges imperabant, ſceptrum poſſeſſo non tenuerunt.

Reſp. Sententiam noſtram eſſe cæteris præferendam. Atque ad 1. dico facilis retundi Judæos, ſi pro nobis pugnet Magiſtrorum ſuorum auctoritas; quamquam non hæc ſola nos movet, ſed propria Jacobæi oraculi interpretatio, & reliquarum opinionum incohærentia. Ad alterum vero reſpondeo, non de ſingulis Aſſeſſoribus à nobis Vaticinium exponi, ſed de naſci, ſive Æchmalotarcha, quem in Captivitate, & uſque ad Nehemiam fuiſſe de Tribu Juda colligimus ex ſacris literis; de ſubſequentibus autem temporibus ipſa Judæorum convenientia arripimus teſtimonia. Ad poſtremum denique aſſerimus, neque verborum ſignificationem, neque antiquos interpretes, neque Rabbiorum aliquem à nobis exigere, ut de ſola Regia perſona interpretemur nomina *Legiſlatoris ac Ducis*, ideoque etiam ſub alienis Regibus potuit in Tribu Juda perſeverare שבט, & מַחֲקֵק, uſque ad diſperſionem Synhedrii.

14. Refellitur à Propoſitione Probationibus ſuſſul-
ta.

C A P U T IV.

Refelluntur Judæi ex vaticinio Danielis Cap. IX.

v. 24. & ſeqq.

S U M M A R I U M.

1. Variæ Auctorum ſententiæ.

2. Propoſitio.

3. Differentia inter Hebræum, & Latinum Codicem.

4. & 5. Ponuntur quædam prænotanda.

6. uſque ad 11. Probatur, & confirmatur propoſitio.

11. uſque ad ſinem aſſeruntur, & ſolvuntur objeſtiones.

1. Variæ Auctorum ſententiæ.

PERDIFFICILEM aggredimur diſſertationem de LXX. Danielis hebdomadibus, quarum præſcriptio ut invictiſſime probat Meſſiam veniſſe, ita Chronologorum illas ſupputantium magnopere torquet ingenia. Revinci enim enuntiato oraculo recutitos Hebræos fere omnes propugnant, ſed ubi eos ad Chronotaxin appellas, adeo diſcordant, &

nutant, ut conciliari non valeant. Putandas hebdomades ab anno primo Monarchiæ Cyri docuit Eufebius lib. VIII. Demonſtrationis Evang. ita ut ſeptem priores hebdomadæ expletæ ſint anno ſexto Darii, & conſummato Templi ædificio, reliquæ LXII. exierint cum Hircanus jugulatus eſt ab Herode, poſt quæ tempora advenit prænuntiata Redemptio,

habent Latini, ut ungatur Sanctus sanctorum, nulla sane differentia, propter consuetudinem nuper laudatam substantiva locandi pro adiectivis. Verba Hebraici Codicis, ad reverti faciendum & ad ædificandum Jerusalem, nos reddimus, Ut iterum ædificetur Jerusalem, & profecto optime, nam infra reædificatio Urbis exprimitur iisdem verbis, Redibit & ædificabitur platea. שׁוּב ergo hoc loco significat iterationem, & Vulgatæ consentit Syriaca quæ legit, Ab egressu verbi usque ad reædificationem Ierosolymæ. Excidetur Unctus, extat in Hebræo; in Latino non excidetur Christus; nam etsi Græcus reddit Peribit unctio, ἐξολοθρευθήσεται χρίσμα, יִרְכַּת denotat mortem, neque de arboribus dicitur, nisi dum exciduntur securi: ideoque prænuntiata est à Daniele mors Christi, cui solum respondet vocabulum טָהוּר Unctus, phrasi consimili, ac apud Jerem. xi. 19. Quod sequitur in Vulgatæ, Et non erit populus ejus, qui eum negaturus est, apposite exprimit hebraicas particulas, Et non ei: quid enim potest his denotari, nisi quod non erit ei auxilium? aut, non obediens ei populus? aut, non servabitur illi iudicium? At hæc omnia quadrant optime lectioni Vulgatæ, & coherent cum citato Hieremiæ loco. Reliqua Prophetiæ verba, si discrepare videantur constet sensum non immutare, imo, ut infra dicam, hebraica manifestius commentationes Rabbiorum infringunt.

4.
Prænotandum 1.

Præmissa Vulgatæ cum hebraico textu coherentia, observandum est non alias à Daniele numerari hebdomadas, nisi annorum. Quod primo fatentur omnes Hebræi cum Abenezra scribente: Hebdomades hic intelliguntur de annis, ac si dixisset Angelus, Septuaginta sabbatici sunt decisi. Et demonstratur primo, nam שבוע septimana, non significat hebdomadam dierum, nisi dies ipsi exprimentur, ut constet ex seq. cap. x. 2. & 3. atque ex Ezech. xlv. 21. Præterea Levitici xxv. 8. anni 49. appellantur septem hebdomadæ, sive שבוע שבתה septem sabbata: ex quo apparet consuetum fuisse Hebræis supputare annorum hebdomadas. Insuper nil eorum, quæ Daniel prænuntiat, evenit intra dies 490. undecunque supputentur, cum sola Templi ædificatio spatio annorum viginti fuerit peracta, quamquam muri, & exteriores parietes fuerint excitati brevi temporum intervallo. Jubilæorum autem septimanæ, quas aliqui commentum sunt, nec ullibi à Scriptura

R. P. Berti Theol. Tom. V.

recensentur, nec possunt in hoc vaticinio locum habere, cum à Daniele ad excidium templi impossibile sit connumerare annos MMMCCCL.

Constat supputandas esse Lxx. illas annorum hebdomadas ab Exitu sermonis; sed an per hæc verba intelligatur revelatio facta Danieli, an edictum Cyri, vel Darii, vel Artaxerxis, res est, quæ aliquid habet difficultatis. Interim ergo incerta hæc prætermittimus, & adversus Judæos argumentum fabricamus.

5.
Prænotandum 2.

Prædixit Daniel ab exitu sermonis usque ad Christum præterlapsuros annos 490. sive hebdomadas, aut annos sabbaticos Lxx. post quas hebdomadas, seu complete exactas, seu percurrente postrema, erat Christus ipse occidendus. At certissimum est jam definitum illud annorum spatium præterisse, neque Christi nomine potest aliquis intelligi præter verum Messiam. Verus ergo Messias jam advenit. Probatur minor 1. ex characteribus hujus Christi à Daniele prænuntiati: appellatur enim Messias absolute, & absque addito, quod nullibi, nisi de vero Messia scriptum adinventur. Dicitur & Dux, sive rector populi, quo nomine Messias appellatur apud Isaiam lv. 4. & Michæam v. 6. Vocatur Sanctus sanctorum, id est summa sanctitatis excellentia præclarus, quod Messia scripturæ omnes attribuant, Psalm. xxi. 10. Is. xlii. 6. xlv. 8. lxi. 1. Jerem. xxxiii. 6. &c.

6.
Probatur 1.

Probatur II. ex adjunctis, quæ Daniel commemorat. Ait septimanis illis transactis consumendam prævaricationem, delendam iniquitatem, & expiandum peccatum: id vero de Messia prædictum Is. i. 18. & iv. 4. Psalm. cxxix. 7. &c. Ait ipsum Messiam firmaturum esse patrum: quod pariter de Christo ac Redemptore nascituro ex stirpe Davidis prædixerat Psalmista Ps. lxxxviii. 29. Eccl. xlv. 7. Is. lv. 3. Jerem. xxxiii. 40. Bar. ii. 25. Ait cessaturum eo tempore sacrificium, idque in textu Hebraico ita expressum est, ut ipse prænuntiatus Messias debuerit abrogare veteres expiationes; legitur enim pro deficiet hostia & sacrificium וּמִנְחָה יִשָּׁבֵת וְסֶחֱוִי Cessare faciet sacrificium & munus: unde Syriaca, Abolabit sacrificium & oblationem. Hoc de promisso Liberatore prædictum quoque Is. i. 11. Jerem. vi. 20. Amos v. 21. Ait denique tunc adducendam esse justitiam sempiternam; atque id Messie temporibus futurum prædixit Psalmista Ps. lxxi. 7. Is. lxi. 11. & Jerem. xxxiii. 15.

7.
Probatur 2.

C

Tertio

8. Tertio probatur ex prænuntiata Christi morte. Occidendum enim Messiam prophetauerunt David Ps. 11. 2. Is. LIII. 8. Jer. XI. 9. Fore ut derelinqueretur à suis præmonuerunt Plates LXVIII. 21. Is. LXIII. 5. Zach. XIII. 7. Immolandum pro peccatis nostris diserte prænarrarunt Isaias LIII. v. 4. & seqq. ac Jerem. Thr. IV. 20. Christus ergo, quem Daniel prædixit occidendum & deferendum à suis, est verus, atque olim expectatus Messias.

9. Confirmatur I. Insuper probatur ex desolatione, quam post Christi mortem Daniel prædixit, neque enim possumus aliam desolationem hic accipere, quam excidium Urbis sub Tito ac Vespasiano, juxta ipsius Domini expositionem Matth. XXIV. 15. Et probatur primo, quoniam desolationem Urbis post occasionem Christi prædicere etiam Isaias VI. XXV. 2. Zach. XIII. 8. & XIV. 2. Confirmatur, quia statuta desolatio usque in finem perseveratura prædicatur, quod nonnisi de hac desolatione completur: ut Orat. III. contra Judæos aperte demonstrat Chrysostomus ex quo tam diuturnum tempus jam elapsum nullum Judæis vestigium vel initium felicitis mutationis ad hunc usque diem ostendet; cum tamen instaurare templum sæpius tentaverint. Hoc enim semel bis, ac tertio aggressi, sub Hadriano, & Constantino, & Juliano repressi sunt, tunc quidem à militibus, postremo tandem ab igne è fundamentis erumpente, & intempestive eorum conatus reprimentes.

10. Confirmatur 2. Accedit Rabbiorum confessio. Nam in Bereschit Rabba ad v. 18. cap. XIV. de Melchisedech, extat: *Rex Messias est, de quo scriptum Dan. IX. Ad adducendum justitiam sæculorum.* R. Moses filius Nachman Gerondenensis in idem caput Dan. *Sanctitas sanctitatum est Messias sanctificatus de filiis David.* Idem tradiderunt Rabbinii reliqui, quorum testimonia suppeditabit Raymundus Martini in Pugione Fidei P. II. cap. 3. n. XVI. Raymundi expilator Galatius lib. IV. cap. VII. Hadrianus Fini lib. V. cap. 5. &c. Sive ergo in vaticinio Danielis attendantur Christi characteres, sive præstanda ab eo beneficia, sive mortis ejus supplicium, sive subsecuta Jerosolymæ desolatio, sive antiquorum Rabbiorum confessio, revincitur inde Judæorum cæcitas, ac pervicacia.

DISPELLUNTUR HEBRÆORUM CAVILLI.

11. Objiciunt Hebræi: Messias de quo vaticinatus est Daniel, est Cyrus monar-

chiæ Persarum Fundator: de ipso enim legitur apud Isaiam XLV. 1. *Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro, &c.*

12. Resp. facile retundi hanc Judæorum infaniam. I. Quia Messias, de quo Daniel, est משיח נגיד Messias principalis, & Dux Judæorum. Cyrus autem non est ille, cui Messie nomen conveniat principaliter. II. Quia de Cyro citato cap. Isaiæ v. 4. legitur, quod non cognoverit Dominum; ideoque non est ille Sanctitas sanctitatum, & Auctor sempiternæ justitiæ. III. Quia Cyrus, neque oleo Spiritus sancti, neque oleo corporali inunctus est. IV. Quia ab everfione primi Templi, unde septimanas Hebræi supputant, usque ad templum secundum, nequeunt enumerari septem, & sexaginta duæ annorum hebdomadæ, cum septem exactæ jam fuerint postremo anno Evilmerodachi, reliquæ tantum post monarchiam Persarum, atque Græcorum. V. Quia præter allata Rabbiorum testimonia, Aben-Ezra Comment. in Daniele ait: *Opinio ejus, qui dixit Cyrum esse Messiam, non est congrua.* At cur Cyrus, inquis, apud Isaiam Messias appellatur? Aliud interroganti Catholico respondebimus, aliud Judæo objicienti. Catholicis respondeamus Cyrum dici Christum, sive Unctum allusione ad Reges Hebræorum, qui unctione consecrabantur, & quoniam erat figura Christi, qui nos à spirituali Babylonis captivitate redemit. Hebræis autem respondeo verba Isaiæ explicari in Talmud, libro qui inscribitur Megilla; ut nullatenus ad Cyrum, sed ad solum Messiam referantur: quod tamen non probo propter ea, quæ attulit in hunc locum Hieronymus. Septuaginta tamen, quos plures Patres sequuntur, reddiderunt & ipsi pro Cyro, *ωκυς, Domino*, quæ versio nequit à Talmudistis refutari.

13. Objiciunt 2. Disfessens Daniel septem hebdomadas à duabus & sexaginta, duos venturos Messias prædicit, unum post hebdomadas priores VII. alterum post hebdomadas LXII. Si autem quæras quanam sint duo illi Messie, diversa est, pro diversa supputatione hebdomadarum, responsio. Si supputandas censeas ab excidio templi prioris, juxta Hebræorum Chronicon, earum initium est reputandum ab anno M. 3338. quibus si addas septem annorum sabbata, erit annus M. 3387. ac primus Cyril. Si vero connumeris ab eodem anno 3338. hebdomadas 62. sive annos 434. perveniens ad annum M. 3772. cum Romani, qui templum vastarunt, Jerosolymam ascenderunt,

derunt, & ad tempora Agrippæ, qui ante Urbis excidium occisus est. Ergo juxta hanc supputationem primus Messias erit Cyrus, alter Agrippa. Si vero supputes hebdomadas septem ab anno primo Darii, qui est in Chronologia Hebræorum an. M. 3389, pervenies ad tempora Josue & Nehemiæ, qui sub Artaxerxe ad urbem reedificandam perrexerant, & ad annum 3438. Putatis autem ab eodem anno Darii septimanis LXXI. sive annis 434, explebuntur in ipsa Jerosolymorum vastatione. Atque ita prior Messias erit vel Nehemias, vel Josue, posterior Agrippa filius Aristobuli.

14.
Respondetur.

Resp. hæc omnia esse portentosa mendacia. Ac I. de Cyro satis dictum supra. II. Juxta Chronicon Hebræorum, ut ostendam cap. 6. si hebdomadæ supputentur ab anno septimo Nabuchodonosoris, si ab excidio templi, si à verbo quod egressum est de ore Hieremiæ, si à revelatione facta Danieli, si ab Edicto aut Cyri, aut Darii, aut Artaxerxis, neque divisim acceptæ, neque simul terminant sive in Cyro, sive in Nehemia, sive in Josue, sive in Hircano, sive in Agrippa, sive in postrema templi everfione. III. Illa Judæorum Chronotaxis erroribus, ut videbimus, scatet innumeris. IV. Expositi supra characteres Messiae nequeunt commemoratis viris competere, non enim dici possunt vel Sancti sanctorum, vel justitia sæculorum, vel Auctores novi foederis, vel sacrificiorum veterum Abolitores; imo nec *Uncti*, cum non extiterit post primi templi everfionem apud Judæos oleum, vel chryisma. V. Repugnant etiam Rabbinii, qui propheticum oraculum fatentur ad verum Messiam pertinere.

15.
Obijciunt 3.

Obijciunt 3. Exactæ sunt septem ac sexaginta duæ annorum hebdomades, quomodo post Hebræorum perpauca nititur demonstrare, Auctor Chronici Ægyptiaci Marshamus, in Antiocho Epiphane, quem Sacra Jerosolymorum profanasse narrat liber primus Machab. cap. 1. 23. & seqq. Quod probatur ex Chronologia; nam à visione Danielis usque ad finem captivitatis fluxerunt anni 49. sive septem priores hebdomadæ. A templo autem à Chaldaïs incenso usque ad Antiochum præteriere Sabbatici anni LXXI. id est an. 434. Nam templum à Chaldaïs profanatum est anno P. J. 4107. M. 3397. quibus si addas annos 434. exurget annus P. J. 4541. M. 3831. Post decennium autem, id est anno M. 3841. & P. J. 4551. Judas Machabæus pollutum ab Antiocho templum purgavit, & in medio utique hebdomadæ, R. P. Berti Theol. Tom. V.

id est, tribus post profanationem annis ac sex mensibus.

Resp. plurimis ac validissimis argumentis expungi opinationem Marshami. I. Prædicit Daniel post hebdomadarum circulum, & ante abominationem desolationis, peccati finem, ac sempiternam justitiam: quemnam vero ex his, aliisque præmissis characteribus in viro scelestissimo Antiocho invenies? quam sanctitatem adduxit, quam expiationem fecit, quam iniquitatem delevit? II. Si Judas post dimidium hebdomadæ purgavit Templum ab Antiocho pollutum, neque à Chaldaïs civitas everfa est, ac penitus diruta; quo pacto sub Antiocho defecit hostia, & post illatum ab ipso bellum erupit sempiternum urbis excidium? III. Non ad purgationem Templi, sed ad reedificationem Civitatis referenda sunt verba temere à Marshamo è proprio loco divulsa, *Et rursum ædificabitur platea*; neque in Danielis prophetia hebdomades LXXI. præcedunt Urbis ædificationem, sed mortem Christi. IV. Prædixit Daniel plateam ac muros ædificandos, postea occidendum *Unctum*; ideoque non tantum sententia Marshami falsa est, quod reedificationem ad purgationem, Civitatem ad Templum, & sacrorum abolitionem ad profanationem detorqueat; verum etiam quod pervertens Angeli verba comminiscatur prius defecisse sacrificia, postmodum Urbem ædificatam, cum nequeat ante profanationem constitui peracta à Juda purgatio. V. Cum Angelus unum demonstret hebdomadarum initium iis verbis, *Ab exitu sermonis*; quare hebdomadæ septem à Visione Danielis supputandæ sunt, reliquæ autem LXXI. ab invasione Chaldaeorum, Templique incendio? VI. Unde in nos Marshami obtruditur Chronologia, cui, ut in proximo evincam, repugnant cum Hebræorum calculi, tum accuratæ recentiorum Chronologorum rationes?

16.
Respondetur.

Ob. 4. Ad templi excidium spectant hebdomadæ Danielis, ac de Templo accipienda sunt ea verba *excidetur Christus*, tum quia unctio *Sancti*, vel *Sanctuarii*, de qua v. 24. proprie spectat ad Templi consecrationem: tum quia v. 26. ubi legimus, *Occidetur Christus*, sive, *Excidetur Unctus*, habent Græci, *Peribit unctio*, id est Sacerdotum ministerium, & series Pontificum, quemadmodum interpretatur etiam Eusebius: tum demum, quia Christus Matth. XXIV. 15. & Marci XIII. 21. adhuc futuram ait abominationem

17.
Obijciunt 4.

nem desolationis, *qua dicta est à Daniele Propheta*, ita ut referri nequeat, nisi ad everisionem Urbis ac Templi.

18.
Respondetur.

Resp. Non posse Danielis vaticinium ad Templi ruinas pertinere I. Quoniam **יכרד** *Ichared* denotat supplicium mortis, ut diximus supra, & liquet ex collatione hujus loci cum Lev. xvii. 14. & 111. Regum xviii. 4. ubi eodem verbo designatur mors per Judicis sententiam inflicta. Etiam Rabbin, quos vide apud Raym. Martini loco cit. tradunt notari verbo illo mortem infamem, ac turpem. II. Quoniam Templum nulli appellatur *Unctum*, vel *unctio*; nulla autem ratione dici potest *Messias Naggid*, Christus princeps. III. Quoniam repetitur Messiae nomen v. 25. & v. 26. ac priori loco per Adversarios significat Cyrum, aut virum alium principem, ideoque non commonstrat secundo loco Templum, vel Urbem. IV. Quoniam secundum Templum unctione caruit, nec *Unctum* dici potest. V. Quoniam Sanctuarium sanctuarii non erat Templum, sed sola Tabernaculi pars interior. VI. Quoniam in excidio Templi non apparet peccati finis ac redemptio, sed supplicium, & poena. Eusebium ergo in errorem impulit Graeca versio, in qua debebat animadvertere positum hebraica phrasi nomen substantivum pro adjectivo, ut hic v. 23. *Desideria המורות* pro *Cupidus*, sive *vir desideriorum*. Melius ergo Symmachus ἐκπύρεται χερός, *Excidetur Christus*, & Aquila, ἐξολοσπυδῆσται ἡλείμενος, *Peribit Unctus*: optime autem Vulgata, *Excidetur Christus*. Verum denique est, fuisse *abominationem desolationis* à Daniele praedictam literaliter completam in everisione Urbis ac Templi: sed hebdomadae supputandae sunt usque ad Christum; non usque ad inundationem Romani exercitus, & Jerosolymorum vastationem. Hanc praenuntiat Daniel recensita Christi occisione, & post hebdomadas jam exactas.

19.
Obijciuntur 5.

Ob. 5. Christus à Deo praenuntiatus est Onias summus Sacerdos, qui typus fuit Christi venturi; non ergo ad ipsum Christum, sed ad Oniam pertinent Danielis hebdomadae. Antecedens probatur ab Harduino; qui tamen ad Christum prophetiam spectare non negat, etsi contendat in Onia, tanquam Christi typo literaliter fuisse completam. I. Quoniam post occisionem Oniae populus desertus est, & Antiochus invasit Hierosolymam, Templumque expoliavit. II. Quoniam post Oniae eadem profanato Templo *peribit unctio*. III. Quoniam

ipse Onias pactum confirmavit, nam eo tempore Mathathias ait I. Machab. 11. 27. *Omnis, qui zelum habet legis, statuens Testamentum, exeat post me*. IV. Quoniam septimanae supputandae sunt ab exitu sermonis, scilicet à divina praedictione facta Jeremiae de proximo fine captivitatis, id est, ab anno 14. Joakim, à quo usque ad Cyrum fluxerunt anni 49. & hebdomades septem; & rursus putatae reliquae septimanæ ab eodem anno 4. Joakim usque ad annum Graecorum 148. quo Judas constitutus fuit Dux populi, & pulso Antiochi exercitu Templum purgavit, anni sunt 441, sive hebdomades sexaginta tres. Templum, ut diximus, expoliatum ac profanatum fuerat ante dimidium hebdomadae; Onias autem jugulatus ante integram hebdomadam anno Graecorum 141. Ita ergo omnia concordant admissim; neque deest, neque redundat dies una: septuaginta hebdomades complentur in purgatione Templi, & in Juda Machabæo: septem in Cyro; sexaginta duae in occisione Oniae; dimidium hebdomadae in Templi profanatione.

Resp. Illud novum Harduini systema esse aliorum omnium quae refutavimus monstruosissimam compaginem; nam, si tur. recte advertas, intrudit fere omnes Messias ab aliis confictos, Cyrum praesertim, ac Judam, simulque commentum Marshami de Templo, & de fine unctionis. In omnis ergo suis partibus jam expunctum est & contritum. Ad damus tamen in patrocinium veritatis aliqua. Ac primum detur Harduino Oniam gessisse Christi typum; quamquam id neget P. Lamy in App. Chronolog. P. 2. cap. 4. propterea quod Onias non Jerosolymis occisus sit, sed in templo Apolinis secus Daphnem; non suorum livore, sed insidiis Menelai; non ab amicis, sed ab Andronico; non derelictus à populo, sed vindicta, & lacrynis honestatus. Verum non est necesse, ut omnia in Typis conveniant. Dicimus ergo quod post Oniae eadem populus non fuit à Deo derelictus, cum paucos post annos surrexerit Judas, qui debellavit impios, templumque purgavit; neque sub Antiocho defecisse sacra, & irrupisse statutam desolationem censendum est, si illa restituit Machabæus; hæc autem paucis annis perduravit. Atque hæc ad primum, & secundum dicta sunt. Nam quod sequitur nullius est roboris, cum loquatur Daniel de pacto firmando, per Christum, & Mathathias de zelo legis demonstrando per populum,

Unicum

21.
Argumento
chronologi-
co Harduini
Reſp.

Unicum reſtat argumentum Chrono-
logicum, in quo non uno tantum capi-
te peccat Harduinus. Principio non ait
Daniel ſupputandas hebdomadas *ab exitu
verbi*, quod fortassis foret ambiguum,
ſed ait, *Ab exitu ſermonis, ut iterum
aſſicetur Jeruſalem*. Neque enim ve-
rum eſt *exitum ſermonis*, ut Harduinus
contendit, non poſſe ſignificare Regis
decretum: cum verbum **נאמר** ſignificet
*ſermonem, aliquid, cauſam, negocium,
praeceptum, &c.* ut Pagninus, alique
demonſtrant ex 2. Reg. 111. 12. Deut.
1v. 36. Exodi xviii. 16. xxiii. 4. &c.
atque in hoc loco omnem ambiguitatem
tollant ea verba, *ad reverti faciendum,
& ad aſſicandum, &c.* quae nequeunt
intelligi niſi de Edicto Urbem reaedifican-
di. Deinde ſi velit expendere ea tantum
verba, *Ab exitu ſermonis*, ut ea detor-
queat ad divinam revelationem; cur non
potius refert ad revelationem factam ipſi
Danieli, de qua Angelus eodem cap. ix.
v. 23. inquit, *Ab exordio precum tuarum
egreſſus eſt ſermo?* Aut cur non ad re-

velationem Iſaiae **vliv. 28.**? Rurſus hoc
idem Harduini ſomnium fuit quorundam
Hebraeorum, quos confutarunt R. Aben-
Ezra Comm. in Daniele, & R. Azarias
in lib. Meor Enajim, eo quod non de-
beant anni captivitatis in deciſis ſepti-
manas ſimul à Propheta comprehendī,
atque ad unum referri terminum. Cor-
ruit itaque fictitium illud initium hebdo-
madarum à prophetia Jeremiae. Male
etiam conſtituitur terminus ſeptem heb-
domadarum in Cyro, peſſime in exitu
captivitatis, nam juxta Recentiorum
Chronologiam annus 1v. Joakim incidit
in annum Mundi 3398. Cyrus Mediam
occupavit an. 3466. & monarchia poti-
tus eſt deſuncto poſt biennium Dario Me-
do, anno 3468. qui eſt captivitatis po-
ſtremitus; ita ut 1v. annus Joakim ſit ſer-
vitutis primus, & primus Cyri, ut dixi,
ſervitutis ultimus; ideoque ab anno 1v.
Joakim uſque ad Cyrum non fluxerunt
anni 49. ſed 70. Quam Chronologiam
ſi reſpuas, ſaltem annorum 70. interval-
lum debes admittere.

C A P U T V.

Statuitur Epochā Regni Artaxerſis, & demonſtratur Heb-
domadam Danielis initium, ac finis.

S U M M A R I U M.

1. Præliminaria ad propoſitionem.
2. Propoſitio 1. cum probationibus.
3. Propoſitio 2da cum ſuis probationibus.

4. Chronologia Authoris.
5. Uſque ad 10. propoſitio tertia demonſtratur.
10. Uſque ad finem ſolvuntur objectiones.

1.
Prælimina-
ria ad pro-
poſitionem.

LIQUET ex præcedenti hebdomadas
Danielis ſupputandas ab Edicto Re-
gis Perſarum de urbe Jeruſolyma
reaedificanda, & complendas in morte
Chriſti, quam conſignare neceſſe ſit an-
no ab illarum hebdomadarum exordio
486. concurrente cum dimidio hebdo-
madæ ſeptuageſimæ. Quatuor autem
Regum Perſarum pro Judæis decreta col-
ligunt nonnulli ex Scripturis. Eman-
tum eſt primum initio Regni Cyri con-
ditoris Perſarum Monarchiæ, de quo
Iſaias cap. **xliv. 28.** & Eſdras cap. 1. 1.
Promulgatum eſt alterum anno 2. Darii,
quem Scaliger Nothum putavit, conſtat
autem fuiſſe Hyſtaſpidem: de quo edi-
cto vide 1. Eſdræ 1v. 24. & vi. 1. Emiſ-
ſum eſt 111. diploma anno Artaxerſis
vii. quo Eſdras cum plena Regis facul-
tate Jeruſolymam aſcendit, ut habetur
eodem libro cap. vii. 6 & 7. Edictum
poſtremum obtinuit Nehemias ejuſdem
Artaxerſis pincerna anno Regis viceſimo,
ut habetur 2. Eſdræ cap. 11. 1. Nullum
jam dubium eſt hunc Artaxerſem fuiſſe

Longimanum filium Xerſis filii Darii Hy-
ſtaſpidis.

Conveniunt recentiores accurati
Chronologi annos ante Chriſti nativita-
tem coarctantes ad 4000. fundatam à Cy-
ro Monarchiam Perſarum anno M. 3468. P.
Julianæ 4178. ante Vulgarem Aeram, ſive
Natale Chriſti Dionyſianum 536. & Da-
rium Hyſtaſpidem regno potitum an. M.
3483. P. Jul. 4193. ante Aeram Chriſtiani-
nam 521. De Artaxerſe autem nequeunt
Chronologi convenire. Nam ſupputantes
hebdomades Danielis ab anno ejus ſep-
timo, ajunt obtinuiſſe regnum an. M. 3540.
P. J. 4250. ante Ae. Ch. 464. ita ut annus
ſeptimus ſit M. 3547. P. Jul. 4257. ante
Ae. Ch. 457. quibus ſi addantur anni 29.
Ae. Dionyſianæ, quo anno Chriſtum af-
fixum cruci Chronologi illi propugnant,
reſultat annus ab initio hebdomadarum
486. qui dimidium eſt hebdomadæ ſep-
tuageſimæ. Qui autem ſeptimanas pu-
tant ab anno Artaxerſis viceſimo, con-
tendunt regno potitum anno M. 3531.
P. Jul. 4241. ante Ae. V. 473. ita ut an-

C 3

nus

nus xx. incidat in annum M. 3551. P. Jul. 4261. ante V. Ae. 453. Ab hoc autem anno usque ad 33. Ae. V. in quo statuunt Christi mortem, fluxerunt pariter anni 486. & rectissime eadem hebdomadarum coalescit supputatio. Pendet ergo totius difficultatis enodatio ab Epocha Regni Artaxerxis Longimani, quam figere modo constitui.

2.
Propositio I.
cum suis
probationi-
bus.

PROPOSITIO I. Artaxerxes regno potitus est an. M. 3540. P. Jul. 4250. ante Ae. V. 464.

Demonstratur I. Eusebius in Chronico, quem sequuntur Sigonius de Republic. Atheniensium, alique complures, & quem in hoc non errare commonstrant proxima momenta, statuit principium regni Artaxerxis Longimani an. 1. Olympiadis LXXIX. Annus 1. Olymp. LXXIX. omnium consensu est ante Ae. V. 464: & juxta supputationem, quam etiam Adversarii nostri sequuntur, M. 3540. Ergo hoc ipso anno regnum iniit Longimanus. II. Julius Africanus antiquissimus temporum supputator, ut ait Hieronymus in cap. ix. Danielis, scribit annum vicessimum Artaxerxis esse *octogesima & tertia Olymp. annum quartum*. At si retro enumeras ab anno 4. Olymp. LXXXIII. viginti annos, pervenies ad ann. 1. Olymp. LXXIX. legitur anno 1. Olymp. LXXIX. signandum est initium regni Artaxerxis. III. Diodorus lib. xi. Biblioth. scribit Xersem patrem Artaxerxis fuisse interfectum ab Artabano anno 4. Olymp. LXXV. At Artaxerxes omnium Historicorum testimonio statim defuncto Patri successit. Fuit ergo regni ejus primus annus ineunte Olympiade LXXIX. IV. Idem Diodorus libro xi. inquit Artaxersem vita functum anno 4. Olymp. LXXXVII. *cum regnasset annos quadraginta*. Atqui anni 40. non desinunt in anno 1. Olymp. LXXXVII. nisi supputentur ab anno 1. Olymp. LXXIX. Ab hoc ergo anno Regnum Artaxerxis inchoandum est. V. Xerxes Darii filius, & Artaxerxis pater juxta accuratam recentiorum chronotaxim adeptus est regnum anno Mundi 3519. ante Ae. Vul. 485. At regnavit annis XXI. aut saltem XX. mensesque aliquot, ut tradunt Eusebius in Chronico, Severus Sulpitius lib. 2. Georgius Syncellus pag. 76. edit. Parisiensis, Diodorus Siculus apud Salianum, ad annum Mundi 3589. II. Sigonius in libro de Atheniensium Temporibus, alique communiter. Computati autem anni XXI. aut XX. ab anno Mundi 3519. & ante Aeram Vulgarem 485. desinunt in anno

Mundi 3540. aut in postremos menses anni praecedentis. Anno ergo Mundi 3540. sive P. J. 4250. regnare coepit Artaxerxes Longimanus Xerxis filius. Atque id, inquit doctissimus Gravefionius dissert. xv. de Myst. & An. Christi, paragrapho primo, *extra omnem dubitationis aleam positum esse debet*.

PROPOSITIO II. Nullo pacto consignari potest annus vicessimus Artaxerxis anno M. 3551. P. Jul. 4261. ante Ae. V. 453.

3.
Proposit. II.
cum suis
probationi-
bus.

Demonstratur I. Initium regni Artaxerxis est, ut vidimus, an. M. 3540. P. Jul. 4250. ante Ae. Ch. 464. Ergo annus vicessimus Artaxerxis erit an. M. 3560. P. Jul. 4270. ante V. Ae. 444. & labitur nova Chronologia annis IX. II. Xerxes occisus est, ut liquet ex dictis, anno 4. Olymp. LXXVIII. postquam regnaverat annis 21. regnum enim auspicatus est juxta probatam ab adversariis nostris Chronologiam anno M. 3519. à quo usque ad annum 3540. & ad 1. Olymp. LXXIX. fluxerunt anni 21. Igitur annus 20. Artaxerxis est ann. M. 3560. III. Ut annus 20. Artaxerxis statuatur an. M. 3551. vel, ut alii putant, anno proximo praecedenti, cum Xerxes regnare coepit. an. 3519. consequens est, ut obierit anno 3531. vix exacto anno regni sui duodecimo. Atqui Xerxes regnavit annos XXI. aut saltem XX. communi Veterum consensione. Ergo Xerxes, ut etiam supra demonstratum est, obiit anno Mundi 3539. aut 3540. qui est annus 1. Regni Artaxerxis. IV. Ut Adversarii nostri hunc nodum solvant, contendunt cum Usserio supputandum annum primum Artaxerxis ab anno, quo Xerxes omnes Graecos adversus se concitavit, & ante expeditionem ad Bellum Persicum designavit juxta patrias leges heredem regni, ita ut Artaxerxi regni sui anni 48. tribuendi sint, patri vix 12. At hoc unum Adversariorum nostrorum praesidium validissimis argumentis concutitur. Primo si fateamur Artaxersem jam ab anno XI. patris designatum fuisse Regni successorem: ergone ab eo anno regnavit? Deinde processit Xerxes ad Bellum Persicum anno 1. Olymp. LXXV. regnare autem coepit anno 3. Olymp. LXXIII. interfectus est anno 4. Olymp. LXXVII. ut constat ex praecedenti propositione, & ex Sigonio de Republic. Athen. & Meursio de Archontibus Athenarum. Igitur si regnum Xerxis perduravit duntaxat usque ad Bellum Persicum, quinque tantum annis regnavit, non 12. si vero

vero ad annum 4. Olymp. LXXVIII. re-
gnavit annis 21. quod nos cum proba-
tiſſimis Chronologis affirmamus. Præ-
terea detur uſque ad Perſicam expeditio-
nem fluxiſſe Xerſis annos XII., nequeunt
ab anno XII. Xerſis ſupputari anni Ar-
taxerſis 48. Vel enim aſſeris cum Pere-
rio & Petavio à Xerſe filium in regni com-
munionem fuiſſe adſcitum, vel cum Uſ-
ſerio detrahis ab annis Xerſis annos 8. ad-
dendos annis 40. Artaxerſis. Atqui Ar-
taxerſes non fuit à Patre aſſumptus in
regni communionem, cum ex Juſtino lib.
III. conſtet fuiſſe puerum cum Xerſes
occiſus fuit ab Artabano. Quam ergo
Artaxerſes ætatem duxit vertente anno
paterni regni duodecimo? Accedit quod
Petavius ſententiam ſuam nititur proba-
re ex fuga Themistoſtis, qui, ut demon-
ſtrat Huetius D. E. Prop. IX. cap. VIII.

non Artaxerſem, ſed Xerſem, nondum
imperante filio, convenit: & ſi ad Ar-
taxerſem ſcribunt aliqui confuſiſſe, id
factum narrant poſt mortem Xerſis. Ne-
que ſtatuenda eſt Epochæ regni Artaxer-
ſis cum Uſſerio an. M. 3531. P. Jul. 4241.
ant. V. Ae. 473. Nam Ptolomæus in Ca-
none Math. Diodorus lib. XI. Bibl. Eufe-
bius in Chron. & omnes veteres tribuunt
Xerſi annos XXI. Artaxerſi XL. aut Ar-
taxerſi XL. Xerſi XX. Cur ergo uni XII.
alteri XLVIII. tribuamus? Denique mor-
tem Xerſis incidere in annum 4. Olymp.
LXXVIII. apertiſſime à nobis demonſtra-
tum eſt ſupra, ideoque perperam anni
hujus Regis detruncantur.

Ex his colligitur emendandas eſſe ta-
bularum Chronologicarum, & ſupputationes
Regum Perſarum ad hunc modum:

6.
Chronologia
Authoris.

Cyrus Monarchiam Perſarum fundavit an.	3468.	ante Ae. V.	536.
Cambiſes inſit regnum.	3475.		529.
Darius Hyſtaſpis.	3483.		521.
Xerſes.	3519.		485.
Artaxerſes Long.	3540.		464.
Xerſes II.	1580.		424.
Darius Nothus.	3581.		423.
Artax. Mnemon.	3600.		404.
Ochus.	3643.		361.
Aſen.	3656.		338.
Darius Codom.	3668.		336.
Regnavit annis 6.	3674.		330.

Cyro itaque tribuuntur anni VII. Cam-
biſi VIII. in quibus comprehenduntur
Magi 7. meſes. Dario Hyſtaſpidi XXXVI.
Xerſi XXI. Artaxerſi Longimano XL. Xer-
ſi II. & Secundiano I. Ocho, qui & Da-
rius Nothus, XIX. Artaxerſi Mnemoni
XLIII. Ocho XXIII. Aſen III. Dario
Codomano VI. Hunc expugnavit Ale-
xander Philippi Macedo.

PROPOSITIO III. Hebdomades Danie-
lis initium ducunt ab an. VII. Artaxerſis
Longimani.

Demonſtratur I. Annus Artaxerſis VII.
eſt annus M. 3547. ante Ae. V. 457. P.
Jul. 4257. & annus 4. Olymp. LXXX. Ab
hoc anno ſupputandæ ſunt hebdomadæ
Danielis. Ergo hebdomadæ Danielis ſuppu-
tandæ ſunt ab anno VII. Artaxerſis. Pro-
batur minor. Chriſtus, ut ſuo loco demon-
ſtrabitur, mortuus eſt anno Ae. V. 29. P.
Jul. 4742. anno I. Olymp. CCII. mortuus
eſt autem in medio hebdomadæ LXX. ſive
poſt annos 486. jam exactos ab heb-
domadarum initio. Atqui ſi ab anno Ae.
V. 29. P. Jul. 4742. & primo Olymp.
CCII. retrocedas per annos 486. jam exa-
ctos, pervenies ad annum M. 3547. P.
Jul. 4257. & ad an. 4. Olymp. LXXX. qui

eſt VII. Artaxerſis. Igitur ab anno VII.
Artaxerſis hebdomadæ Danielis ſuppu-
tandæ ſunt. Demonſtratur 2. Quoniam
prædictæ hebdomadæ, ut conſtat ex ca-
pite præcedenti, referuntur ad mortem
Chriſti. Si ergo Chriſtus, ut nunc ſup-
ponimus, mortuus eſt anno Ae. V. XXIX.
debent ſupputari ab anno ante Ae. V. 457.
addas annos 29. reſultat dimidium heb-
domadæ LXX., incidens in an. 486. Hæc
in nulla alia Chronotaxi poſſunt conve-
nire, niſi aut pervertas Epocham Regum
Perſarum, aut retrahas annum Paſſionis
Chriſti.

Idem demonſtratur revocando nos ab
abaco rationali ad prophetiam Danielis.
Supputandæ ſunt hebdomadæ ab amplo
Regum Perſarum diplomate, atque à fa-
cultate Judæis facta redeundi in patriam,
reædificandi templum, urbemque Jeru-
ſalem: id enim ſonant verba Prophetæ,
*Ab exitu ſermonis ad reverti faciendum
& ad ædificandum Jeruſalem.* Atqui
plena illa, & ampla facultas facta eſt an-
no Artaxerſis Longimani ſeptimo. Igi-
tur ab hoc anno ſunt prædictæ hebdo-
mades ſupputandæ. Probatur minor.
Decretum enim conſeſſum Eſdræ anno
Regis

5.
Propoſitio
III.

6.
Demonſtra-
tur I.

Regis septimo est: *A me decretum est, ut cuicumque placuerit in regno meo de populo Israel, & de Sacerdotibus ejus, & de Levitis ire in Jerusalem, tecum vadat.* En facultas, ut omnes pro libitu reverterentur. Sequitur decretum: *A facie enim Regis, & septem consiliatorum ejus missus es, ut visites Judæam & Jerusalem in lege Dei tui, quæ est in manu tua.* En data Estdræ *Αὐτονομία*, & potestas utendi suis juribus. Sunt in regio diplomate & hæc verba: *Libere accipe, & studiose eme de hac pecunia vitulos, arietes, agnos, & sacrificia, & libamina eorum, & offer ea super altare templi Dei vestri, quod est in Jerusalem.* Sed & si quid tibi, & fratribus tuis placuerit, de reliquo argento & auro ut faciat, juxta voluntatem Dei vestri facite. En restitutus Dei cultus, & data facultas in quodlibet opus erogandi pecuniam: & postremo concessa est Estdræ immunitas ab omni tributo, & plenissima judicandi auctoritas. Vide regium Edictum lib. 1. Estdræ cap. vii. à v. 12. ad 28. Dedit ergo Rex Estdræ omnem, ac plenissimam facultatem, atque ut ibidem legitur v. 6. *omnem petitionem ejus,*

noverat, Nehemias interrogasset Hananum? cur audita dissipatione murorum fuisset tam acerbe contristatus? Iterum ergo ab iis, qui ægre ferebant prosperitatem Israel, sive Moabitæ fuerint, sive alii finitimi, ædificium cœptum ab Estdra fuit dissipatum. Hinc anno xx. Artaxerxis potius Nehemias facultatem obtinuit proficiscendi in Jerusalem, & vi decreti ab anno jam septimo emanati ædificandi Urbem, quam decretum novum, & à præcedenti diversum. Legimus quippe lib. 2. Estdræ c. p. 11. 5. ita dixisse Nehemiam: *Si videtur Regi bonum, & si placet servus tuus ante faciem tuam, ut mitas me in Judæam ad civitatem sepulchri patris mei, & ædificabo eam.* Legimus v. 6. Regem annuisse. Legimus v. 7. & 8. petiisse Nehemiam Epistolam Regis ad duces Regionis trans Flumen, ut nulla accepta molestia traderetur in Judæam, & Epistolam ad Asaph custodem saltus, ut ei ligna concederet. Decretum non legimus, nisi promulgatum anno vii. Regis, & ad verbum in cap. xii. libri primi Estdræ enarratum. Vi ergo hujus Edicti Nehemias Jerosolymam ædificaturus à Rege Artaxerxe discessit: aut si novum obtinuit diploma, fuit innovatio prioris.

8. Occurritur effugio Ad versarium.

Qui repetunt hebdomadarum initium ab anno Artaxerxis xx. inquirunt nullum in tam amplo decreto extare verbum de Urbe reædificanda. Non extat quidem expresse, sed, si diploma expendas, extat majori, quam si expressum foret, munificentia. Primo enim, quid est *dare omnem petitionem*, nisi supplicationibus Estdræ nihil penitus denegare? Deinde cui populo à vectigalibus & tributis immuni, consistenti in patria, atque facto *αὐτονομία*, sui que juris, urbem construendi facultas aut lege aliqua, aut consuetudine denegatur? Præterea si potuit Estdras insumere argentum in omni opere, quod ei placuisset, cur non potuit sumptus facere in mœnibus construendis? Ad hæc revera ab anno Artaxerxis vii. cœpit Jerusalem ædificari; nam ideo Nehemias anno Artaxerxis xx. novum de reædificanda Urbe diploma impetravit, quod veniens Hananus retulit Judæos in afflictione magna esse, & murum Jerusalem dissipatum, & portas combustas: quo accepto nuncio Nehemias amare flevit, & ad Artaxersem accedens doloris sui causam exposuit, obtinuitque facultatem proficiscendi in Judæam. Vide 2. Estdræ cap. 1. & 11. Sane non fuit hujus luctus, novique decreti causa devastatio Urbis facta à Chaldæis sub Nabuchodonosore; cur enim de hac, quam

Demum in sententiæ nostræ confirmationem accedit, quod præter exactissimam hebdomadarum supputationem & exitum in anno passionis Christi, ac præter literalem prophetiæ sensum, absque ullo nexu distinguitur facta à Daniele hebdomadarum particio. Primo enim Daniel absolute connumerat septimanas lxx. Deinde ab Edicto de reædificanda urbe usque ad Christum vii. & lxi. Postea ait occidendum Christum post hebdomadas lxi. tandem inquit confirmandum à Christo *factum* in hebdomada 1. & in medio hebdomadæ esse occidendum. Revelavit quippe Danieli Gabriel Angelus decisa esse super populum & super urbem sanctam Jerusalem sabбата lxx. id est, à populo Israel in Urbe Jerosolyma celebranda fore lxx. Sabbata sabbatorum ante finem peccati, & humani generis Redemptionem. Atque tot celebrata revera sunt. Nam si primum sabbatum incipit anno ante Ae. V. 457. septuagesimum incipit anno Ae. V. 26. Posita ergo Judæorum *Autonomia* in anno vii. Artaxerxis habes septuaginta hebdomadas decisas super populum Israel, & super Civitatem sanctam; nam proximo sabbato jam deleta erat iniquitas. Ab ea vero *Autonomia* usque ad manifestationem Christi, sive ab anno ante Ae. V.

9. Confirmatur.

457.

457. usque ad annum xv. Tiberii Caesaris Ae. Vulg. 26. quo Christus baptizatus est, sunt hebdomadae vii. & lxi. id est anni 483. Si disjungas hebdomadas vii. ab lxi. illae vii. comprehendunt annos 49. qui sunt inter unum & alterum Jubilaeum. Posito ergo primo anno sabbatico in anno vii. Artaxerxis ante Ae. V. 457. Jubilaeum erit anno ante Ae. Vulg. 408. Porro si Christus passus est an. Ae. V. 29. passus est post hebdomadas lxi. id est post annos 434. & in dimidio sequentis hebdomadae. In ultima hebdomada confirmasse pactum, & in medio hebdomadae fuisse affixum cruci, satis manifestum est. Igitur si constituas initium hebdomadarum anno Artax. vii. cohaeret etiam illarum accurata sectio & partitio: & si hanc tribuere velis idiomatici hebraico saepe minorem numerum praepone, adhuc habes ab anno vii. Artaxerxis usque ad Christum praefixum annorum numerum, ut constat ex Chronologicis demonstrationibus paulo supra productis.

RESPONDETUR OBJECTIONIBUS.

10. *Opponitur.* Per pauca adversus productam Chronotaxin opponi possunt, eaque ex dictis facillime diluuntur. Oppones 1. Cyrus omnium primus facultatem fecit urbem reaedificandi, quemadmodum praedixerat Isaias xlv. 28. & completum esse constat ex cap. 1. libri primi Esdrae.

11. *Respondetur.* Resp. non posse ab anno 1. Cyri initium ducere Danielis hebdomadas, sive spectata Chronologia, temporumque ratione, sive concessa ab eo facultate. Si expendas Chronologiam, ab anno 1. Cyri usque ad Christi Passionem fluxerunt anni 565. cum Monarchiam condiderit anno ante Ae. V. 536. Christus vero cruci affixus sit anno ejusdem Aerae 29. Si attendas factam à Cyro facultatem, extenditur illa duntaxat ad Templi aedificationem, non ad muros urbis, at apparet ex laudato cap. 1. Esdrae v. 2. & 3. Nihilo tamen minus completum in Cyro est Isaiæ vaticinium, in quantum ipse facta Judæis potestate redeundi, fuit restorationis Jerosolymorum primus auctor; & per ejus successores ac filios, quibus Prophetae patronymice tribuere solent nomina patrum, ut Augustinus demonstrat octava ad Dulcitium quaestione, completa est Dei voluntas.

12. *Opponitur.* Opp. 2. Putabimus ergo septimanas cum Scaligero, & Drusio ab anno 2. Darii Nothi, quem dedisse eandem facultatem Hebraeis liquet ex cap. vi. libri 1. Esdrae.

R. P. Berti Theol. Tom. V.

Resp. Scaligeri sententiam hisdem momentis everti; quippe non cohaeret cum ratione temporum, quoniam annus 2. Darii Nothi est ante Ae. V. 422. ideoque ab anno 2. Darii usque ad annum 29. ejusdem Aerae anni tantum 451. fluxerunt, & desunt usque ad complementum temporis praedefiniti à Daniele anni 35. Neque cohaeret cum Prophetico Danielis oraculo, eoquod decretum Darii est idem ac decretum Cyri cuius autographum inventum est in Ecbatani, spectatque ad solam aedificationem Templi, ut patet ex cap. 6. libri 1. Esdrae v. 2. & 3. Addo absurditatem opinionis Scaligeri, ex qua sequitur Zorobabelem & Jesum Josedecidem superasse humanæ vitae diuturnitatem. Etenim Zorobabel anno 1. Cyri, qui fuit annus M. 3468. erat dux Hebraeorum: annus autem 2. Darii Nothi incidit in annum M. 3581. tenebat ergo Zorobabel Judæorum principatum regnante Dario an. 114. Adde incertos annos, quibus Zorobabel vixerat antequam principatum iniret, & reverteretur in terram Judæ, annosque vitae suae post annum 2. Darii Nothi. Quod argumentum valet de Josue, cum & ipse cum Zorobabele reversus sit in Jerusalem anno 1. Cyri, ut constat ex cap. 2. libri primi Esdrae, & superstes fuerit sub Dario, & Artaxerse; ut liquet ex lib. 2. cap. vii. Lapsus est ergo Scaliger, quod legerit cap. iv. lib. 1. nomen Artaxerxis, qui regnavit ante Darium, non animadvertens Artaxersem illum esse Cambisem, & Artaxerxis nomen, quod significat *strenuum bellatorem*, Regibus Persarum fuisse commune. Debit ergo pro anno 2. Darii Nothi statuere annum 2. Darii Hystaspidis, id est, annum M. 3484. ante Ae. V. 520. Verum & ab hoc anno usque ad annum 29. Ae. Dionysianæ fluxerunt plus quam lxx. hebdomadae, & anni 549. atque decretum Darii nil addidit decreto Cyri, ut dictum est modo.

14. *Opponitur.* Opp. 3. Repetendum est hebdomadarum initium ab anno xx. Artaxerxis Longimani, qui Nehemiæ dedit amplissimam aedificandi Jerusalem auctoritatem, ut habetur 2. Esdrae cap. 11. 5. & 6. Non ergo ab ejusdem Regis anno septimo.

15. *Respond.* Resp. ab anno 20. Artaxerxis ad annum 29. Aerae Vulgaris fluxisse annos tantum 473. ut constat ex propositione 1. haud recte alligari ab Ulsterianis vicesimum Artaxerxis anno ante Vulg. Ae. 453. ut liquet ex propositione 2. falso supponi Esdræ non obtinuisse anno Artaxerxis vii. facultatem aedificandi Jerosolymam, ut apparet ex Prop. 3. non bene poni passio-

passionem Christi anno Vulg. Ae. 33. ut nunc supponimus.

16. Opponitur ultimo. Daniel enumerat hebdomadas annorum Lunarum, ut post Africanum tenuerunt quamplures, praefertim Theodoretus, Zonaras, Pererius, Huetius. Nam hebraei annos numerant juxta cursum lunae; & Propheta ait loqui se de hebdomadibus *abbreviatis*.

17. Respondetur. Resp. Hebraeos juxta lunae cursum numerare quidem menses, sed non annos. Etenim quotannis celebrant Pascha luna xiv. primi mensis, incipiunt autem annum suum à prima luna propinquiore Aequinoctio Verno; quod ni facerent, cum annus solaris superet annum lunarem diebus undecim, & lunae cursus peragatur intra viginti novem dies, & sex horas; post certum annorum intervalum deberent in eodem anno bis Pascha facere: hoc autem incommodum devi-

tant usu mensis embolismalis, sive intercalaris, quo luna complere possit annum solis lustrationem. Praecepto etiam Exodi xxxiv. 22. singulis annis celebrant solemnitatem Tabernaculorum, quando redeunte anni tempore cuncta conduntur, & consequenter annum solarem observant; quoniam festum Tabernaculorum singulis annis septem aperiebat in Autumno sabbatum terrae. Igitur & Daniel solares annos spectavit, maxime quod lunares anni 490. nequeant praecise in annum Passionis Christi cadere, ut quisque ductis calculis deprehenderet. *Abbreviata* ergo Daniel appellavit hebdomadas lxx. quia numerus est *defectus* & definitus; neque in fine postremae hebdomadis, sed *in dimidio* occisus est Christus. Subjiciam ad pleniorum hujus quaestionis intelligentiam numericum Hebdomadarum paradigma.

18. Paradigma numericum Hebdomad. Danielis.	Incipit H.	I. Anno ante V. Ae.	457.	M. 3547.
		II.	450.	
		III.	443.	
		IV.	436.	
		V.	429.	
		VI.	422.	
		VII.	415.	
		VIII. & I. ex lxi.	408.	M. 3596.
		IX.	401.	
		X.	394.	
		XI.	387.	
		XII.	380.	
		XIII.	373.	
		XIV.	366.	
		XV.	359.	
		XVI.	352.	
		XVII.	345.	
		XVIII.	338.	
		XIX.	331.	
		XX.	324.	
		XXI.	317.	
		XXII.	310.	
		XXIII.	303.	
		XXIV.	296.	
		XXV.	289.	
		XXVI.	282.	
		XXVII.	275.	
		XXVIII.	268.	
		XXIX.	261.	
		XXX.	254.	
		XXXI.	247.	
		XXXII.	240.	
		XXXIII.	233.	
		XXXIV.	226.	
		XXXV.	219.	
		XXXVI.	212.	
		XXXVII.	205.	
		XXXVIII.	198.	
		XXXIX.	191.	
		XL.	184.	

XLI.	177.
XLII.	170.
XLIII.	163.
XLIV.	156.
XLV.	149.
XLVI.	142.
XLVII.	135.
XLVIII.	128.
XLIX.	121.
L.	114.
LI.	107.
LII.	100.
LIII.	93.
LIV.	86.
LV.	79.
LVI.	72.
LVII.	65.
LVIII.	58.
LIX.	51.
LX.	44.
LXI.	37.
LXII.	30.
LXIII.	23.
LXIV.	16.
LXV.	9.
LXVI.	2.
LXVII. An. Aeræ Vulg.	5.
LXVIII.	12.
LXIX.	19.
LXX.	26.

Hoc anno baptizatus eſt Chriſtus.

Dimidium H, ſive anni III. 29.

Hoc anno Chriſtus paſſus eſt.

C A P U T VI.

Refelluntur Hebræi ex propria, licet corrupta,
illorum Chronologia.

S U M M A R I U M.

1. Falſitas Chronologiæ Judaicæ.
2. Chronologia Hebraica.
3. Diſcrepantia Rabbinorum in computatione hebdomadarum Danielis.
4. Non coherent ſupputationes Judæorum cum Prophetia Danielis.
5. Non fuerunt hebdomadæ completæ in Hircano.
6. Non valet ſupputatio Hebræorum à templo diruto.

I.
Falſitas Chronologiæ Judaicæ.

HEBRÆI legentes in ſacris Bibliis nomina Regum Perſarum Cyri, Aſueri, Darii, & Artaxerſis, non attendentes narrari ibidem ſacram duntaxat hiftoriam, & commemorari Reges, qui ad hanc ſpectant, cæteris prætermiſſis; ignorarunt Xerſes duos, Arſen, Ochum, alterum Artaxerſem, aliumque Darium: quos tamen extiſſe profanæ omnes hiftoriæ teſtantur. Falſa hinc Judaica Chronotaxis deprehenditur. Ex ea tamen perſpicaces poſſumus refutare, pugnantibus adverſus mendacia mendaciis.

Ex Judæorum Chronicis apud ipſos pervulgatis, & ab unoquoque Rabbinarum receptis, quæ legi poſſunt apud Genebrardum in libro *Sepher Olam*, ſive Chronologia Hebræorum, & 2. volum. Biblioth. Rabbinicæ Julii Bartolocci p. 313. liquet Nabuchodonoforem expugnata Ninive imperium ſuum fuiſſe auſpicatum anno mundi juxta hebraicum computum 3319. Is anno tertio regni Joakim deſinente obſedit Jeruſalem, & rex Judæ anno quarto regni ſui factus eſt ſervus illius, ac ſub ejus poteſtate ſtetit tribus annis. Anno tertio rebellionis Joakim,

D 2

kim,

kim, & septimo postquam à rege Nabuchodonosore subactus fuerat, octavo autem ipsius Nabuchodonosoris, id est anno M. 3327. Joachimus, sive Jechonias filius Joakim, cum regnasset defuncto patre tribus duntaxat mensibus, 1v. Regum 24. 8. ab ipso Nabuchodonosore in captivitatem abductus est: constituitque Rex Babylonis in Jerusalem regem pro Jechonia Matthaniam patrum ejus. Anno xi. Regis Nabuchodonosoris, id est, Mundi 3331. Jeremias vaticinatus est finem captivitatis, cap. xxix. 10. Anno Nabuch. xix. ac Mundi juxta Hebræos 3338. à Nabuzardan principe exercitus Babyloniorum vastata est Jerusalem, templumque succensum, 1v. Regum 25. 8. Regnavit autem Nabuchodonosor annis integris 45.

Post Nabuchodonosorem regnum obtinuit Evilmerodachus anno 3364. id est, tricesimo septimo à transmigratione regis Joachim, sive Jechoniae, quem eduxit de carcere, & locavit in throno, 4. Reg.

ult. 27. Regnavitque Evilmerodachus per annos 22. Et successit anno M. 3386. Balthasar, de quo Daniel v. regnavitque tribus annis. Anno ergo 3389. obtinuit regnum Darius Medus, de quo idem Daniel cap. ix. Dario Medo successit Cyrus Rex Persarum proximo anno 3390. juxta communiorum hebræorum Chronotaxin, aut post biennium, ut placet nonnullis. Cyro successit Assuerus maritus Esther an. 3392. cum Cyrus nondum expleisset regni annum tertium. Assuero autem tribuuntur anni xiv. Regnavit post Assuerum Darius secundus filius Reginae Esther annis 36. usque ad Alexandrum Macedonem, id est, ab anno 3406. usque ad an. 3442. Hujus Darii anno 2. id est, M. 3408. reassumptum est opus ædificationis templi, quod & completum est anno 6. Regni ejus, id. an. 3412. ut habetur 1. Esdræ vi. 15. Posteriores annos necessum non est enumerare, cum omnes Judæi fateantur secundum templum stetisse an. 420. Igitur juxta hebraicam Chronologiam,

2.
Chronologia
hebraica.

Nabuchodonosor regnavit. an.	XLV.
Evilmerodachus,	XXII.
Balthasar.	III.
Darius Medus.	I.
Cyrus.	III.
Assuerus.	XIV.
Darius ante consummationem Templi. vi.	

3.
Discrepan-
tia, Rabbinorum in com-
putatione
Hebdoma-
darum Da-
nielis.

Discrepant Rabini in computatione hebdomadarum Danielis; nam aliqui illas exordiantur ab anno 7. Regni Nabuchodonosoris, quo venit Jerusalem, abduxitque in captivitatem Jechoniam: unde hi comprehendunt in hebdomadarum computu annos Nabuchodonosoris 39. Incipiunt alii hebdomadas ipsas ab anno Nabuchodonosoris xxi. quando Jeremias prædixit finem captivitatis; unde hi arripiunt annos ejusdem Nabuchodonosoris 34. Alii supputant à primo Cyri, alii à secundo Darii, templique structura; alii denique cum Rabbi Josè ab excidio templi prioris, sive ab anno Nabuchodonosoris xix. omnesque completas autumant vel in excidio secundi templi, quod contigit anno 3828. vel in Hircano filio Aristobuli per Antigoni expulso an. 3721. vel denique in Agrippa occiso tribus annis ante excidium secundi templi, nempe anno 3825.

4.
Non cohæ-
rent Suppu-
tationes cum
Prophetia
Danielis.

Itaque dicimus nullam ex supputationibus à Judæis excogitatis cum Prophetia Danielis consistere. Primo fieri nequit, ut Danielis hebdomadæ incipiant ab anno vii. Nabuchodonosoris, sive Mundi 3327. & absolvantur in excidio secundi templi, id est anno 3828. nam ab anno 3327. supputatis annis 490. pervenitur

ad annum 3817. & à 7. anno Nabuchodonosoris ad Templi excidium sunt anni 501. Auctor Biblioth. Rab. Tom. 2. enumerat pag. 327. annos 511. at comprehendit annos ædificationis templi, & Evilmerodacho tribuit annos 23. Dario 3. quod non fecerat in præmissa Chronologia pag. 315. Si supputentur anni à xxi. Nabuchodonosoris constat usque ad excidium urbis fluxisse annos 497. & juxta computum Julii Bartoloei 506. Quod si hebdomades septuaginta supputentur ab anno 1. Cyri; ab hoc anno nonne vides fluxisse ad cladem Jerosolymitanam annos 438.? Supputabuntur à templi structura & ab anno 6. Darii? At usque ad excidium anni tantum 416. connumerantur. Ab anno septimo aut vicissimo Artaxerxis? At regnavit ille post Cyrum, & anni nimium decreverunt. Undecunque ergo computentur hebdomadæ Danielis, juxta Chronicon Hebraicum nequeunt terminari in vastationem Jerosolymorum, neque in proximam Agrippæ mortem.

Si dixeris completas hebdomadas in Hircano; iisdem supputationibus revinceris: sunt quippe ad Hircani expulsi-
sionem ab anno 4. Joakim an. 402.
ab

9.
Hebdoma-
des non sunt
Completæ in
Hircano

ab excidio templi an. 383. à Dario Medo an. 332. à Cyro an. 331. ab anno 2. Darii 313. ut manifestum est ex præmissis Epochis à Judæorum unoquoque receptis, & quibus eadem facilitate confutantur, qui hebdomadas referunt ad Antiochum, vel ad Herodem, cum Aera contractuum, sive Antiochi, fixa sit juxta Chronicon Hebræorum an. M. 3448. Herodiana autem anno 3724. In hos autem annos cadere nequit finis hebdomadarum sive ab anno 4. Joakim, sive à 12. aut 19. Nabuchodonosoris, sive à Dario, vel Cyro supputentur.

6. Neque valet supputatio Hebræorum à templo diruto.

Una remanet supputatio, quam Hebræorum nonnulli existimant expeditissimam. A templo, inquit, diruto, sive ab anno Nabuchodonosoris XIX. usque ad finem captivitatis juxta præcedentem Chronologiam fluxerunt anni LXX. quos prædixerat Jeremias cap. XXIX. 10. stetit secundum templum annis 420. En numerus hebdomadarum LXX. sive spatium annorum 490. At commentum hoc postremum refellitur non solum Rabbīnorum auctoritate, verum etiam ipsa ratione temporum. *Quomodo commiscbitur exilium cum Templo secundo?* ait

R. Aben-Ezra. *Hæc commixtio aliena à veritate apparet*, inquit in lib. Meor-Enajim R. Azarias. *Manifestum est annos exilii baud contineri numero hebdomadarum LXX.* scribit R. Saadias. Vide Joan. Frischmuth in ea, quam hac de re instituit dissertatione, §. 2. & quæ nos diximus præced. cap. IV. ad 4. Objectionem. Sistendo autem in sola ratione temporum, & admissa Hebraica Chronotaxi, fateor inveniri LXX. hebdomadas prædictas à Daniele v. 24. id est annos 490. inter desolationem primi, & inter desolationem secundi templi: sed quomodo invenies hebdomadas 7. & 62. prædictas v. 25. quas non ambigue prædicit Daniel, ut fecit de LXX. versu præcedenti, sed ait supputandas ab *Exitu sermonis ad reverti faciendum, & ad ædificandum Jerusalem?* In his anni exilii, ut recte Rabbīni observarunt, nequeunt comprehendī. Supputa autem unde vis hebdomadas illas 7. & 62. post libertatem restitutam, nunquam protrahere poteris ad secundi templi demolitionem. At de calculis Hebræorum rectæ Chronologiæ, & Prophetici Oraculi intelligentiæ repugnantibus, hæc dicta sunt.

CAPUT VII.

Quædam alia adversus Judæos proferuntur.

SUMMARIUM.

1. Refutantur Judæi ex Deuteronomio.
2. Moyses præcavit Christum.
3. Solus Christus potuit comparari Moyse.
4. Occurritur Rabbīnorum objectionibus.
5. Solvuntur duæ instantiæ.
6. & 7. Probatur adventus Messie ex Daniele.
8. Occurritur responsioni Judæorum.
9. Probatur adventus Christi ex Michæa.

10. Idem probatur ex Aggæo.
11. Infirmitur responsio Judæorum.
12. Alia responsio refutatur.
13. Difficultas de templo tempore Christi.
14. & 15. Aliquorum responsio agnoscitur insufficiens.
16. Solutio difficultatis.

1. Refutatio Judæorum ex Deuteronomio.

Duo, in quibus versati sumus, Prophetica Oracula sufficiunt quidem ad refellendam Judæorum perfidiam; sed plura sunt tamen alia, quorum nonnulla ex Deuteronomio, ex Daniele, ex Michæa, & Aggæo Prophetis in medium afferam. Moyses Deut. XVII. 15. & 18. promittit futurum aliquando Prophetam eximium, magnum, sui que similem. *Prophetam*, inquit vers. 15. *de gente tua, & de fratribus tuis sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus: ipsum audies.* Et v. 18. *Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui.* Hebraicè נביא

אקיס להם מקרב אחיהם כמוי:

Hunc locum recentiores Rabbīni post Abenezram contendunt accipiendum esse de Josue. R. Bechai de Jeremia: R. Abendena, & Lipmanus de omni propheta, prout opponitur Chananæorum præstigatoribus. Ac primæ sententiæ fundamentum est, quod Josue post Moysen fuerit dux & rector Israelitarum: altera sententia hoc momento innititur, quod Jeremias tempore captivitatis magnæ fuerit exilimationis, & invicti animi, *Excelsus Domini* propterea dictus: tertia autem sententia in eo fulcrum habet, quod ibidem Judæis præcipitur, ut devitent ariolos ac pythones. De omni propheta eundem locum interpretantur etiam Christianorum nonnulli, ut Tostatus & Lyranus, qui tamen

docent etiam Christum ipso vaticinio promitti, & hunc præcipue: quod & tenent ex hæreticis Calvinus, Fagius, Pareus. De Christo tamen expresse, & singillatim Moysem propugnant ex Catholicis Bellarminus, Stapletonus, Paulus Burgensis, atque ex heterodoxis Junius, Drusus, Rivetus: versantque hoc testimonium præ cæteris Lorinus, Estius, & Calmet: quibus addendus ex Novatorum numero M. Georg. Meinhart.

2.
Moyſes præ-
nuntiavit
Christum.

Principio temeritatis nota suggillandus is foret, qui negaret Christum hoc oraculo prænuntiari: deinde etiam mirandum est tam præclarum ac celebre vaticinium à Scholasticis plurimis, qui data opera Judæos exagitant, prætermitti. Ad Christum itaque Moyſis promissa spectare, interpretem habemus Spiritum sanctum Act. 11. 22. ubi Petrus eodem Spiritu afflatus testatur à Moyſe Jesum Christum prænuntiatum iisdem verbis Deuteronomii: quod & confirmat Stephanus eodem libro cap. 7. 37. In eundem locum intendisse Christum, dum ait de Moyſe Joan. v. 46. *De me enim scripsit ille*, affirmant Patres, ac Interpretes prælaudati. Ex Patribus legi poterunt Auctor qq. ad Orthodoxos inter opera Justini q. 101. Irenæus lib. 111. cap. 12. Tertull. lib. 14. contra Marcionem cap. 22. Cyprianus lib. 1. contra Judæos cap. 18. Cyrillus lib. 111. cap. 7. contra Julianum, Athanasius lib. 2. contra Arianos, & præsertim Augustinus lib. xvi. adversus Faustum cap. 15. & seqq. Addamus Eusebium Cæsariensem lib. 111. de Demonstr. Evangel. cap. 2. & lib. 1x. cap. 11. Hi omnes, alique à Joanne Lorino collecti tradunt Christum à Moyſe prædictum: nec aliter Bibliorum Correctores, qui Deuteronomii verba distinguentes grandiusculis literis, monent lectores ut illa expendant, & citato in margine cap. 2. Actor. legitimè Moyſis sensum indignant. Quare nequit absque temeritatis nota in dubium revocari, an Christum Prophetam magnum, optimumque legislatorem Moyſes prædixerit.

3.
Solutus Chri-
stus potuit
comparari
Moyſi.

Adversus autem Hebræos illud primum urgere possumus, quod nec Josue, nec Jeremias, nec ullus alius ante Jesum Nazarenum propheta potuerit Moyſi comparari: quod post Eusebium citatis locis demonstrant Interpretes nostri ex cap. xxxiv. ejusdem libri Deut. ubi versu 10. habetur: *Et non surre-*

xit ultra propheta in Israel sicut Moyſes. Præterea fuisse apud Judæos ætate Christi communem opinionem, venturum eximium aliquem Prophetam prænuntiatum à Moyſe evidentissime ostenditur: nam Sacerdotes & Levitæ permoti celeberrimo Joannis nomine eum interrogabant Joan. 1. 21. *Propheta es tu?* non vulgarem prophetam intelligentes, nam & etiam interrogabant, an esset Elias, an esset Christus? sed, ut dixi, prophetam cæteris digniorem, qualem ex ministratione baptismi suspicabantur esse Joannem. Notari hoc in loco insignem prophetam demonstrat etiam Græcorum articulus. Resuscitato quoque adolescentulo viduæ Naimi Judæi omnes Deum magnificantes dicebant, Lucæ vii. 16. *Quia propheta magnus surrexit in nobis:* & quinque panibus in deserto multiplicatis, dicebant omnes, Joan. vi. 14. *Hic est vere propheta, qui venturus est in mundum.* Indubitatum est ergo Judæos Christi tempore præclarum aliquem prophetam expectavisse. Imo Judæos Africanos vivente Aben-Ezra magnos excitasse tumultus, quod nunquam adventaret prænuntiatum à Moyſe propheta illi similis, notissima res est, & narrata à Paulo Burgensi in Scrutinio Script. D. vii. cap. 4. Præterea quisnam Moyſe Jesu Nazareno similior, eoque simul longe præstantior? Pauperimis uterque exceptus conabulis: utriusque puerulo mors intentata: fugam uterque arripuit; servavitque uterque quadraginta dierum jejunium. Quod si futurorum typos diligentius inquiremus, nonne in duodecim Moyſis exploratoribus duodecim Christi Apostoli, in septuaginta senioribus Discipuli, in duplici Moyſis descensu de monte duplex Christi adventus, in splendenti illius facie, hujus in Thabor transfiguratio, & gloriosæ post resurrectionem apparitiones præfigurantur? Sed in hoc similitudo præcipua, quod uterque fuerit legumlator, populum à captivitate reduxerit, & facie ad faciem Deum viderit. Figuram præterea in Petra, quam Moyſes percussit, Christi passionem, & in Moyſis virga lignum Crucis, docet in 1. ad Corinth. Apostolus cap. x. 4. explanatque S. P. Augustinus citato libro xvi. contra Faustum cap. 17. At istud fortassis carnalium Judæorum captum superat. Christus ergo est eximius ille propheta prænuntiatum à Moyſe: non Josue, non Jeremias, non quilibet Prophetarum.

Facile

4.
Occurrit
Rabbinorum
objectioni-
bus.

Facile ex dictis diluuntur Rabbino-
rum cavillationes: ad quarum primam
respondere etiam possumus cum Pro-
copio locutum Moysen de Propheta
in posterum suscitando, Josuem vero
electum jam, declaratumque ducem
populi supra cap. 111. Deuteronomii.
Ad alteram dicimus eandem esse de Je-
remia rationem, ac de Isaia, Daniele,
cæterisque prophetis, quorum nullus
legislatoris charactere, aut populi li-
beratione spectata, Moyſi potest æqui-
parari. Ad tertiam respondemus inter
prophetas, qui ab ariolis discriminan-
tur, principem locum tenere Christum
Jesum; & dato etiam quod in prædi-
ctione Moyſi propheta comprehendan-
tur omnes, unum tamen assignandum
esse Moyſi similem: quamquam Burgen-
sis advertit repeti Moyſis prænuntiatio-
nem, ut si priori loco accipiamus quem-
cunque prophetam annuntiantem futu-
ra, altero in loco nonnisi prophetam
insignem, ac summum intelligere de-
beamus.

5.
Solvuntur
duæ instan-
tiæ.

Si objicias, Quomodo Christus est
similis Moyſi, si ille Deus est, ex Vir-
gine natus, & propria voluntate passus;
hic autem homo, genitus ex concubitu,
& jubente Domino mortuus in monte?
Quomodo Christus propheta est,
si propheta in enigmate futura
viderunt, Christus autem omnia
apertissime intuebatur? Respondemus
cum Augustino citato libro xvi. contra
Faustum cap. 15. *Non ea tantum, quæ
unius ejusdemque naturæ sunt, inter se
esse similia, sicut gemini homines, vel
filii parentibus, vel omnes homines omni-
bus hominibus, in quantum homines sunt,
similes utique sunt: quod & in cæteris
animalibus intueri facillimum est, velut
olea olea, laurus lauro similis dicitur;
verum etiam naturæ dispares esse, & di-
ci multa similia, ut oliva oleaster, &
far tritico.* In quo autem Christi cum
Moyſe similitudo sita sit, facile ex di-
ctis conjicitur. Nec ullius est ponderis
objectio altera: enimvero *Qui propheta
dicitur hodie, olim vocabatur videns*, ut
legitur 1. Reg. ix. 9. unde Moyſes,
quem novit *Dominus facie ad faciem*,
Deut. xxxiv. 10. prophetas alios ante-
cellit: Christus, qui est *Unigenitus* omnia
in sinu Patris comprehendens, Joan. 1.
18. est Moyſe, cæterisque præstantior.
Sed de textu Deuteronomii hæcenus.

6.
Probatur
Adventus
Messiæ ex
Daniele.

In Daniele occurrit somnium Regis Na-
buchodonosoris enarratum cap. 11. 32. &
seq. explicatum vero versu 36. & seq.
Somnium est visio statuæ, cujus caput
aurum, pectus & brachia argentum, ti-

bia ferrum, pedum pars erat ferrea,
pars fictilis. Interpretamentum Pro-
phetæ est, in auro designari Imperium
ipsius Nabuchodonosoris, quod extra Ba-
byloniorum fines debellatis Ægyptiis,
Assyriis, & superato etiam Euphrate,
devictisque Judæis fuit mirifice propaga-
tum. Tanta Assyrii ac Babylonii Regis
fortuna, si illam ad invasionem Juddææ
referamus, initium habuit anno M. 3398.
P. Jul. 4108. ante Vulgarem Aeram 606.
& desit in infasta trucique morte Balt-
hassaris trucidati à militibus Cyri anno
M. 3466. P. Jul. 4176. ante Ae. V. 538.
Secundum Regnum, quod Daniel ap-
pellat argenteum, fuit Medorum atque
Persarum, & perduravit à Morte Balt-
hassaris usque ad annum 6. Darii Codo-
mani, quem debellavit Alexander Rex
Macedonum anno M. 3674. P. J. 4384.
ante V. Ae. 330. & pugna in Arbelis da-
ta omnino Monarchiam Persarum dele-
vit. Regnum tertium ferreum est Re-
gnum Græcorum fundatum ab ipso Ale-
xandro: qui post victum Darium Baby-
lonem quoque expugnavit, atque *per-
transiit usque ad fines terræ, & accepit
spolia multitudinis gentium*, ut legitur
in primo Machabæorum. Bene ergo de
hoc regno ait Daniel imperaturum *uni-
versa terræ*. Obijt Alexander anno
Mundi 3681. P. Jul. 4391. ante Ae. V.
323. regnumque Græcorum inter pue-
ros Regis divisum perduravit usque ad
tempora Herodis, & Cleopatæ, ad an-
num scilicet M. 3958. P. Jul. 4668. ante
Ch. Ae. 46. Quartum ergo Regnum est
Regnum Romanorum, qui Occidentem,
& Orientem domuerunt, & diversam
formam regiminis tenuerunt: de quibus
Livius, L. Florus, Eutropius, omnes-
que Historici.

Post quatuor Regnorum declaratio-
nem, inquit Propheta: **וְבוֹסִיחוֹן**
דִּי מַלְכֵיָא אַנְוֹן יָקִים אֱלֹהֵי
שְׁמֵיָא מַלְכוּ דִּי לְעֵלְמִין לֹא
תְּתַהַבֵּל וּמַלְכוּתָהּ לְעַם אַחֶר
לֹא תִשְׁתַּבֵּק וְתִמָּר כָּל־אַלִּין
מַלְכוּתָהּ וְהָיָתְקוֹם לְעֵלְמֵיָא:

*In diebus autem regnorum illorum susci-
tabit Deus cæli Regnum, quod in æter-
num non dissipabitur, & regnum ejus
alteri populo non tradetur: comminuet
autem & consumet universa regna hæc
& ipsum stabit in æternum.* Hoc loco
inter Vulgatam, ac textum Hebræo-
Chaldaicum nulla est discrepantia.

Ex

7.
Confirmatur.

Ex hac Prophetia evidenter concluditur Messiam jamjam venisse, cujus regnum est spirituale, sempiternum, atque in sui obsequium trahens regna quælibet temporalia, virtute unius *Lapis de monte abscissi sine manibus*, ut Daniel ibidem ait, id est, J. Christi, qui absque humana opera de Maria Virgine natus est. Enimvero jam quatuor illa regna consumpta sunt, & comminuta. Jam ergo viget Regnum Christi in tempore regnorum illorum à Deo suscitandum.

8.
Occurrit Responsioni Judæorum.

Quod opponunt persistere etiamnum Regnum Romanorum, nec Regnum Christi vi & armis cæteris prævaluisse; nihil omnino probat. Nam Romanorum Regnum vix stat modo nomine tenus, cum in Occidente eversum sit Vandalorum, Gothorum, aliorumque incursionibus; subjectæ sint quoque diversis Principibus Galliarum, Hispaniarum, Angliæ, & Italiæ provinciæ: in Oriente autem discissum sit Paganorum, Turcarumque tyrannide. Profecto quod dicatur Augustissimus Imperator Rex Romanorum, non evincit quarti Regni usque ad nos persistentiam; nam hoc pacto neque Chaldaeorum, neque Persarum, neque Græcorum præterisset Monarchia, cujus nomine Turcarum auctoritas insignitur. Præterierunt tamen, cum fuit forma Regiminis immutata. At Christi regnum non ferro, sed spiritualibus armis cætera omnia comminuit, prædicatione Evangelii, & everfione idolorum: neque illud potuit unquam evertere aut temporalis potestas, aut Satana machinatio. Floruit utique aliquamdiu post Christi adventum Romana Respublica, & regnat adhuc in Orbe plurimarum gentium iniquitas: sed non subacto domitoque rigente adhuc quarto Regno Daniel venturum Christum prædixit; nec statim omnia regna subjuganda, sed in aliorum comminatione asseruit regnum ipsius Christi fore perpetuum. Nunc ergo statua confRACTA, regna quatuor comminuta, Christiani autem regni perennitas aperte declarant eventum somnium Nabuchodonosoris, quod Daniel verbis Prophetis explicavit.

9.
Probatur adventus Christi ex Prophetia Michææ.

Alterum adventus Christi argumentum est, quod Propheta Michæas cap. v. 2. hoc de Bethlehem singulare oraculum protulit: **וְאַתָּה בֵּית־לֶחֶם**

אֲפָרְתָּה צֶעִיר לְחַיִּים בְּאַלְפֵי יְהוּדָה מִמָּה וְלִי יֵצֵא לְחַיִּים

מִשָּׁל בִּישְׂרָאֵל: וְיִמְצְאֶתְךָ מִקְדָּם מִיָּמֵי עוֹלָם: Et tu Berthe-

lem Ephrata, parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel, & egressio ejus ab initio à diebus æternitatis. Prædictus est à Michæa Dominator populi Israel de oppido Bethlehem exiturus. Is vero nequit esse nisi Messias: cumque oppidum Bethlehemi fuerit ab annis multis eversum; promissum Liberatorem jam venisse consequitur. Porro de Messia vaticinatum esse Michæam liquet ex specioso, neque ulli mortalium aptando charactere, *Et egressio ejus à principio à diebus æternitatis*. Idem probat Veterum omnium Rabbiorum traditio; Herodi enim sciscitanti *Ubi Christus nasceretur*, Sacerdotes omnes, & Scribæ responderunt, Matth. 11. 5. *In Bethlehem Juda; sic enim scriptum est per prophetam*. Et quidem Michæas nequit intelligi de Davide, aut Elimelech, aut alio antiquiori duce Bethlemio, cum prophetaverit sub Joathan, & Ezechia, atque post annum M. 3246. prænuntiaveritque eo loci futurum quoque Jerosolymorum excidium. Neque ad Ezechiam, vel Zorobabelem referri potest vaticinatio, quibus convenire non potest proprietas æternitatis, nec in Bethlehem Juda nasci contigit, cum Ezechias natus sit Jerosolymis, Zorobabel Babylone.

Præteriri non debent quæ de secundo templo prædixit Aggæus cap. 11. 7. & Idem propheta futuram hujus templi gloriam ampliore, quam templi à Salomone constructi, quod ad secundam Domum venturus foret Messias. *Et veniet, inquit Propheta, Desideratus cunctis Gentibus, & implebo domum istam gloria, dicit Domineus.*

וְבָאוּ הַגִּוִּים וְסִלְּתִי אֶת-הַבַּיִת כְּכֹדֹר הָהוּא & infra, *Magna erit gloria*

כְּכֹדֹר הָהוּא & infra, *Magna erit gloria*

Domus istius novissima plus quam prima: נוֹרָא יִהְיֶה כְּכֹדֹר הַבַּיִת הָהוּא Christus ergo,

qui venturus erat ad Templum sanctum suum, ante hujus devastationem adventit. Recentiores quidam Rabbinii detorquent vaticinium ad tertium templum Herodianum; sed nihil excogitari poterat magis ineptum; nam pronomine de-

demonſtrativo Aggæus domum à Zorobabele conſtructam designat, imo ipſum Zorobabelem alloquitur: ut mittam Templum Herodianum non eſſe diverſum à ſecundo, nullius gloriæ titulo primum ſuperſaſſe, & illud etiam ſolo æquatum eſſe, atque everſum. Verum de his infra.

11.
Infirmatur
Reſponſio
Judæorum.

Gloriam ſecundi Templi Judæorum alii autumant eſſe, quod uſque ad Titum perduraverit, diuturnitate, quam ſtetit primum, majori; aut, quod magis fuerit ornatum, ac muneribus & divitiis onuſtum: aut demum, quod ſtante hoc templo pacem habuerint tranquilliorum. Sed ridenda potius hæc ſunt, quam reſutanda. Etenim quænam gloria cenſenda eſt ſteſiſſe Templi molem annis, quot ipſi enumerant, 420. vix decem ſupra ætatem domus prioris? At gloriam magnam, & qua Templum implendum erat, legimus prænuntiata. Falſum quoque eſt Domum noviffimam fuiſſe ob opulentiam, ſacramque ſupelleſtilem magis, quam fuerit prima, illuſtrem ac celebrem, præſertim cum neque extiterit in novo Templo Arca fœderis, neque ignis perpetuus, neque ſplendidiſſima domus primæ ornamenta. At pacem, niſi illam fateamur à Propheta enuntiata, quam Chriſtus attulit terris, qualem invenies in Templo ſub Antiocho, Seleuco, Pompejo, C. Cæſare, ac Tito, omni profanationis ſpecie polluto? Quomodo pacem dixeris prædictam à Daniele abominationem deſolationis? Quam populi tranquillitatem in contrario bellorum exitu, in excidio Jeruſolymarum, in clade, qua, aut fame, aut ferro abrupta narrantur Judæorum undecies centena millia, in captivitate, in quam venerunt devictorum reliquiæ?

12.
Alia Reſponſio
refutatur.

Reponunt alii veniſſe ad hoc Templum invictiſſimum Regem Macedonum Alexandrum; ſed inſcite ac ſtolide tribuunt homini idololatræ, & ſe jactanti filium Hammonis ſpecioſum Meſſiæ titulum *חמדת כל הגוים* *Deſiderium*

omnium gentium: & impudenter atque audacter magnam Dei gloriam exiſtimant, quam Rex ille Græcorum etiam Apollini exhibuit. Quid plura? ad Templum ſanctum ſuum ait Malachias III. I. venturum non Regem aut Græcorum, aut Perſarum, aut Aſſyriorum, ſed Angelum teſtamenti, & Dominatorem, quem Judæi ipſi expectabant. Id vero impletum dum Virgo mater ſiſteret Domino puerum Jeſum, divini Spiritus revelatione agnoverunt, ut reſert Lucas II. R. P. Berti Theol. Tom. V.

25. & 36. juſtus Simeon, & Anna filia Phanuel prophetiſſa.

Sed oritur difficultas, quod Templum Chriſti ætate perſiſtens, fuerit Herodianum ac tertium, ideoque non extructum à Zorobabele & ſecundum. Scribit enim Joſephus lib. xv. Antiq. cap. xi. num. 1. Herodem cogitaſſe de novo conſtruendo Templo, quoniam ſecundo deerant ad altitudinem cubiti ſexaginta, tanto quippe altius erat à Salomone ædificatum. Addit n. 2. Judæis anxiiſ ne ſi totum opus diſſolveret, non ſatis opum haberet ad perficiendum, dixiſſe, non ſe prius templum diruturum, quam omnia quæ ad novum abſolvendum pertinerent, præparaſſet. Hoc pacto Judæis acquieſcentibus Herodes, ut Hiſtoricus inquit num. 3. ſublatis veteribus fundamentis, & jactis aliis, templum ſuper eis erexit in longitudinem cubitorum centum, in altitudinem totidem, & viginti amplius. Si ergo Chriſtus advenit ad Templum tertium ab Herode conſtructum, non potuerunt Judæi prælaudato Aggæi vaticinio revinci.

13.
Difficultas
de templo
tempore
Chriſti.

Facillima eſſet hujus difficultatis expeditio, ſi quemadmodum tenent cum Villalpando Tom. 2. in Ezech. lib. v. cap. 68. Sallianus ad annum M. 4305. num. 5. omnesque fere recentiores, Herodes ornaſſet tantum ſecundam domum à Zorobabele conſtructam, non alteram excitaret. Quod viri docti adverſus apertiſſimum Joſephi teſtimonium nuncunt ſequentibus momentis demonſtrare. Principio, inquit, ſi fides habeatur Joſepho, non erit juxta prophetæ prædictionem ſecundum templum gloria tum præſentia Salvatoris. Deinde Templum, quod vivente Chriſto Domino ſtabat, Jo. II. 20. *quadraginta ſex annis ædificatum eſt*: Herodianum vero conſtructum eſt annis novem, vel octo cum dimidio. Præterea Herodis reditus pares ad ſtructuram tantam non erant, cum Regulus eſſet tenuiſſimarum opum, & in aliis ampliſſimis ſumptibus theſauros exhaurierit, ut in Arce Antonia, ædibusque maximis prope ſanum, magnificentiſſimo oppido in Samaritica regione, atque ædificiis aliis ampliſſimis. Tandem affirmant Patres veniſſe Chriſtum ad Templum Zorobabelis, & de ipſo accipienda Joannis verba paulo ſupra producta.

14.
Aliquorum
Reſponſio.

Ut verum fatear, non ſunt hæc omnia tanti ponderis, ut valeant teſtimonium Joſephi etiam à Gorionide, aliisque con-

15.
Agnoscutur
inſufficiens.

E

firmatum

firmatum evertere: nam prima, & postrema argumentatio, si cum Judæis disceptetur, videbitur esse, ut inquit Scholastici, petitio principii. Secunda nimis infirma est; quandoquidem sex illi & quadraginta anni non ad solam structuram parietum, sed etiam ad ornatum Templi debent referri: nec secundum Templum constructum fuit spatio annorum 46. ut nonnulli ex his Joannis verbis, falsisque supputationibus deduxerunt, sed annis viginti, quot fluxerunt ab anno P. J. 3468. ad an. ejusdem Periodi 3488. sive à primo Cyri usque ad sextum Darii Hystaspidis, quo consummatum templi ædificium liquet ex 1. Esdræ vii. 15. Nec urget quod opponitur de Herodianis redditibus; primum quia tot alia immensi operis ædificia demonstrant haud exiguam ei fuisse copiam divitiarum: deinde defuncto Zenodoro nova illi regio, amplissimique redditus acceperunt: ad hæc scribit Josephus lib. vi. de Bello cap. 6. *insumptos in Templi ornatu omnes thesauros, quos toto orbe missi Deo munera repleverant*: tandem negari non potest Herodianum fanum non dici à Tacito lib. v. Hist. cap. 8. *immense opulencia templum*. Hæc tamen opulencia non tanta fuit, quanta templi Salomonis, ut è confessione Rab. Azariæ demonstrat Mich. Boccius in *Templo ter-*

tio facto; ubi etiam probat ex cap. Messæchet libri Joma in hoc gloriam fuisse primi Templi, quod in eo fuerunt *Urim & Tumim, celestis ignis, gratiosa præsentia Dei, & Arca fœderis cum propitiatorio & Cherubim*: quæ addo, ne quis audeat ob opulentiam ipsum primum templum postponere Herodiano.

Difficultatem ergo superius positam sic arbitror diluendam, quod licet Herodes domum Dei à fundamentis extruxerit, erat tamen hæc domus eadem cum secunda, quia Herodiana non ex ruinis excitata fuit, sed paulatim per partes innovata, ita, ut semper peristeret Sanctum sanctorum; cum nunquam sacer cultus, & sacrificia fuerint interrupta: quod non solum Ribera, alique Catholici interpretes observarunt, sed etiam Grotius in cap. 24. Matth. & lib. v. de Verit. Rel. Christ. num. 14. Scaliger lib. vi. de Emendat. Temp. & in notis ad lib. xv. Antiq. Hudsonus. Profecto Judæi Herodianum Templum idem esse ac secundum ubique fatentur, nec eversum à Tito alio unquam vocabulo appellant, quam בית שני domum secundam. Videatur Talmud cap. ult. de Synhedrio, titulo Joma, & titulo Rosch Hachana. Hoc ad Hebraicam pervicaciam frangendam videtur præcedenti opinione robustius.

C A P U T VIII.

Jesum Nazarenum esse Messiam in lege promissum.

S U M M A R I U M.

1. Error Judæorum de Messia.

2. usque ad 5. Propositio cum suis probationibus.

5. Usque ad finem afferuntur, & solvuntur objectiones.

I.
Error Judæorum de
Messia.

ADVENISSE promissum Mundi Redemptorem ante eversionem secundi Templi prædictorum argumentorum vi superati quidam Judæorum confessi sunt. At ne faterentur Messiam illum esse Jesum Crucifixum, maluerunt Messias alios intrudere, ut Dositheum, Simonem Samaritanum, Barchochebam, Davidem Eldavidem, ac Vespasianum ipsum suæ perditionis auctorem. Alii latitasse putarunt aut in hortis Eden, aut in nosocomiis urbis Romæ, aut in locis aliis reconditis, tanta manifestationis ejus fiducia erecti, ut ideo tentaverint Romanorum jugum excutere, quod ex eorum finibus profectus Dux inelytus Orbis terrarum habiturus esset imperium. Quod & Flavius scribit lib. vii. de B. J. Tacitus in v.

Hist. in Vespasiano Suetonius, & ex Rabinis Zemach David, Akiba, & Joannes, & Abraham Salmanticenses. Neque fallax fuit, quæ percrebuerat opinio, si potestatem spiritualem antiquis Prophetarum literis prænuntiatam intellexissent. At quoniam temporalem præstolabantur, neque Christum verum Messiam agnovere, neque in Pseudoprophetais illis impletum oraculum restitutionis Regni Israel videre meruerunt. Quoniam ergo experientia edocti testantur impostores fuisse, qui Herodis & Hadriani temporibus venerunt sub Christi nomine; id unum superest demonstrandum talem non fuisse Jesum Nazarenum, qui & suæ missionis veritatem ostendit, & aliorum prædixit calliditatem.

Pag.

2.
Propoſitio
cum ſua
probatione.

PROPOSITIO: Jeſus Nazarenus eſt verus Meſſias à Deo Prophetarum ore promiſſus.

Sequitur ex diſtis. Ille enim verus Meſſias eſt, qui advenit, dum ſceptrum ablatum fuit de tribu Juda, dum quartum Regnum poteſtatem Græcorum confregit, dum ſtare templum à Zoro-babele ædificatum, dum Danielis hebdomadæ ad finem vergerent; & ille Meſſias eſt, qui in his temporum adjunc-tis ortus eſt in Bethlehem ex regio ſemine David, inſtituit regnum ſpirituale & æternum, venit ad Templum ſanctum ſuum, atque in medio poſtremæ hebdomadis, ut deleteretur iniquitas, maſ-tatus eſt. Hæc autem omnia in Jeſu Na-zarenæ fuerunt completa. Ipſe ergo eſt Rex Iſrael, ipſe Benedictus Davidis, ipſe Sacerdos æternus, ipſe denique diu expectatus Meſſias.

3.
Confirma-tur.

Confirmatur ex univerſis Jeſu Naza-reni, & Meſſiæ characteribus. Ex Da-vidis poſteritate naſciturum Meſſiam prædictum eſt Pf. lxxxviii. 4. & Jeſum eſſe filium Davidis conſtat ex Matth. 1. Conſciendum de Virgine prænun-tiavit de Meſſia Ezech. xlv. 2. & Iſaias vii. 14. quod impletum in Chriſto li-quet ex Luca cap. 1. 26. Meſſiæ patria eſt Bethlehem apud Mich. v. 2. & Jeſum natum Bethlehemi conſtat ex Matth. 1. 1. Ad Meſſiæ incunabula delaturos Magos aurum & thus ait Il. ix. 6. atque idem affirmat de Jeſu citato loco Mat-thæus. Narrat ibidem Evangeliſta fu-gam Chriſti in Ægyptum prædictam ab Oſea xi. 1. nec non cædem perpetra-tam ab Herode, ac prædictam à Jere-mia xxxi. 15. Ante Chriſti prædicatio-nem Marci 1. Joannes Baptiſta prædica-vit poenitentiam in deſerto, juxta vaticinium Iſaiæ xl. 3. Evangelicam prædi-cationem inchoatam in Galilæa narrat Matthæus iv. 12. quod & Propheta vaticinatus fuerat ix. 1. Apoſtolos vo-candos à captura piſcium inquit Jeremias xvi. 16. idque de Chriſti Apoſtolis re-feritur ab Evangeliſta iv. 8. Fuerunt Chriſti diſcipuli illiterati ac rudes, ut vaticinatus fuerat Iſaias xxix. 14. in omnem tamen terram prædicarunt Evan-gelium juxta prædictionem Pſalmi xvi. 1. 5. In Paſſione Chriſti omnia conſumma-ta ſunt, quæ fuerant prænuntiata. In-greſſus eſt Jeruſolymam ſedens ſuper pul-lum aſinæ, ut prædixerat Zacharias ix. 9. traditus fuit à diſcipulo, ut idem pro-pheta vaticinatus fuerat xi. 12. nec non Pſalmiſta lvi. 13. caſus flagellis eſt, ſuffixus cruci, & reputatus cum ſcelera-tis, juxta vaticinationem Iſaiæ l. 6.

R. P. Berti Theol. Tom. V.

LI. 12. Revixit etiam, & in coelum aſcendit, ut in Pſalmis lvi. 6. & lxxvii. 19. fuerat prænuntiatur. Profecto in nullo alio ſingulas notas iſtas invenies. Atque his accedunt figuræ omnes cum perſonarum, tum ſacrificiorum veteris Teſtamenti, quas in Jeſu Nazarenæ com-pletas diximus differentes de Legibus cap. 6. & 9.

Addunt argumento robur Chriſti mi-racula non eo tantum titulo, quod ne-queunt fieri in confirmationem erroris, ut probatum eſt alibi, ſed etiam quod Meſſiæ adventum notis indicant ſingula-ribus. Cæcos enim illuminavit, ſurdis-que reddidit auditum, uti vaticinatus fuerat Iſaias cap. xxxv. 4. 5. roboravit genua debiliū, claudosque ſanavit, ut prædixit eo loci propheta: revocavit etiam mortuos ad vitam juxta prædi-cationem ipſius Iſaiæ xxvi. 19. Recte er-go interrogantibus diſcipulis Joannis, an revera eſſet Chriſtus, reſpondit Matth. xi. 4. *Renuntiate Joanni, quæ audiſtis, & vidistis. Cæci vident, claudi ambu-lant, leproſi mundantur, ſardi audiunt, mortui reſurgunt.* Sunt præterea plura miracula divinam Chriſti Miſſionem con-teſtancia: ſtella quæ in oriente apparuit in ejus Nativitate haud obſcure prænun-tiata ab Iſaiæ cap. ix. 3. viſibilis Spiritus ſancti deſcenſus in Baptiſmate, de quo idem Iſaias xi. 2. Solis obtenebratio in plenilunio, atque in meridie; quam in-nuit Amos vii. 9. Itaque Jeſum Na-zarenum eſſe verum Meſſiam evincunt miracula, probant legiſtypi, common-ſtrant vitæ mortisque illius adjuncta, con-firmant promiſſi Reparatoris caracte-res, atque declarant Prophetarum oraculorum eventa.

4.
Confirmatur
ulterius.

OBJECTAMENTA ELIDUNTUR.

At objiciunt Judæi. Sunt potius ven-turi Meſſiæ characteres confirmare pa-ctum, & legem Moſaicam, Danielis ix. 27. perpetuum reddere Sacerdotium Le-viticum, Jerem. xxxi. 11. 13. conterere gentes Moab, & filios Seth, Num. xxiv. 17. debellare Gog & Magog Ezech. xxxix. 11. conſtruere templum ampliſſi-mum, ſeq. cap. xli. denique non gen-tibus, ſed populo Iſrael ſalutem afferre, Il. xi. 12. Igitur Jeſus Nazarenus, qui nec legem Moſis perennem reddidit, neque Sacerdotium firmavit, neque armis de-bellavit Gentiles, neque ampliſſimum templum erexit, neque congregavit profugos Iſrael, verus Meſſias habendus non eſt.

5.
Objicitur 1.

E 2

Reſp.

6.
Respondetur

Resp. spiritali sensu hæc omnia fuisse adimpleta, literali autem impleri non debuisse. Legem, Sacerdotium, victimas, in Evangelium, in Ordinem Melchisedech, in sacrificium incruentum transtulit Christus, deletisque futurorum umbris, attulit iustitiæ perennitatem. Subvertendo Apostolorum suorum prædicatione Gentium idola, gloriosum reportavit de omni natione triumphum, & in Ecclesia, quam acquisivit sanguine suo, longe melioris structuræ Templum erexit. Offerens autem semetipsum in Ara crucis, salvavit Israel, & congregavit profugos, atque fideles, qui reputantur in semine. Non alio sensu fas est promissa expectare, nisi velimus, quod ratio non finit, credere repugnantia. Nam legem aliam *de Sion*, & *Verbum Domini de Jerusalem* ait promulgatum iri cap. 11. 3. Isaias: *novum pactum* firmandum prædixit Jeremias xxxi. 32. *in corde*, non in tabulis, conscribenda esse præcepta, annuntiat eo loci propheta. Novam ergo legem, eamque spirituales sacræ literæ spondebant. Ubique terrarum *oblationem mundam* summo Numini offerendam vaticinatus est 1. 11. Malachias: *Gentes* ad sacerdotale munus eligendas, inquit Isaias lxxvi. 21. etiam *in Aegypto* erigendum *altare Domini*, tradit cap. xix. 19. idem Propheta: abjicienda esse holocausta testis est cap. v. 22. Amos. Igitur non in sola Jerosolyma, non à solis filiis Aaron, non sola holocausta sanguine cruentata Domino Israel sunt immolanda. Secundi templi desolationem perpetuam fore ait Daniel; ideoque à Messia reedificandum non certa spes Judæorum, sed phantasma est somniorum, maxime cum ædificium Zorobabelis literaliter prænuntie Ezechiel. Messia arma *justitiæ* & *aquitatem*, & instrumenta ad impios pendentes *virgam oris*, & *spiritum labiorum suorum*, non enses & gladium esse, auctor est cap. xi. 4. & 5. Isaias. Venit Christus ad salvandum Israel natus in Bethlehem, oblati in Templo, prædicans in Galilæa, & crucifixus in Golgotha: *pro ovibus Israel* se venisse affirmavit Matth. xv. 24. præcepitque Apostolis, *ne abirent in viam gentium*, x. 5. neque ad illas conversi sunt, nisi vi à Judæis expulsi, ut constanter dixerunt Act. xiii. 46. Paulus & Barnabas. Hanc vocationem Gentium Deus repromisit Abrahamo Gen. xxii. 18. prædefinivit Christo Ps. 11. 8. & confirmavit per ora omnium prophetarum. Recidunt ergo adversus Judæos singulæ illorum objectiones.

Præterea opponunt Judæi: Repugnat gloriæ promissi Reparatoris humilis Nazareni fortuna, maxime mors contumeliosa, in quam omnes conspirarunt, viri etiam probi Synagogæ, & principes sacerdotum. Quis enim credat universos Regem suum ac ducem, illumque beneficium & optimum interfecisse?

7.
Obijciunt a.

Resp. & Jesum gloria & honore circumdatum. Excepit in cunabulis munera gentium, sedit puer in medio Doctorum, apparuit gloriosus in Thabor, fugit in montem ne raperetur ad thronum, percepit ex ore infantium hosanna, divites funus ejus curarunt, & factum est gloriosum sepulchrum ejus. Igitur gloria, quam de Messia literæ sacri fœderis nuntiant, humilis Nazareus non caruit. Decipiuntur etiam Judæi, dum Christi duplicem adventum nolunt distinguere. Sed ut primus fuerit humilis; despectum & novissimum virorum appellaverat Isaias, percussus à Deo, & humiliatum, quasi agnum mactatione immolatum; *quoniam nos erravimus*, & *posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum*. Legant miserrimi Judæi Prophetæ caput tertium ac quinquagesimum; atque in ipsa Redemptoris humilitate Messia majestatem agnoscant. Si adversus illum *astiterunt Reges terræ*, & *Principes convenerunt in unum*, prædixerat hoc David Psalmo 11. 2. In hoc tamen est aliquid quod Judæi erubescant, Pilatum Ethnicum hominem nullam in eo adinventisse mortis causam. Sacerdotes quoque & Synhedrii principes adversus Regem suum stetisse, non est cur mirentur Judæi, si animum ad veterum viciinitia, atque facta præterita advertant. In *lapidem offensionis*, & in petram scandali domibus Israelis, atque in ruinam habitantibus Jerusalem, ponendum Christum, David & Isaias prædixere. Vide illum Ps. cviii. & cxvii. hunc vero cap. viii. Adde Jeremiæ Threnos cap. iii. Reminiscantur præterea Judæi, majores suos etiam adversus Moysen seditiones fuisse molitos, rebelles fuisse Davidi, trucidasse Zachariam filium Jojadæ, Jeremiæ falso crimine mortem intentasse; sectum ab illis Isaiam membratim, Michæam traditum custodiæ, obrutos alios saxis. Ita illos, qui ad eam missi sunt, consuevit Jerusalem honoribus cumulare. Quid ergo mirum stetisse adversus Jesum Sacerdotes & Scribas, quos tunc temporis superasse majorem omnium flagitia narrat lib. xiv. & xviii. Josephus, & ferina fuisse crudelitatem fateretur R.

8.
Respond.

Salomo in Synhedr. & Talmud de ponderibus.

9. Delirium Judaeorum. Reponunt aliqui ob hæc peccata dilatatum Messiae adventum. Verum dormitant hi, vel delirant. Si enim propter iniquitatem delendam venturus erat Messias; cur peccata in causa fuerunt quominus tempore statuto adveniret? Si est, ut illum appellant, ISCH COPHER, *Placator*, & *Medicus*; quare post restitutam sanitatem, ac pacem appareat? Si denique ob Judaeorum peccata post Messiae adventum erat urbs excindenda; qui fieri potest, ut venerit Iustorum temporibus, non peccatorum? Dum ergo regnabat iniquitas, adfuit opportune Redemptor; & ipsa scelerum magnitudo perficiendam à Jesu Nazareno redemptionem demonstrat. Adde quæ cap. 11. ad consimilem objectionem produximus.

10. Obijciunt 3. Obijciunt denique adversus Jesu Nazareni miracula, primum hæc commentitia esse atque à Christianis conficta: deinde si vera sunt, fuisse patrata magicis artibus, & ope daemonum; plura insuper Christum mirabilia fecisse sublato fraude de templo nomine quodam arcano: demum ab impiis quoque, & pseudoprophetis facta non semel mira ac stupenda.

11. Respondetur 1. Postremum hoc Judaeorum præsidium absque operosa velitatione subvertitur. Sanioris mentis Rabbini patrata à Christo prodigia non denegant. Testem appellamus Josephum, de quo infra, libros Talmudicos Avoda Zara, & Midrasch Coholeth; & eos, qui Jesum accusabant, quod paralyticum sanaverit die sabbati. Accedit testimonium discipulorum Joannis, daemonum quoque, ac perditissimorum hominum, ipsiusque Juliani Apostatae apud Cyrillum libro vi. nec non Mahumetis in Alcorano Azoara v. xi. xlii. Quænam præterea veritatis argumenta sunt in patratis à Moyse miraculis, quæ non habeantur in rebus à Christo gestis? Utraque literis consignata sunt, & perfecta coram multitudine po-

puli. Imo, si hæc fas est reponere, facta Moyse ab ipso primum literis mandata sunt, Christi vero à quatuor Evangelistis. Plura ille gessit in Horeb, in Sina, in solitudine ab omnium conspectu segregatus; is omnia in templo, in urbe frequentissima, & universis, vel saltem inculpatæ vitæ plurimis spectatoribus. Facilius ergo est nobis prodigia Christi, quam Moyse tutari, licet utraque fateamur, neque valeant à Paganis ullatenus oppugnari.

Christi prodigia non esse perpetrata ope daemonum, manifesto declarant notæ à nobis traditæ lib. x. cap. xx. præsertim quod ille dissolverit opera diaboli, unum Deum prædicaverit adorandum, & ejus discipuli idola confregerint, librosque Ephesiorum magicam artem continentes igne combusserint. Iisdem notis propugnamus veritatem miraculorum Moyse & Eliæ. Sed plura vide vicesimo capite laudato. Quod effutunt de sublato à Jesu *Nomine Dei arcano*, principio hoc idem refellit, quod modo opponebant, probatque facta à Christo miracula in Dei virtute, non daemonis. Fabulam tamen narrant mendaciter, impudenterque confictam, dum asserunt nomen illud arcanum inscriptum lapidi, cui imposita hærebat Arca, extitisse temporibus Reginæ Helenæ, & custoditum fuisse æreis canibus, aut leonibus. Nam, ut recte Grotius lib. v. de veritate Rel. Christi. n. iv. de re tam insigni, atque admiranda nec libri Regum, nec Paralipomenon, nec Josephus quidquam produnt, neque Romani, qui cum Pompejo Templum intrarunt ante Jesu tempora, tale aliquid invenerunt. Accedit Reginam Helenam Jerosolymam adiisse post regis Agrippæ obitum, & in fabulis istiusmodi insignem deprehendi ignorance historiarum. Vide & Huetium Dem. Evang. Prop. ix. cap. xxxix. num. v.

De miraculis, quæ patrata dicuntur ab Ethnicis, recole quæ scripsimus capite vii. libri primi.

12. Respondetur 2.

CAPUT IX.

Autographum esse testimonium, quod de Christo perhibuit lib. xvi. Antiquitatum Flavius Josephus.

SUMMARIUM.

1. Afferitur testimonium Josephi.
2. & 3. Probatur esse genuinum, & non suppositum.
4. Usque ad 9. afferuntur, & solvuntur objectiones.

- 11 & 12. Stylus prædicti testimonii genuinus est, & per omnia phrasi Flaviana conformis.
13. Obiectio cum responsione.

E 3

ILLUD

1.
Testimo-
nium Iose-
phi.

ILLUD demum Judaicam perfidiam vincit, quod honorifice quoque de Jesu Nazareno mentionem fecerit Historicus Judæorum disertissimus Flavius Iosephus: qui cap. IV. libri XVII. de Judæorum Archæologia scribit: *Fuit autem hoc tempore Jesus, vir sapiens; si tamen virum illum oportet dicere: erat enim mirabilium operum effector, magister hominum qui vera libenter amplectuntur; & plurimos quidem ex Judæis, plurimos etiam ex Gentibus ad se pertraxit. Hic erat Christus. Cumque eum à primoribus gentis suæ accusatum Pilatus ad crucem damasset, ab eo diligendo non abstinuerunt, qui primum ceperant: nam post tertium diem rediit ipse apparuit, cum divini Patres hæc aliæque quamplurima admiranda de eo prædixissent. Neque ad hanc diem defecit denominatum ab eo genus Christianorum.* Quoniam vero insigne istud Christianæ Religionis nomen non Judæi tantum, sed etiam Christianorum permulti labefactare tentarunt; de illius autographia institui hoc loco disserere.

2.
Propositio.

PROPOSITIO I. Testimonium hoc Flaviani genuinum est, non suppositum atque insertum.

Demonstratur. Autographus censendus est locus ille Iosephi, si illum ex vetustis, nec interpolatis Mss. exceperint Patres, & Historici præclarissimi: si perpetua traditione usque ad annum MD. fuerit probatus: si demum suppositionis notæ, quas submorosi Critici asserunt, nullius sint roboris, ac firmamenti. Hujus generis est productum Flavii testimonium. Igitur est autographum. Probatur minoris pars prima. Antiquissimus omnium, qui data opera vetustos libros perlegit, & Bibliothecas, restituta per Constantinum Ecclesiæ pace, incredibili diligentia lustravit, est Eusebius Cæsariensis. At is testimonium illud profert lib. III. Demonstrat. Evangelicæ cap. 5. & lib. I. H. Eccl. cap. 10. Fatentur id Adversarii, & respondent aut Eusebium in Mss. interpolata incidisse, aut fraude insignem locum supposuisse. Verum somnia hæc sunt, solemnesque imposturæ. Principio Eusebius usus est antiquissimo Codice Jerosolymitano, quem depravatum immerito suspicantur. Deinde extat hoc testimonium in Mss. omnium antiquissimis Bibliothecæ Palatinæ, in asservato in Bibliotheca Cæsarea, & olim Constantinopoli comparatum ab Augerio Busbequo, in duobus Bibliothecæ Mediceæ, quæ sedula animadversione versarunt docti viri Isaac Vossius, & Emericus Bigotius, in eo quod legit Hieronymus, alio

Demonstra-
tur Genui-
num esse Te-
stimonium
Iosephi.

ab Eusebiano, ut demonstrat Carolus Daubuz; in illo, quod latinum reddidit M. Aurel. Cassiodorus, qui profecto non arripuit deterioris notæ exemplaria. Ex quibus immotum stat judicium Baronii ad annum Chr. xxxiv. verosimilius esse à Judæis fuisse expunctum, quam à Christianis insertum, quod Historiæ Ecclesiasticæ Parens nititur etiam probare ex vetustis membranis cujusdam Codicis ex Græco in Hebraicum translati, ubi liquet fuisse abrahæ: quamquam illius huiusce periochæ ratio alia possit proferri, & Codex forte fuerit non Flavii, sed Gorrionidis. Præterea si hunc textum supposuisset Eusebius, facillimum fuisset eum Judæis, tum aliis tam apertam fraudem convincere: erant quippe tunc temporis ad omnium manus Codices probatissimæ antiquitatis. Postremo, ut ratiocinatur Valesius, cui bono Eusebius id confingere voluisset? An ex testimonio Iosephi pendebat Christi Divinitas? Priorem ergo partem corroborant argumenta satis obvia, & palmaria.

Pars altera per se constat; nam testimonium Flavianum laudarunt S. Hieronymus de Script. Eccl. Hegesippus lib. 2. de Excidio Judæorum cap. 12. Rufinus in Versione Eusebii edita per beatum Rhenanum, Isidorus Pelusiota lib. 4. Ep. n. 225. Sozomenus libro 1. H. Eccl. cap. 1. Nicephorus Callistus lib. 1. cap. 34. Zonaras lib. 1. cap. 4. Freculphus Tom. 2. Chronic. lib. 2. cap. 5. Vincentius Bellov. lib. VI. atque omnes alii usque ad Hubertum Gifanium, & Lucam Osiandrum, qui duo omnium primi communem hanc fidem conati sunt elevare. Posthac vero etiam varias fortunas subit, & Osiandrum secuti sunt Salmasius, Blondellus, Tanaquillus, & alii: comprobant tamen vetustam sententiam Picus Mirandulanus, Sixtus Senensis, Bellarminus, Feuardentius, Possevinus, Huetius, nec non Centuriatores Magdeburgenses, Georgius Callistus, Schikardus, Vossius, Usserius, & alii innumeri, quos omnes collegit, & vindicavit Carolus Daubuz lib. 1. eruditi Operis de hoc argumento exornati. Nullus ergo ante sæculum sextum decimum de veritate Testimonii Flaviani nutavit.

Tertia pars ostenditur explodendo conjecturas Osiandri, Tanaquilli & Blondelli, quas etiam attulit in nova Bibliotheca Elias Dupinius. Prima petitur ex silentio Veterum. Neque enim Iosephi testimonium urget adversus Tryphonem Judæum S. Martyr Justinus, neque S. Clemens Alexandrinus, qui plura ex eodem auctore in præsidium Fidei Christianæ

3.
Probatum
Testimonium
Iosephi non
esse suppositum.

4.
Oppugnat
Testimonium
Iosephi.

ſtiane produxit; neque Origenes, qui potius miratur in Commentariis ſuper Matthæum perhibere Joſephum magnificum de Jacobo teſtimonium, & Chriſtum Dominum præterire ſilentio. Sed obijciunt maxime ſilentium Photii, qui cum omnia, quæ ſcripſit Joſephus recenſeat, de loco tam inſigni nec verbum quidem.

5.
Defenditur
Joſephus.

Verum hæc prior argutatio facile vincitur. Nam primo negativum argumentum eſt, nec ad faciendam firmitatem idoneum. Deinde quantum ad Juſtinum attinet, ejus cum Tryphone concertatio, non erat an Jeſus existerit, patriveritque miracula, quod ultro Judæus fatebatur; ſed an illi divini deberentur honores, cultusque latriæ: neque ullo profanorum Scriptorum teſtimonio Juſtinus impetit adverſarium, ſed illum provocat ad ſola oracula Prophetarum. Ob priorem rationem illud prætermiſerit S. Clemens Alexandrinus, cujus tamen opera complura deperierunt hoc fortasſe teſtimonio minime deſtituta. Ea de cauſa, quod priſcis ſæculis nulla Chriſtianos inter, Judæosque verteretur quæſtio de Chriſti exiſtencia & patris ab eo miraculis, ſed de miſſione atque divinitate, ac tantum ageretur de ſenſu divinarum ſcripturarum, Tertullianus, alique illud teſtimonium prætermiſerunt. Origenes tam in comment. Matthæi, quam in primo adverſus Celſum ſcribit Joſephum noluiſſe credere in Chriſtum, atque id mirum eſſe, quod cum deſcriberet Urbis excidium, hujus cauſam potius tribuerit neci Jacobi, quam ipſius Chriſti: quod arguit tantum Judaicam perſeuerantiam; nec elevat præcedens teſtimonium, ſed potius corroborat. Sunt enim Græca Origenis verba, quæ Faber haud recte latine proferit: καὶ το δαυμαζόν ἐστιν, ὅτι τοῦ Ἰησοῦ ἡμῶν ἐκαταδεχάμενος εἶναι Χριστόν, ἔδεν ἡττὸν Ἰακώβου δικαιοσύνην ἐμαρτύρησε τοσαύτην. Λέγει δὲ ὅτι καὶ ὁ λαὸς ταῦτα ἐνόμιζε διὰ τὸν Ἰακώβον πεπονθέναι. Atque illud mirandum eſt, quod Jeſum noſtrum noluerit fateri eſſe Chriſtum, & tamen Jacobo teſtatus ſiſſe fuiſſe tam eximiam juſtitiam. At enim quod populus ratus eſt hæc ſe propter Jacobum fuiſſe perpeſſum. Et ſane id mirum eſt; quoniam Joſephus & Chriſti celeberrimum nomen audierat, & paulo ante de eo ſcripſerat tam præclara. Colluſtrat verba Origenis Theodoretus ſcribens in Comment. ad Daniele: Ἰωſηφὸς ὁ ἐβραῖος τὸ μὲν χελευστικὸν ἐδεχάμενος κήρυγμα, τὴν δὲ ἀληθεῖαν κρύπτειν οὐκ ἀνεχόμενος. Joſephus Ebraeus Chriſtianam capere noluit profeſſionem, & tamen veri-

tatem occultare non potuit: quæ poſtrema verba ſumma fraude præterierunt Adverſarii, ut etiam Theodoreti nomine abuterentur.

Ad Photium quod attinet, ſunt qui cum Hadriano Valeſio cenſent illius Bibliothecam eſſe tertia ſaltem parte interpolatam. Sed vera eſt reſponſio, Photium ſola librorum Flavii argumenta perſcribere. Videtur etiam hoc teſtimonium non ignorafſe, cum iſdem verbis de Chriſto loquatur Codice ccxxxviii. quamquam Joſephi eo loco non meminit. Sed quæ ibidem addit de Jacobo omni proculdubio ex Joſepho mutuatus eſt, quoniam is ſolus tradidit ob Jacobum eveniſſe Jeruſolymitanum excidium. At id etiam Photius reſert reticens nomen Hiſtorici. Quomodo ergo ex Flavio exſcripſit quæ habet de Jacobo, ita ex eodem Scriptore Chriſti teſtimonium excerptiſt, ut collatis verbis eruditi Critici demonſtrarent. Itaque ex ſilentio Photii aut nullum deducitur argumentum, aut retorquetur in Adverſarios. Sed inquit Codice xlviii. abjudicat Photius Joſepho librum de Univerſo, quod ibidem ſermo ſit de æterna Chriſti generatione. Reſpondet in Epiſtola ad Sebaldu Snellium Adam Rupertus, Photium cum excerptet libros Belli Judaici, & alterum ſuppoſitum de Univerſo, nondum legiſſe libros Archæologiæ, in quibus extat celebre teſtimonium. Cur enim alii interpoſiti eſſent à Photio Auctores xxvii. ? Addunt alii loqui Photium non ex propria ſententia, ſed aliena; inquit enim, ambigendi fortasſe cuiſpiam cauſam præbeat, &c. Ut meam non omitam opinionem; potuit Joſephus credere in Chriſti ſapientiam, virtutem, & reſurrectionem, & non in generationem divinam, quæ ſuperat rationem omnem humanam. Ex quo ergo non potuerit homo à fide alienus ſempiternam Chriſti generationem ediſſerere, atque id ſit certum indicium ſuppoſitionis libri de Univerſo, nequit inferri ſuppoſitum eſſe teſtimonium, in quo Jeſus appellatur ſapiens, & mirabilem effector, & ejus divinitas ambigue tantum innuitur illis verbis: Si tamen virum illum oportet dicere. Peto denique qualem ſupra Eusebium Photius habeat auctoritatem, ut pluris hujus ſilentium, quam illius aſſertio, ſit faciendum?

6.
Ex Photio
AA nihil
probant.

Reliquæ notæ ſuppoſitionis ab Adverſariis conſtatæ ſunt, incredibile eſſe homini Chriſtianæ Religionis inimico tam ſingularem Chriſti commendationem ex-

7.
Objicitur.

cidiffe

21. Ἰησὺς non ignotus Josepho, cum de Jacobo scribat fuisse fratrem Ἰησοῦ λεγομένου χριστοῦ. Σοφὸς ἀνὴρ ejusdem generis est, ac δικαίος ἀνὴρ lib. 1. cap. viii. & ἀγαθὸς ἀνὴρ lib. xiii. cap. 7. Proximis verbis εἰς τὸν ἀνδρᾶ αὐτὸν λέγειν χρὴ. Si tamen virum illum oportet dicere, consimilia sunt, quæ habet de Moyse lib. 111. cap. 13. & de Eliseo lib. ix. cap. 9. Quæ sequuntur, ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητής, Erat enim mirabilium operum effector, conveniunt cum aliis lib. 11. cap. 5. nec debent rejici ex quo Josephus non crediderit in Christum; cum similia protulerint Pharisei apud Joannem xi. 47. In iis, quæ subjiçiuntur Διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ ταλαθῇ δεχομένων. Magister hominum, qui vera libenter amplectuntur, perperam causantur putidam eloquentiam; sunt enim similia iis xvii. cap. 14. τῶν ἀνθρώπων τὰ ἡδονῇ δεχομένων. Sequitur: Καὶ πολλὰς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ ἑλλήνους ἐπηγάγετο, Et plurimos quidem ex Judæis, plurimos etiam ex Gentibus ad se pertraxit. Extat phrasis huic simillima in libro Vitæ suæ, & in 11. contra Apionem. Verbum autem ἐπηγάγετο, quod Adversarios nonnihil movet, eodem sensu usurpatur lib. xiii. cap. 22. xvii. 14. & xviii. 8.

12.
Roboratur,

Sequitur, ὁ χριστὸς αὐτὸς ἦν. Nil hic difficultatis, si subintelligatur λεγόμενος, ut diximus; quo sensu scripsit Pilatus: ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. In subiectis verbis de Christi damnatione ad Crucem objectant aliqui phrasim ἀνδρὸν παρ' ἡμῶν, non animadvertentes eandem haberi lib. xv. cap. 3. & de Bello Jud. lib. 111. cap.

25. Quod sequitur οὐκ ἐπαύσαντο οὐγὰρ πρῶτον ἀγαπήσαντες, Nec deservierunt qui primum diligere ceperant, rejici non debet tanquam spurium, ob similem loquendi formulam lib. vii. cap. 10. & lib. viii. cap. 6. Quæ ad Christi prodigia attinent τῶν θείων ταῦτα, καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ, Hæc aliæque plura admiranda de eo &c. inveniuntur partim lib. xviii. Ant. cap. 10. partim in 2. contra Apionem. Postrema verba εἰς τὰ νῦν τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τούδε ὀνομασμένων οὐκ ἐπέλαττε τὸ φύλον: Ad hanc usque diem non desecit denominatum ab eo Christianorum genus, præferre genuinam phrasim liquet ex libro 1. de Bello Judaico cap. 4. & lib. vi. cap. 13. Adeat, qui plura desiderat, librum secundum Dabuzii.

Opponit Faber: ait Auctor Testimonii Ἰησοῦς τις, Jesus quidam: cur utitur eo pronomine, si illum haud ignorabat? φύλον vero, cum sit à φύω, gigno, convenire nequit sectæ hominum ex Judæis, gentibusque constat. Cætera omnia præoccupavimus.

Resp. pronomen τις desiderari in per vetustis codicibus, & omitti ab Eusebio in Dem. Evang. Rufino, & aliis: quamquam si illud recipias, parum interest; cum idem pronomen à Josepho addatur Abrahamo lib. 1. cap. 8. Jeroboam lib. viii. cap. 2. & Nehemiæ lib. xi. cap. 5. Τὸ φύλον autem usurpatur etiam de Judæis, & Idumæis ab Hircano in unam gentem coactis lib. xiii. cap. 17. neque debemus in Scriptoribus unumquodque vocabulum ad originis etymon tantummodo expendere.

13.
Objectio, &
responsio.

CAPUT X.

Quibus argumentis Gentiles ad credendum in Christum sint pertrahendi.

SUMMARIUM.

1. Argumentum desumptum à persona Christi.
2. Argumentum à prædicatione Evangelii.
3. Argumentum à conditione prædicantium.
4. Argumentum à miraculis patratis à Christo.
5. Argumentum ex Resurrectione Christi.
6. Argumentum ex oraculis ab origine mundi.

UT Pagani & Gentiles convertantur ad Christum eadem argumenta idonea sunt, quæ pro veritate Christianæ fidei in libro xxi. fuere producta. Si enim abjicienda est superstitiosa plurimum Deorum religio, Mahumetis secta, & Judaica observatio, consequens est tenendam esse fidem in Christum. Sed alia nunc argumenta proponam, brevique contexam, quæ poterit Lectorum

R. P. Berti Theol. Tom. V.

7. Argumentum ex testimoniis sanctorum virorum, & ipsorum hostium Christi.
8. Usque ad 12. afferuntur, & solvuntur objectiones Basiagii.
13. Argumentum ultimum.

ingenium reddere ratiocinio, & dialectica arte ampliora.

ARGUMENTUM I.

Primo demonstratur ex ipsa Christi persona nil falsi de se prædicasse, & divinitus formatam legem tradidisse. Hunc Jesum inter Judæos vixisse imperante Tiberio, testantur lib. xv.

I.
Argumentum primum contra gentiles à conditione Personæ Christi,

lib. xv. Historiarum Tacitus, Suetonius in Claudio, Plinius junior lib. x. Epist. 97. Judæi omnes hostes in Christum infensissimi, & Scriptores cujusque ordinis. Constat natum in Judæa jam à Romanis subacta, regio quidem genere, sed parentibus pauperimis, exiguo Bethlehemi pago. Nulla ipsi humanæ gloriæ amplitudo, non Regum ac principum favor & gratia, non copia divitiarum, non Sacerdotum, ac Sapientum consuetudo, non plebis obedientia. Mariæ filius fuit, Fabri proles appellabatur, socios sibi adscivit pauperulos piscium captura victitantes. Præsede Pilato in cruce pependit, atque inter latrones efflavit animam. Post tale genus mortis, pauperes illi, quos in sui contubernium vocaverat, cum essent antea timore perculsi, ignari ac despecti, extemplo facti Evangelii præcones hominem illum Crucifixum prædicantes Judæorum, atque Gentilium innumeros ad eum pertraxerunt. Propitio aliquo potentissimo Numine hæc perfecisse omnis ratio suadet. Si enim prædicatores ipsos intuearis, neque humana virtute, neque armis, neque muneribus sectatores innumeros nacti sunt. Si inspicias consuetes ad ipsos, erant prius Crucifixi hostes acerrimi, invitabantur ad ignominiam ac mortem, derelinquebant parentes, filios, uxores, agros, & inditam à prima ætate religionem. Ad hoc sane non trahabantur institutis majorum, non rerum terrenarum cupidine, & voluptate, non vi educationis, non Apostolorum seculari dignitate & imperio, trahabantur itaque occulta veritatis vi, & unius Numinis potestate.

ARGUMENTUM II.

2. *Argumentum 2dum à prædicatione Evangelii.* Sensim à conditione Personæ descendimus ad prædicationem Evangelii, quam Apostoli Jesum Crucifixum universo Mundo annuntiarunt. In hac Christi veritas, atque divinitas demonstratur ab Augustino lib. xxii. de Civit. Dei cap. 7. quoniam Apostoli eo tempore, quo maxime florebat eruditio, annuntiantes resurrectionem Christi, & ascensionem in cælum, & mysteria quæ humana ratio non percipit, terrentibus etiam, & contradicentibus tam magnis, & tam multis persecutoribus, effecerunt, ut à viris sapientissimis Christus adoraretur, & firmissime crederetur secutura ad novum sæculum resurrectio, atque immortalitas carnis. Corroborat idem argumentum Ambrosius scribens in caput v. Lucæ divino consilio factum esse, ut

Christus eligeret non sapientes aliquos, non divites, non nobiles, sed piscatores & publicanos, ne videretur aut prudentia, aut divitiis, aut potentia & nobilitatis auctoritate aliquos ad fidem suam traduxisse. Perpendit Chrysostomus in Oratione *Quod Christus sit Deus*, quod pro universi conversione Christi discipuli non moverunt arma, non impenderunt pecunias, neque exercituum multitudinem usi sunt, sed verbo simplici, nudipedes & ignari potuerunt mutam reddere linguam Philosophorum, Rhetorum ora constringere, Principes ac Reges convertere, atque Barbaris, Græcisque imperare. Addit divinum esse ad unam Religionem carni ac sanguini reluctantem pertrahere humanum genus absurdis moribus, atque malis innumeris irritum. His accedit ratio D. Thomæ lib. 1. contra Gentes cap. 6. deprompta autem ex Augustino citato libro xxii. de Civ. Dei cap. 5. quoniam vel Apostoli res credibiles prædicarunt, & stolidi sunt, atque inexcusabiles qui non credunt: vel prædicaverunt res incredibiles, atque ita jam aliquod incredibile admittitur, nempe Mundum tam firmiter illud credidisse, quod est incredibile.

ARGUMENTUM III.

Non solum, inquit eadem Oratione Chrysostomus, illud stupendum divinumque, quod per totum orbem illiterati, ineloquentes, obscuri, & facultibus, robore corporis, præcellentia gloriæ, atque vehementia rhetorices privati ædificaverint Christianam Religionem; verum etiam quod illam invictam firmissimamque reddiderint. Quantumvis enim Romani usque ad Constantinum Imperatores, alique Tyranni infestaverint Christi Ecclesiam; prævaluit semper adversus portas Inferi, ut recte ad Tyrannos scripserit Tertullianus cap. 1. Apolog. *Plures efficimur, quoties metimur à vobis.* In illis vero hostium machinationibus magis divina virtus appareret, si advertas victis, fugatis, & martyrio affectis Christi Apostolis & discipulis, Christianos perpaucos, timidosque indutos virtute ex alto evasisse studiosiores, & dum fluere torrentes sanguinis suorum, redditos fuisse ferventiores. Illud etiam stuporem adauget, quod Christo nomen dederint persecutores, adversarii, carnifices, lictores ac milites Christianorum morti inhiantes. Tales fuerunt Paulus de cælo prostratus, dum pergeret in Damascum adversus Christi fideles, Justinus Philosophus præstantissimus

ſinus ad Chriſtum converſus, dum ſpectaret martyres intrepide ad mortem deferri, Claudius Tribunus converſus ad Chriſtum, dum Chryſanthum, & Dariam torqueret, Romanus in martyrio Laurentii baptiſmum flagitans, Evilaſius idolorum ſacerdos cum virgine Fauſta obtruncatus, alique propemodum infiniti. Creſcunt portenta, dum recolimus etiam mimos, cum myſteria noſtra irrideret, repente divinitus illuminatos pro illorum confirmatione ſubiſſe martyrrium: ut narrant de Gineſio ſub Diocletiano, de Ardalione, & de Porphyrio ſub Juliano Apoſtata. Tantum ergo fidei Chriſtiane incrementum in his circumſtantiis, atque ex his principiis proſectum Chriſti doctrinam, virtutem, divinitatemque corroborat.

ARGUMENTUM IV.

4. Argumentum quod miraculis patris a Chriſto.

Inviſiſſimum Chriſto testi monium perhibent miracula patrata ab ipſo, & ejus diſcipulis: quæ à ſolo Deo fieri in confirmationem veritatis alibi demonſtravimus. Narrantur complura in libris Evangeliorum, & in Actis Apoſtolicis. Facta non fuiſſe ope dæmonum, demonſtratum eſt ex quo fuerint perfecta ad diſſolvenda opera diaboli. Non fuiſſe præſtigias & ludificationes ſenſuum, evincitur, quod patrata fuerint ſpectante omni populo, in urbe frequentiſſima, coram calumniatoribus ipſius Chriſti inimicis. Accedit, quod illorum nonnulla experimento comprobata ſunt; nam Lazarus, quem eſt ſepulchro quadriduanum Dominus ſuſcitaverat, ne putaretur phantaſma, coram omnibus loquebatur, & epulabatur, ut ad eum conſuerent Judæi ſtupore percuſi. Vide Joannis caput xi. & Tractatus Auguſtini xl. ix. & l. Cæcum quoque à natiuitate illuminatum à Chriſto, de quo idem Evangelista cap. ix. poſt ipſius confeſſionem, ac testi monia parentum occultare non potuerunt Pharifæi. Conſecta hæc, & alia plura à diſcipulis nulla ratione credi poſſunt. Primo quia edita à Chriſto prodigia negare non audent inimici Chriſtiani nominis, ut Celfus apud Origenem libro 2. & Julianus Apoſtata apud Cyrillum libro 6. Deinde quia Petrus commemorando Iſraelitis virtutes Chriſti, ut legimus in Act. Apoſtolicis cap. 2. & 4. convertit in una tantum concione tria millia virorum, in altera quinque millia: incredibile autem eſt, hos omnes fictis prodigiis fuiſſe commotos. Præterea cum Apoſtoli hæc prodigia narrent, nunquam tanquam mendaces à

R. P. Berti Theol. Tom. V.

populis, inter quos evenerant, repulſi ſunt, ſed potius tanquam præſtigiatoreſ, atque malefici. Ad hæc Evangelista, qui Chriſti miracula mandarunt literis, non prætermittunt illius paupertatem, ignominias, odium apud Sacerdotes ac principes, probra, deriſiones, extremumque ſupplicium; ut plane conſtet noluiſſe in Magiſtri gratiam mentiri. Tandem cui bono hæc diſcipuli conſingere? Non utique ob temporale commodum, cum pro nomine Chriſti perſecutiones, contumelias, & mala innumera paterentur: neque ob meritum, legisque ſuæ obſervationem, cum mendacium & falſum testi monium prohibeat omnis Religio, & præſertim Chriſtiana.

ARGUMENTUM V.

Petitur firmiſſimum argumentum ex Chriſti reſurrectione: quam tribuere non poſſunt contactui alterius corporis, quoniam Chriſtus ſepultus eſt in monumento, in quo nondum quicquam poſitus fuerat: nec affirmari poſſe ſublato Chriſti corpus per ſubterraneos cuniculos, cum fuerit monumentum illud exciſum in petra: nec ſublato ex oſtio, cum lapis ſignatus fuerit, & munitus cuſtodibus. Quod vero cuſtodes ipſi pecunia corrupti dixerint ſublato dum dormitarent, Judæorum perſeuerantiam fraudemque per ſe demonſtrat. Quis enim, ut Auguſtinus ratiocinatur in Plalmum 63. dormientes teſtes adhibet? Nihil eſt quod huic argumento inimici veritatis reponant. Si enim dixerint Chriſtum non fuiſſe mortuum, revincuntur ex guttis ſanguinis & aquæ, quæ exierunt ex corde ejus lancea tranſfixo; nam impoſſibile eſt hominem, poſteaquam ſanguis totus effluxit, vivere corpoream vitam. Si reſurrectionem ipſam pernegaverint, reſutari poterunt nubi testi um; nam D. Paulus in 1. ad Corinth. cap. xv. 6. provocat ad quingentos. His addimus testi monium Flavii Joſephi viri à Chriſtiana Religione alieni. Adde quod Apoſtoli minime menti ti ſunt, ut demonſtravi ſuperiori argu mento. Diſcipulos ob ſimplicitatem credidiſſe rem falſam, nemo jure arbitritur, qui animadvertat diu & ipſos fuiſſe incredulos, donec vulnera Nazareni palparent. Corruptiſſe illos pecunia militem cuſtodem ſepulchri, ut magiſtri famæ conſulerent, & emortui corpus ſubripuiſſe, nullam habet imaginem veritatis. Si enim ipſos diſcipulos intueamur, ſuffixo cruci Magiſtro, diſperſi, timidique auſugerant, nec potuerunt poſt

5. Argumentum quod reſurrectione Chriſti.

F 2

poſt

post tam immane supplicium, qui ad satellitum adventum, & ancillarum vocem trepidaverant, tantum facinus aggredi, à fastu etiam, nominisque gloria abhorrentes. Si vero ad Judæos animum convertamus, ii, annuente Pilato, *muni-erunt sepulchrum signantes lapidem cum custodibus*, cumque id fecerint quia Christus prædixerat se post tres dies resurrecturum, si Apostoli cadaver subripuissent, id facile comprobassent, eosque apud præsidem accusassent de fracto, violatoque sigillo. Si denique rei inspicimus eventum, cum mora sit furtis contraria, accedentes ad monumentum non explicassent sudarium & lintamina, quæ disjuncta in sepulchro inventa sunt, sed absque mora asportassent corpus sindone involutum & colligatum. Sed plura de hoc argumento in laudata Oratione Chrysostomus. Vide insuper Danielelem Huetium Demonstr. Evangelicæ Propos. ix. cap. 142. Thyrsus Gonzalez de Verit. Relig. Christi. lib. 1. cap. 7. & H. Grotium lib. 11. n. 5.

ARGUMENTUM VI.

6. Argumentum 6um
Oracula ab
exordio
mundi.

Proxima est argumentatio petita ex oraculis, quæ ab exordio mundi omni ætate Judaico populo Christum prænuntiarunt. Ea in præmissis disputationibus satis expendimus. Tam multa ac præclara habere solum Deum auctorem, qui solus futura omnia intuetur, neque comparanda esse cum ambiguis, & flexilioribus idolorum responsis, probatum est de Angelis capite xii. Nec Judæis tantum prænuntiatus est adventus Christi, sed etiam Gentibus, ut Moabitæ à Balaam, & à Job Idumæis. Etiam in sui perniciem ex vaticiniis Prophetarum demones suam per Christum eversionem veritate cogente nuntiarunt. Proditurum ex Judæa dominatorem universi, fuit imperante Augusto, opinio tam pervulgata, ut de ea scripserint etiam profani scriptores Tacitus, & Suetonius, ut diximus capite libri hujus octavo. Orta hinc quorundam opinio Vespasianum esse Christum, sed quoniam in illum minime quadrabant oracula, his perlectis Jesum Nazarenum agnovere viri etiam per celebres, ut Verianus Pictor, & Marcellus Orator. Accedit ante Christum celebriora oracula obmutuisse, quod factum iri in signum adventus Messie prædixerat Zacharias xiiii. 2. Hinc Apollo fertur Augusto causam silentii sciscitanti hoc dedisse responsum:

Παῖς ἱερέως κηλεῖται με θεοῖς μακρο-
ελοσιν ἀνάσσων
Τὸν δὲ δόμον περιπατῶν, καὶ αἰδῶν αὐθιγῆς
ἰκέσθαι.

Λοιπὸν ἀπιδιαιτῶν ἐν δομῶν ἑτερέων.
Me puer Hebraeus Divos Deus ipse
gubernans

Cedere sede jubet, trissemque redire
sub Orcum:

Avis ergo debinc taciti discedite
nostris.

Vide Nicephorum lib. 1. Histor. cap. 17. Suidam in Augusto, & Baronium in App. Ab his se delusum queritur Hyacinthus Serry Exercit. xxxii. fidem mendacio dedisse aliquando. Etenim, inquit, jam ab ipsa Ciceronis ætate cœpit Delphicum oraculum esse minori in pretio, ut ait idem Cicero 2. de Divinat. perstitisse tamen etiam sub Trajano colligitur ex Plutarcho. Suetonius præterea narrat responsum datum Neroni, Philostratus Apollonio, Dio Chrysostomus Hadriano. Aliud oraculum festivissimum commemorat Spartianus. Eusebius denique lib. 11. de Vita Const. cap. 45. stetit proficitur Oraculum Delphicum ad sua usque tempora. Ex quibus putant Critici complures falsissimum esse quod præmisimus de Augusto, quandoquidem longe ante Christum minore gloria erat oraculum Delphis, nec penitus post Christum obmutuit. Verum hæc, quæ putantur invictissima, nullius omnino sunt roboris. Nam etiam ab anno 3589. desierunt Prophetæ in Israel, quod signum erat non diu perseveraturam legem Moisaicam: atque ita nonnullis ante Christum annis cessavit apud Idololatrias oraculorum celebritas in signum divini Verbi proxime nascituri. Et quemadmodum, posteaquam cessarunt celebriores Prophetæ, nonnulli singulari Dei munere prophetarunt, ut Simón, Anna, Agabus: ita, postquam desit Delphici oraculi frequens rumor, & celebris existimatio, aliqui impii, occulto Dei judicio, demoniorum responsis decepti sunt.

ARGUMENTUM VII.

Accedunt testimonia non solum virorum sanctitate ac religione illustrium, sed etiam hostium Christiani nominis. De Celso Epicureo, Juliano Apostata, ex testimonio Flavio Josepho, & Mahumete dictum supra. Addimus Acta Pilati, quo Præside Christus Jesus affixus est Cruci. In his Romanus Præses tam insignia de Jesu Nazareno nuntiavit, ut Tiberius, de illius Apotheosis ageret apud Senatum. Haud me lateat spuria & conficta hæc censeri

censeri à Criticis plurimis, quorum argumenta collegit in Apocryphis N. T. Fabricius, Clericus ad annum xxxiii. num. 192. & seqq. sed pugnant adversus istos perantiqui, & celeberrimi Ecclesiae Patres. Ad hæc enim Acta Gentiles provocavit S. Martyr Justinus in altera ad Antonium Apologia, Tertullianus in Apologetico adversus Gentes cap. 5. & 21. & Lucianus qui sub Decio martyr occubuit. Eadem firmissime receperunt Eusebius Casariensis lib. 11. H. Eccl. cap. 2. Joannes Chrysostomus hom. 26. in Epistolam secundam ad Corinthios, Orosius lib. vi. cap. 4. & quotquot subsecuti sunt Historici ac Patres; ut merito scripserit Petavius in Animadversionibus ad Epiph. p. 87. contrariam suspensionem ne refutationem quidem mereri: & ipse Hyacinthus Serry tanta in ventilando ambigua monumenta licentiae, Exercitatione 64. non posse acta Pilati citra summam audaciam in dubium verti. Vindicat ea luculenter in Lect. in Act. sect. iv. Joannes Pearsonus. Occurrat ego Basnagio, qui post Pearsonum edidit Politicos, Criticosque Annales.

8. Itaque Basnagius cit. num. 192. vellicat Tertullianum, quod cap. 21. Apologetici de Christi resurrectione scripserit, *Ea omnia super Christo Pilatus, & ipse jam pro sua conscientia Christianus, Casari tunc Tiberio nuntiavit.* At Pilatus non potuit Tiberium alloqui, cum Romam hoc jam defuncto pervenerit, ut liquet ex Josepho lib. xviii. cap. 1. Nuntiare autem non est scripto aliquem adire, sed verbis. Incredibile præterea est Pilatum narrasse Christi resurrectionem, quia tam Judæi, quam milites, apud Matth. xxviii. 13. nuntiaverant fuisse illum discipulorum fraude sublatum. Hæc fusiore stylo Basnagius. Sed falsum primo est verbum *nuntiare* interdum non usurpari etiam latinissime pro narratione facta per literas, ut constat ex libro 1. epist. 17. Ciceronis ad Atticum. Deinde quis ignorat Tertulliani styllum esse asperum & salebrosus, & ubique novatis verbis tumescens? Quod attinet ad resurrectionem; si Præses milites interrogavit, & audivit cadaver Christi subreptum ipsis dormientibus, quod audito terræ motu, sparsoque tantæ novitatis rumore, proculdubio quæsit; nonne statim illorum deprehendit malitiam, qui testes dormientes proferrent? Atque id reddidit Pilatum etiam propria conscientia percussum in veritatis disquisitione sollicitum, atque in male curatas excubias severiorem. Non tamen affirmo Christianam fidem fuisse amplexatum, quandoquidem sua phra-

appellat Tertullianus *conscientia Christianum*, qui veritatem non denegat. Habes consimile exemplum eodem libro Apologetici cap. xviii. explicatum à nobis Tom. 1. pag. 52.

Nititur Basnagius seq. num. 193. demonstrare, nunquam Tiberium postulas-
9. se à Senatu Christi apotheosim, pri-
mo quia in Judæos infensus erat. Deinde quia si postulasset, proculdubio obtinisset: & Senatus minime id denegasset. Ultimo quia principes mortuorum non invident dignitati. Ab his vero facile me expediam. Ad primum enim dico Tiberium petendo Christi consecrationem non rem gratam fecisse Judæis, sed ingratisimam, quippe hi Christi dedecus & ignominiam optabant, non exaltationem & gloriam. Ad secundum & tertium dico non potuisse Senatum obtemperare Tiberio, quia Christus unum solum Deum coli mandavit, & Deos alienos, quos Romani colebant, coli prohibuit: est autem Socratis sententia, unumquemque Deum sic coli oportere, quomodo se ipse colendum esse præceperit. Vide Augustinum de Conf. Evang. lib. 1. cap. xvi. Adde divinum fuisse consilium, ne verus Deus haberet eundem cum Idolis honorem, & ne Religio Christiana posset dici auctoritate Romani Senatus, & præsidio hominum propagata. Tertio argumento quid contendat Basnagius ignoro: nam petere apotheosim est honor erga mortuos, non invidentia; imo nec mortuo petebatur, sed redivivo.

Proximo n. 194. vellicat Basnagius
10. epistolas Pilati ad Tiberium, & conatur
probare suppositas. Urget autem hæc
argumenta. Primo, inquit, Sixtina
vernatur floribus, quos non afferebat la-
tinitas ævo Pilati. II. In utraque, tam
Sixtina, quam edita ab Hegesippo esse
apertissima falsitatis indicia, ac præsertim
miraculum Resurrectionis. III. Nul-
libi Tiberium dici Claudium Tiberium,
sed Tiberium Claudium. IV. Incredibile
esse quod Pilatus scripserit à se occisum
illum virum cruci damnatum. Verum & hæc
futilia sunt. Quæ circumferuntur Pilati
epistolæ neque à me apocryphæ dicuntur,
neque genuinæ. Habemus tamen tertiam
editam à Florentino in Notis ad Apostolorum
indiculum, latinam, & sine vitiis, quæ
opponit Basnagius. Aliæ sunt fortassis
istius paraphrases. Illud tantum contendo
Pilatum facta Christi conscripisse ad Tibe-
rium. Quomodo potuerit de Resurrectione
mentionem facere, dictum est paulo supra.
Causam mortis Christi potuit

tuit refundere in Judæos, qui accusarunt Jesum Nazarenum, tanquam subvertentem populos, & prohibentem ne Cæsari tributa persolverentur.

11. *Uteriora illius objecta excutiantur.*

Tandem Basnagius num. 196, adversus Acta Pilati insurgit tribus argumentis. Primum est, quod Justinus Martyr accipiendus est de gestis Christi in Evangelio enarratis: scribit enim, *Atque hæc ita esse cognoscere potestis ex Actis, quæ scripta sunt sub Pontio Pilato: ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου*, inquit, non, *ἀπὸ Πιλάτου*. Alterum quod Præsides Provinciarum non scribebant ad Cæsares, quæ ad Religionem spectabant, sed quæ ad politicum regimen. Ultimum quod fuerunt Acta Pilati conficta primum à Maximino in contumeliam Christi, quibus opposuissent Catholici germana, si revera extitissent. At ad primum nego loqui Justinum de Evangelio: quis enim Gentiles ad istud provocet? Deinde Tertullianus nonne scribit hæc *acta* apud ipsos Gentiles extare, & Lucianus Martyr reperiri in Romanorum Annalibus? Præterea nullum Evangelium, Præsides Pilato, scriptum est. Sed, si Basnagius fidem habet Joanni Millio, Matthæus Evangelium scripsit imperante Nerone, & anno V. Ae. I. XI. si Scriptoribus aliis, paulo ante; cæteri Evangelistæ post Matthæum. At Pilatus accersitus est Romam, & Judææ administratione privatus anno xxxv. Recte autem inquit Justinus, *ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου*; non enim Præsides conscribebant Acta, sed Notarii. Ad alterum dico à Rectoribus provinciarum missos ad Cæsarem etiam rerum quotidianarum commentarios, ut constat ex libro Philonis de legatione ad Cajum, probatque ad annum xxix. ipse Clericus. In *actis* præterea Pilati spectat ad politicum regimen detegere Judæorum fraudem atque machinamenta. Postremum diluitur dicendo ante Maximinum conficta ab inimicis Christi alia *Acta* Pilati, ut demonstrat ex Passione Sanctorum Martyrum Tarachi, Probi, & Andronici Hen. Valesius in Animad. ad lib. 1. cap. 9. H. E. Eusebii. Non poterant ergo Christiani obicere Maximino ab eo primum fuisse Pseudo-acta Pilati conficta. Plura ergo hujusmodi *acta*, etiam inter se pugnantia olim vulgata fuisse, verissimum est, & optime adnotatum à Cotelero Tom. 2. PP. Apost. pag. 162. sed nunquam extitisse Acta ge-

nuina, ad quæ priscis sæculis à Patribus provocabantur increduli, nullum Basnagii momentum evincit.

ARGUMENTUM VIII.

12. *Argumentum 8.*
In Christi denique commendationem plurimum facit, quod nulla imbutus doctrina hominum Religionem instituit cæteris omnibus sublimiorem. In iis enim, quæ spectant ad Dei cultum, nullum apud nos invenies sacrificium aut humano cruore pollutum, quale Jovi Latiali novimus immolatum; aut obscœnitate turpissimum, quo Gentes Cereri, Liberoque litant. Neque observamus circumcisionem & caeremonias legales institutas ad coerendam Judæorum licentiam, sed Deum adoramus in spiritu, & veritate. Nostra erga homines officia, usumque rerum temporalium, damnant, si forte possunt, aut Gentes, aut Mahumetani. Interdicta nobis latrocinia, ultiones, adulteria, polygamia, & quidquid speciem refert injustitiæ, vel turpitudinis. Plura de his Clemens in Protreptico, Athenagoras in Apologia pro Christianis, & Arnobius adversus Gentes. In sola etiam doctrina Christi repromissum est præmium, quo expleri possit ardentissimum hominis desiderium. Nil nobis vel propter voluptatem, vel propter terrenarum rerum affluentiam, vel propter inanem gloriam agendum est. Si quid commune haberet Religio Christi cum superstitione, moribusque idololatrarum, facile posset reprehendi; nunc, quoniam nihil habet commune, non potest. Si pravæ in nobis consuetudines irrepsissent, pugnant illæ cum exemplo Christi, præceptisque Evangelicis: idem est de erroribus, & dissidiis, quæ parserunt Hæretici, vel Schismatici. Qui Christi instituta servarunt, dicti primum ab Ethnicis homines superstitionis maleficæ, sed illorum vita, ac religione diligentius inspecta, habitum moribus inculpatis atque integerrimis. Extant adhuc, quibus id comprobetur, Epistola Plinii ad Trajanum datæ ex Bithynia, Trajani ad Plinium, Hadriani ad Minucium Fundanum, & Servianum Consulē: quas erudit Commentariis illustravit Joannes Gerardus Vossius. His itaque argumentis poterit quisque Christum etiam Paganis & incredulis annuntiare. Vide librum XXI. cap. 3.

CAPUT

CAPUT XI.

Quæ Gentiles objiciunt aduersus Christi Incarnationem,
breviter refutantur.

SUMMARIUM.

1. & 2. Affertur & solvitur obiectio Juliani
Apostatae.
3. & 4. Alia obiectio infirmatur.

5. 6. & 7. Alia obiectio affertur, & solvitur.
8. & 9. Obiectio Saracenorum enodatur.

VERBUM Dei factum carnem petitis à Christi doctrina, & à Christiana Religione argumentis possumus quidem evincere; sed ipsius mysterii altitudinem obvis humanisque ratiocinationibus *positivo*, ut appellant, argumento demonstrare non possumus. Si enim ratio proferatur, non erit mirabile: si exemplum adfit, non erit singulare. Ergo aduersus Infideles, ut nos Augustinus docet Epistola 137. ad Volus. num. 15. fidem nostram propugnant ipse rerum ab initio gestarum ordo, & ipsa connexio temporum, præteritis fidem de præsentibus faciens, priora posterioribus, & recentioribus antiqua confirmans: completa in Christi ortu, vita, dictis, factis, passionibus, morte, resurrectione, ascensione omnia præconia Prophetarum: Apostoli, qui repente linguis omnium gentium loquuntur, arguunt fidenter errores, & numero exigui per mundum disseminantur, populos facilitate mirabili convertant, inter inimicos augentur, persecutionibus crescunt, per afflictionum angustias usque in terrarum extrema dilatantur: templa denique, & simulacra dæmonum, quæ paullatim secundum dicta prophetica subvertuntur. Continentur contractis hisce Augustini sententiis, quæ supra fusiori stylo produximus. Ad ea autem, quæ fides nostra in mysteriis occultat, juxta traditum ibidem Augustinimonitum, mensardiufcula, & inerudita non audet accedere. Obiectantibus tamen incredulis, quod leves nos conjecturæ permoveant ad præbendum pugnantibus rebus assensum, tenemur rationem reddere demonstrando nihil credi à nobis impossibile, rationique repugnans: quod præstamus argumentationibus *negativis*, iis scilicet, quibus suppositæ repugnantia explicantur, & complanantur.

Obiectant Jesum Nazarenum doctrinam suam persuasisse paucissimis, ac deterrimis, quos etiamnum potentiores oppugnant. Meliorem, inquit, subfisse fortunam Simonem Samaritam præstigiatores, cui erecta fuit à Romano Senatu statua, cum epigraphe, SIMONI DEO SANCTO: & Mahumetem, ad quem tanta populorum multitudo confluit.

His respondemus Socratem, auctore Porphyrio, fuisse hominem mulerosum & iracundum, & ejus doctrinam ab Atheniensibus refutatam: nihil vero in ea, quod humanam excedat philosophiam. Lycurgi leges finitimi populi repudiarent, emandaruntque Spartani, ipso Auctore superflite; & vix apud eos leges istiusmodi viguerunt. Alexander domavit orbem potentia & militum copiis, non mysteriorum divinorum prædicatione: ejus morte corruit Græcorum Imperium. Ecclesia autem ab inermi, & exiguo Apostolorum numero propagata est, perseverat, fitque nece Martyrum amplior. Vespasianum & Apollonium vera patrasse miracula negant ipsi Gentiles: Christum in Bethsaida, & Bethania cæcos, claudosque curasse non ausus est negare Julianus. Simonem statua à Romanis honestatum negant plures, & inscriptionem in Insula Tiberina hanc profert Gruterus, SEMONI SANGO DEO FIDIO: hoc nomine inquit appellatum Herculem apud Sabinos: deceptum vero hac inscriptione Justinum. Dubia tamen hæc sunt; nam potuit alia statua erigi Simoni, alia Deo Sabinorum Sango: nec facile demonstrabis Justinum Martyrem eadem cum Simone patria natum, qui, ut scribit Eusebius lib. iv. H. E. cap. xi. Romæ domicilium habuit, & cui assentitur cum aliis antiquioribus Tertullianus cap. 13. Apologetici, fuisse deceptum. Quare dicimus Simonem agnovisse discipulorum Christi virtutem Act. viii. 18. nec diu illius cultum stetisse: ut interim omitamus Apostoli Petri cum

1. Julianus Apostata obiectit, nihil fecisse Christum præstantius, quam fecerint Socrates, Lycurgus & Alexander. Addunt alii Vespasianum, & Apollo-

cum Simone certamen. Mahumetes, Arabibus in Heraclii exercitu seditionem molientibus, vi armorum dilatavit imperium. Illum furti & latrocinii reum cives Mechæ ad mortem damnaverant: & luomet ore se in Alcorano impurissimum profitetur. Studuit vero ad sectæ propagationem indulgere omnium ingenio. Non male de Christo locutus est, ut gratificaretur Christianis; retinuit cum Judæis circumcisionem; & improbis, quorum populus major est, morem gerens permisit ultiones, polygamiam, & graviora flagitia; vetuit etiam, ne falsitatis convinceretur, divinorum exercitamenta studiorum. Christus innocens, & pauper abolicis Judaicis ritibus, & præscribens severiorem disciplinam firmavit Ecclesiam suam omnibus repugnantibus.

3. Obiectio 2. Obiiciunt præterea: Nonne Jesus unus fuit ex subditis Cæsaris census sub Cyrenio, desertus à suis, & qui non potuit ad se amicos, & propinquos pertrahere? Quomodo ergo dicitur Deus? Si autem Deus, cur Deiparam Virginem appellamus? Si de Virgine Spiritus sancti virtute conceptus, quo jure filius Davidis, & de femore Juda exortus est? At quomodo fieri potuit, ut ipse Deus nasceretur ex muliere? Et si id potuit, quid absurdius, & Deo indignius, quam fieri servulum, & in cruce immolari? Quantum insuper æquitati repugnat infontem ac justum plecti morte pro sceleratis?

4. Respondetur. Respondemus & hoc esse summæ potestatis Christi argumentum, quod nulla majestate terrena redimitus, & tanta à propinquis amicisque perpeffus, à Gentibus tali honore habeatur. Fuisse autem beneficium hostibus suis, & cognatos Judæos reprobasse, quid est aliud, quam opus misericordiæ eo majoris, quo confertur indignis, & justitiæ eo perfectioris, quo carnali non præpeditur affectu? Non unam in eo confitemur naturam, sed humanam, atque divinam: in illa natus sub imperio Augusti, & conceptus de Virgine; in ista Rex regum est, & Creator universorum. Propagata, quam assumpsit, humana caro ex regali progenie Davidis sat est, ut revera pertineat ad Tribum Juda. Potuit & Deus nasci in tempore secundum naturam illam humanam: secundum divinam æternamque non potuit. Nequaquam indignum est, Deum qui hominem condidit, hominum salutem prospicere, & Dei Verbum, quod mundum fabricavit, mundum redimere: sed opus est maximum, & divina majestate, ac justitiâ dignissimum. Dum innocens

non reluctans sanguinem fundit pro impiis; apparet, ut scribit Ep. 190. Bernardus, *Iniquitas malignantium, & pietas patientis.*

Arguunt insuper: Repugnat rationi, quod Verbum Dei descenderit in utero Virginis. Si enim Deus ubique est, quomodo factus est præsens ubi non erat? Præterea si est immutabilis, quo pacto illi accessit, ut vere & substantialiter fieret homo? Quod si mirabili nexu divinitas, & humanitas in una Persona copulatæ sunt, quid aliud erit divinitas præterquam pars quædam unius Christi? Illud denique imperceptibile est, humanam naturam esse in Christo perfectam, & nihilominus propria carere substantia, in duplici natura subsistere personam unam, atque tam dispares substantias, hominem Deumque posse simul substantiali vinculo colligari.

6. Respondemus hæc quidem superexcedere acumen tardiusculæ mentis nostræ; sed ubi testimonia Domini credibilia facta sunt nimis, captivari in obsequium fidei ratio debet humana. Ne hæc repugnantia videantur, dicimus Deum ubique præsentem esse per immensitatem, non tamen ubique semper eadem, si effecta sola attendantur, producere. Præsentia illa per immensitatem constat ratione, effectuum divinorum variatio constat experimento. Explicabat Theodorus Abacura, cujus Opera extant Tomo Bibl. PP. xvi. horum coherentiam exemplo humanarum perceptionum, & idearum, quæ sunt quidem nobis intima, & fiunt tamen alia ratione præsentia, dum eas mente revolvimus reminiscencia. Fuit ergo à creatione Virginis ei præsens Dei Verbum immensitate, & in incarnatione factum est præsens assumptione humanitatis. Nec tamen subiit aliquam mutationem, quoniam nec in naturam humanam divina conversa est, neque huic accessit cujuspiam formæ acquisitio: sed tota mutatio tenet se ex parte naturæ humanæ assumptæ in divinæ naturæ consortium. Non igitur mutatus est Deus, quemadmodum nec mutatus est dum mundum condidit, & accessit ei per rerum productionem denominatio Creatoris, & Domini. Recole quæ diximus de Divina immutabilitate lib. 11. cap. 4. At, inquis, nonne factum est Verbum vere, ac substantialiter homo? Ita quidem: sed factum est homo non conversione divinitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum; in qua assumptione Verbum Dei non perficitur, sed perficit: non immutatur, sed mutat; veluti dum sapientia

sapientia humanam mentem irradians, *non ipsa mutatur*, inquit Auguſtinus quæſt. 73. inter LXXXIII. *ſed hominem mutat, quem de ſulto ſapientem facit.*

7. Amplius de-
claratur re-
ſponſio.

Nexus, ſive unio duarum in Chriſto naturarum non eſt vinculum duorum, quæ ſe mutuo perficiant, ſed quorum unum perficiatur ab alio: in quo ſenſu abſurdum non eſt divinitatem uniri humanitati; neque illa eſt pars recipiens ab iſta exiſtentiam, & complementum, ſed eſt ipſum Verbum, ac Perſona divina humanitatem aſſumens, ac propriam illi communicans ſubſiſtentiam. Neque per hoc quod natura humana propria ſubſiſtentia careat, imperfecta dicenda eſt; non enim ſubſiſtentia addit ad ſubſtantiam formam aliquam, vel *entitatem*: ſed illud dicitur per ſe ſubſiſtere, quod eſt ſui juris, & alteri incommunicabile. Melius eſt autem eſſe juris divini, quam humani, & uniri communicatione ſubſtantiali divino Verbo, quam ab illo divelli. Percipitur quodammodo eandem Perſonam duas in ſe habere naturas, ſi illius ſumma virtus attendatur; nam & eadem veritas in pluribus voluminibus conſcripta eſt. Ita abſque ulla contradictione diſpares ſubſtantie poſſunt uniri, ſi una regatur ab alia, uti neceſſunt in homine anima rationalis, & caro. His lucem afferent, quæ diximus lib. VI. cap. 6. & quæ infra dicentur in H. Eutychniana.

8. Objeſtio 4.

Ultimo objiciunt Saraceni: Venit Chriſtus, ſed non eſt ille Propheta, ac ſummus legiſlator, quem arbitrantur Chriſtiani. Si ſanctificatus eſt à Joanne, quomodo erat in eo plenitudo ſanctificationis, & gratiæ? Deinde dum venit

Moyſes, damnatus eſt cultus idolorum: dum venit Chriſtus abolita fuit lex Moyſis. Ergo dum venit Mahumetes, ceſſavit lex Chriſti; ideoque Mahumetes eſt Propheta magnus miſſus à Deo in lucem gentiam, & in ſalutem populorum.

Reſp. Baptizatum fuiſſe Chriſtum à Joanne, non ut ſanctificaretur ab illo, qui ipſum Chriſtum condigna laude celebravit, ſed ut exerceret humilitatem, ut ſanctificaret ſui baptiſmatis elementum, ut proximæ prædicationis divinum reſonaret præconium. Nec implicat contradictionem tingi eodem baptiſmate Dominum, ac ſervum, quemadmodum Saraceni eodem in balneo abluuntur à famulis. Chriſtus adveniens poſt legem Moyſis eſt verus Meſſias, quoniam ab ipſa lege Moyſis, in qua vigit Spiritus veritatis, habet teſtimonium. Mahumet autem veniens poſt Chriſtum nequit eſſe verus Propheta, quoniam in Evangelio Chriſti, in quo Spiritus ſanctus locutus eſt, non prædicuntur niſi Pſeudopropheta, à quibus ut caveamus præcipitur. Nam quod fingunt Turcæ dixiſſe Chriſtum. *Mittam vobis Prophetam Mahumetem*, & hæc verba fuiſſe à nobis expuncta, facile revincitur provocando imperitos ad vaticinationes de perpetua Chriſti doctrina, & ad Codices ante tempora Mahumetis conſcriptos. Debet autem, ut agebat Abacura, quiſquis producit chirographum adverſus ſcœnoris debitorem, repelli à Judice, ſi nihil eorum inſcripta ſint, quæ poſcuntur. Sed contra Saracenos diſputatum eſt lib. XXI. cap. 2. Tom. IV. pag. 340.

9. Reſponde-
tur.

C A P U T XII.

Meſſiæ, ut carnem aſſumeret, cauſam fuiſſe peccatum Adæ, humanique generis perditionem.

S U M M A R I U M.

1. Status quæſtionis.

2. uſque ad 6. Statuitur conſuſio, & probatur tam ex ſcriptura, quam Patribus.

6. uſque ad finem afferuntur, & ſolvuntur objeſtiones.

1. Status quæ-
ſtionis,

Q UÆRENTI cur divinum Verbum humanam induerit naturam, reſpondent una voce Theologi cauſam fuiſſe Generis humani reparationem. Sed aliam quoque rationem Scotiſtæ aſſignant, ut ſcilicet magiſterio ſuo, regimine, atque communionem homines exornaret, atque ad conſortium divinitatis eveheret. Imo prædeſinitam arbitran-

R. P. Berti Theol. Tom. V.

tur Verbi *Incarnationem*, priuſquam divino decreto ſtatueretur productio hominum; poſtea vero præviſa Adami culpa deſinitum fuiſſe, ut filius Dei jam in mundum venturus univerſarum creaturarum Caput, & Princeps, adveniret aſſumpto mortali corpore, ut morte ſua hominem perditum repararet. Amplexati ſunt opinionem Scoti etiam Catharinus,

G

Suarez,

Suarez, & Ysambertus; sed illam major pars Theologorum refellit, & etiam Nicolaus L'Herminier alias Scoti studiosissimus.

2. PROPOSITIO. Venit Christus ad redimendum humanum genus, nec advenisset, si Adam perseverasset in gratia.

Probatur 1. ex Scriptura. Demonstratur 1. Quoniam hanc unam Dominicæ Incarnationis causam nobis divinæ Scripturæ proponunt. Legitur enim Matth. XVIII. 11. *Venit Filius hominis salvare quod perierat.* Et Joannes III. 17. *Non enim misit Deus Filium suum in mundum, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum.* Item Lucæ V. 32. *Non veni vocare justos, sed peccatores.* Apostolus etiam ad Hebræos II. 14. inquit: *Quia ergo pueri communicaverunt carni, & sanguini, & ipse similiter participavit eisdem: ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum.* Joannes in I. Epistola III. 5. *Et scitis, quia ille apparuit, ut peccata nostra tolleretur.* Cujus generis extant in Scripturis innumera.

3. Occurritur responsioni AA. Respondere solent his locis assignari aliquam causam adventus Christi, sed non principem, atque, ut appellant, *motivam*. Verum non videtur responsio hæc satis firma: nam in Cap. XVIII. Matth. explicat Christus causam adventus sui exemplo pastoris dimittentis oves reliquas, ut quærat errantem in solitudine, affirmans se eadem ratione in mundum venisse, ne unus de pusillis suis pereat. Quemadmodum ergo non adiret pastor loca deserta, nisi ovis erraret, ita non advenisset Christus in mundum, nisi homo peccasset. Tertio Joannis capite commendatur Dei charitas propter eam quod pro mundi salute Unigenitum suum dederit, non autem illum miserit ad exercendam potestatem, atque judicium. Salus ergo mundi fuit Incarnationis divini Verbi princeps causa; ut etiam quotidie in Symbolo profiteamur. Non enim existimandum est, dum nobis divina pietas, & fidei mysteria proponuntur, consecraria quædam argumenta prædicari, non autem prima, ac præcipua. Cap. Lucæ III. Christus citatis verbis rationem reddit, cur publicanis, & peccatoribus familiariter uteretur, quia nempe non pro justis, sed pro illis advenit: id vero non satis apte videretur dictum esse, si ob aliam causam venisset, quam ob peccatorum expiationem. Paulus etiam, & Joannes non aliam ob causam ajunt Verbum factum carnem, nisi ut destrueret diabolum, tolleretur peccata.

4. Demonstratur 2. ex Traditione Patrum. Nam Irenæus Lib. V. cap. 14. Probatur 2. ait: *Si non haberet caro salvari, nequaquam Verbum Dei caro factum esset.* S. Athanasius Orat. 2. contra Arianos: *Verbum nequaquam homo factus fuisset, nisi causam præbuisset hominum necessitas.* Nazianzenus Orat. 36. *Quæ humanitatis à Deo propter nos susceptæ causa extitit? Profecto, ut nobis salus pararetur. Quid enim aliud causæ afferi possit? Origenes Hom. 24. in Num. Si non fuisset peccatum, non necesse fuerat filium Dei agnum fieri, nec opus fuerat eum in carne positum jugulari: sed mansisset hoc, quod in principio erat, Deus Verbum.* Ambrosius lib. de Incarnat. cap. 6. *Quæ erat causa Incarnationis, nisi ut caro, quæ peccaverat, per se redimeretur? Augustinus serm. 8. de Verbis Apostoli: Si homo non perisset, filius hominis non venisset; & serm. 9. Nulla causa fuit veniendi Christo Domino, nisi peccatores salvos facere.* S. Leo serm. 3. Pentec. *Si homo ad imaginem, & similitudinem Dei factus in sua honore natura mansisset, nec diabolica fraude deceptus à lege sibi posita per concupiscentiam deviasset, Creator mundi creatura non fieret, neque sempiternus temporalitatem subiret, &c.*

His quidem testimoniis respondere nequeunt Scotistæ, à Patribus unam ex multis causis, ob quas Deus humanam assumpsit naturam, proferri; cum expresse affirmant causam reparationis humanæ esse adæquatam, ac principem, nullam aliam afferri posse, eaque sublata minime Christum fuisse venturum. Neque apposite respondent, dum asserunt non quidem in hypothese quod Adam stetisset, venturum Christum in carne passionibus, suppliciisque obnoxia, sed in carne immortalis. Enimvero si nullam aliam veniendi habuit causam, nisi ut mundum redimeret, & salvos faceret peccatores; profecto non est cur assumeret corpus alterius conditionis, & morti minime obnoxium. Deinde in corpore illo impassibili, de quo Scoti affectu vaticinantur, Verbum Dei fieretne caro? Fieretne homo? Fieretne creatura? Id quidem certissime. Maneretur tantummodo Deus Verbum, id est in illa natura, quam habebat à principio? Nullo pacto istud dici potest. At laudati Patres tradunt, quod nisi Adam peccasset, Dei Verbum factum non esset caro, non homo, non creatura, non temporali subjectum, sed mansisset hoc, quod in principio erat, Deus Verbum. Igitur

8. Confirmatur.

tur Patres diſerte docent Deum ſublata cauſa peccati, nullo modo in carne venturum fuiſſe.

SOLVUNTUR OPPOSITIONES.

6. **Objeſtio I.** At argumentantur Scotiſtæ apud Fraſſen de Inc. & Maſtrium, Hennum, aliosque. Chriſtus prædeſtinatus eſt ante præſcientiam peccati Adæ. De illo enim legitur VIII. Prov. 22. *Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum.* Appelatur in Epilt. ad Coloff. cap. 1. 15. *primogenitus omnis creaturæ.* Dicitur in Epiltola ad Romanos cap. 1. 3. *Prædeſtinatus Filius Dei in virtute priuſquam fieret ex ſemine David.* Vocatur ad Ephel. 1. 22. *Caput ſuper omnem Eccleſiam,* ideoque ab illo eſt etiam gratia, & ſpiritualis vita Angelorum. In Ep. denique ad Hebr. cap. 1. Chriſtus ut homo dicitur hæres univerſorum, rerumque omnium Creator. Ex quibus plures argumentationes ſubtilis Schola varie compingit.

7. **Reſponde-**
tur. Solvuntur tamen omnes recta prædictorum locorum explicatione. Verba itaque Proverbiorum VIII. accipienda ſunt de divina Verbi generatione, ut oſtendimus lib. VII. cap. 12. Et ſi accipienda contendas de temporali, explicanda erunt diſtributive, ut Chriſtus quatenus Dei Verbum fuerit principium operum redemptionis. Dicitur autem ab Apoſtolo *primogenitus omnis creaturæ*, id eſt, inter omnes creaturas præexcellens, ac præſtantiffimus, quod ſignificat in ſacris literis nomen Primogeniti, ut Pſalmo LXXXV. 28. & Apocalypſ. 1. 5. Nam Unigenitus eſt, neque ratione generationis comparari debet cùm creaturis. Dicitur etiam Primogenitus in creatione nova, *quia habemus remiſſionem per ſanguinem ejus*, ut inquit Apoſtolus verſu præced. nec non II. ad Corinth. V. 17. Dicitur etiam Primogenitus, quoniam ſecundum formam Dei ante omnes creaturas genitus eſt, ut in I. de Trinit. cap. 12. explicat Auguſtinus. Atque hunc poſtremum ſenſum confirmant verba Apoſtoli eodem loco. *Primogenitus omnis creaturæ; quoniam in ipſo condita ſunt univerſa, & ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo conſtant.* In Epiltola autem ad Romanos primo falſum eſt dici Chriſtum prædeſtinatum priuſquam fieret ex ſemine David, ſed antea ejus origo ſecundum carnem commemoratur, poſtea prædeſtinatio. Deinde potuit prædeſtinatio, licet æterna, peccati Adæ ſupponere præſcientiam. Præterea *Prædeſtinatus* hoc loco idem *R. P. Berti Theol. Tom. V.*

eſt, ac *manifeſtatus* virtute miraculorum, & glorioſa reſurrectione; nam & ita vertit Syrus, & quadrat textus Apoſtoli: *Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute ſecundum Spiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum &c.* Denique videtur etiam plana, & literalis expoſitio Chriſtum prædeſtinatum eſſe ut fieret homo in Dei virtute, & ſecundum ſpiritum ſanctificationis, ut mundum redimeret, & ſegregaret ſibi Eccleſiam, & gratiam peccatoribus impertiretur. In Epiltola ad Ephelios dicitur Chriſtus exaltatus ſuper omnem Eccleſiam, omnemque principatum in hoc ſæculo, & in futuro, quoniam Pater per redemptionem inſtauravit omnia, *quæ in cælis, & quæ in terra ſunt in ipſo*: ideoque *ſuſcitans illum à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cæleſtibus* exaltavit ſuper omnem Eccleſiam, & militantem quam æquiliivit ſanguine ſuo, & triumphantem, quam inſtauravit; ſuique Caput hominum, & Angelorum omnia ſubjiciens ſub pedibus ejus. Poſtremo in Epiltola ad Hebræos demonſtrat Apoſtolus Chriſtum eſſe hæredem univerſorum, ſplendorem paternæ gloriæ, conditorem ſæculorum, & filium Dei naturalem ratione divinæ ſubſtantię, cui in Incarnatione humana hypſtatices conjuncta eſt: ſed hujus Incarnationis Paulus ibidem hanc aſſert cauſam: *Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare.* Addit Jeſum gloria illa, & honore coronatum propter paſſionem mortis: quæ omnia ſi expendas, Scoti ſententiam non corroborant, ſed evertunt.

8. **Objeſtio 2.** Rurſus opponunt: Characteres Meſſiæ ſunt eſſe Paſtorem, ac Legislatorem, allique ipſi congruentes etiam ſublato cum reſponſione. peccato. Verum quid inde inferas? Ut ſit Deus Paſtor, ac legis Conditor, neceſſaria non eſt humanæ naturæ aſſumptio, quoniam & Iſraelitarum fuit Legislator, & ductor nondum aſſumpta carne: imo teſtantur divinæ literæ ut hominem Paſtorem eſſe, quoniam miſſus fuit ad oves, quæ perierant, atque pro iis poſuit animam ſuam.

9. **Objeſtio 3.** Tertio objeſtant auctoritatem Patrum: quos inter Tertullianus de Reſurrect. carnis cap. 6. ait in plaſtinatione Adami Chriſtum fuiſſe præintantum, *cum limus* exprimebatur. Irenæus pariter ſcribit lib. III. cap. 33. *Adamum Chriſti futuri fuiſſe typum.* Auguſtinus libro 1. de Nupt. & conc. in matrimonio Adami, & Evæ, Chriſti, & Eccleſiæ præſignatum fuiſſe

fuisse sacramentum; similia Patres alii tradiderunt. Verum neque hæc quidquam probant: cum enim Deus prædestinans Redemptorem statuerit, ut ea quæ in veteri creatura præcedere debebant, in nova sublimiori modo instaurarentur, dum in tempore formavit hominem, erant omnia signa ac sacramenta Ecclesiæ Christi, licet Christus fuerit prædestinatus post præscientiam peccati Adæ. Quod tam aperto exemplo demonstro, ut non percipiam, quid repone possint Adversarii. Fatentur ii Christum non venturum in carne passibili, nisi Adam peccasset, & tamen per Augustinum, quem nobis opponunt, in sopore Adæ præfigurata fuit Christi mors, & in productione Evæ ex latere Adæ, ædificatio Ecclesiæ ex vulnere lateris Christi. Lege sermonem 11. de Resurrect. & Tract. cxx. in Joannem. Potuit ergo Christus præsignari in formatione Adæ innocentis, quamquam prædestinatus post prævisam Adæ prævaricationem.

10.
Obiectio 4.

Tandem urgent plura argumenta à ratione petita. Primum est, debuisse summam Dei bonitatem sese ad extra perfectissimo modo communicare. Alterum, derogari hujus mysterii excellentiæ, si dicatur statutum fuisse occasione peccati. Tertium, non salvari in hac sententia, quod Deipara à culpa originali fuerit immunis. Quartum, consequi ex illa præstantissimum medium ad finem ignobiliorem referri. Postremum, & illud consequens esse, quod de peccato Adæ gloriari possimus.

11.
Respondetur.

His breviter, atque ex ordine respondemus, primo argumento nihil probari, tum quia in iis, quæ spectant ad gratiam, nullum debitum excogitandum est; tum quia perfectissimo modo se bonum infinitum creaturis communicat, si modum attendas, in rerum singularum creatione, omnia ad perfectissimum finem infinita sapientia disponens. Ad alterum dico Incarnationem Dominicam opus esse misericordiæ, misericordiam vero exerceri occasione miseriæ, & eo

esse præstantiorem, quo exhibetur indignioribus. Tertium argumentum probat in Virgine solum debitum contrahendi peccatum, non originarii peccati maculam; ideoque sententia nostra non derogat Deiparæ dignitati, sed magis in ea deprædicat privilegia gratiarum. Quod sequitur facilem pariter habet solutionem, nam finis *Incarnationis* est manifestatio divinæ misericordiæ, omnipotentia, iustitiæ, & superabundantis gratiæ: quo sine nullus excogitari potest præstantior. Ad ultimum dicimus nobis non de peccato gloriandum, sed de divina misericordia, quæ novit de malo tanta bona facere, ob quam feliciter cessit in communem utilitatem communis ruina: atque hoc sensu exultat Ecclesiæ illis vocibus: *O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere Redemptorem!* Hæc sufficiant de quæstione tanto argumentorum apparatu, quamquam parum necessaria sit, à Scholasticis pertractata.

Neque in altera diu versabor, cur Christus tam sero venerit, si regnarent ab Adam mors, & peccatum. Scio causas haud incongruas proferri, quod maximum beneficium diu fuerat expetendum, quod ob primi parentis superbiam longo tempore humiliandum fuerat humanum genus: quod ad singulare opus misericordiæ debuerat præcedere diuturnum nostræ calamitatis experimentum: quod tantæ Reparationis mysterium complendum erat post omnium scelerum atrocitatem, aliasque causas istiusmodi; de quibus præclara Scholarum lumina D. Thomas 111. P. q. 1. art. 5. & D. Bonaventura in 111. Sent. Dist. 1. q. 4. Sed cum Patres alii diversa tradant, nolumus nos inscrutabilium consiliorum Dei altitudinem investigare. Certissimum nobis est, divinæ *Incarnationis* dilationem nullatenus obfuisse saluti electorum; quoniam, ut scribit Augustinus Epist. 102. *Salus vera nulli unquam defuit qui dignus fuit, & cui defuit dignus non fuit: & ab exordio propagationis humanæ usque in finem quibusdam ad præmium, quibusdam ad iudicium prædicatur.*

DE